

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI**

**TÜRKİYE–SOMALİ İLİŞKİLERİNDE YUMUŞAK GÜÇ UNSURU
OLARAK TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Abbas Isse FARAADÉ

BURSA– 2022

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI**

**TÜRKİYE–SOMALİ İLİŞKİLERİNDE YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK
TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Abbas Isse FARAADÉ

ORCID: 0000-0003-4474-782X

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Samet YILMAZ

BURSA– 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye–Somali İlişkilerinde Yumuşak Güç Unsuru Olarak Türk Kamu Diplomasisi” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığını beyan ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Abbas Isse FARAADE
Öğrenci No: 701816019
Ana Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler
Program: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

ÖZET

Ad ve soyadı	Abbas Isse FARAADÉ
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim dalı	Uluslararası İlişkiler
Bilim dalı	Uluslararası İlişkiler
Tezin niteliği	<i>Yüksek Lisans</i>
Mezuniyet tarihi	...../...../2022
Tez danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi Samet YILMAZ

Türkiye–Somali İlişkilerinde Yumuşak Güç Unsuru Olarak Türk Kamu Diplomasisi

Türkiye ve Somali'nin ikili ilişkileri, 2011 yılında Türkiye'nin en az 260.000 kişinin hayatını kaybettiği kuraklık döneminde Somali'ye kapsamlı insani yardım sağlamasıyla yoğunlaşmaya başlamıştır. Somali'deki güvenlik sorunlarına ve siyasi istikrarsızlığa rağmen, Türkiye'nin insani yardım çabaları gözle görülür bir fark yaratmıştır. Bu gelişme ertesinde iki ülke arasındaki ilişkiler siyasi, ekonomik, sosyal ve güvenlik dâhil olmak üzere çeşitli sektörleri kapsayacak şekilde genişlemiştir. Türkiye'nin Somali'deki faaliyetleri hem Somali halkı hem de uluslararası toplum nezdinde Türkiye'ye güvenilirlik ve olumlu bir imaj kazandırmıştır. Türkiye ayrıca Somali'deki faaliyetlerini, Türk liderlerin Somali'yi uluslararası gündeme taşımaya çalıştığı uluslararası forumlarda Somali meselesine dikkat çekerek desteklemiştir. Türkiye'nin hem Somali'de hem de uluslararası forumlarda Somali'ye yönelik çabaları, Somali halkı arasında Türkiye'ye yönelik olumlu bir imaj ve sempati oluşmasını sağlamıştır. Bu çalışma, Türkiye'nin Somali'deki olumlu imajının ve itibarının geliştirilmesinde Türk kamu diplomasisinin rolünü incelemektedir. Çalışma, Türkiye'nin uyguladığı kapsamlı kamu diplomasisinin, Türkiye–Somali ilişkilerini çok boyutlu hâle getirdiğinin altını çizmektedir. Çalışma ayrıca Türk kamu diplomasisinin Türkiye'ye Somali'de olumlu bir imaj, itibar ve meşruiyet sağlayan başlıca faktör olduğunu savunmaktadır. Bununla beraber çalışma, iki ülke arasındaki tarihsel etkileşimin ve ortak dinin Somali'deki Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinin kabul görmesini destekleyen unsurlar olarak rolünü vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Kamu Diplomasisi, Yumuşak Güç, Türkiye, Somali, Türkiye–Somali İlişkileri

ABSTRACT

Name & surname	Abbas Isse FARAADÉ
University	Bursa Uludağ University
Institute	Institute of Social Sciences
Field	International Relations
Subfield	International Relations
Degree awarded	<i>Master's Degree</i>
Date of degree awarded	...../...../2022
Supervisor	Dr. Faculty Member Samet YILMAZ

Turkish Public Diplomacy as a Soft Power Element in Türkiye–Somalia Relations

Türkiye and Somalia's bilateral relations has intensified in 2011 when Türkiye provided extensive humanitarian aid to Somalia during a drought that claimed at least 260,000 lives. Despite security challenges and political instability in Somalia, Türkiye's humanitarian efforts have made a visible difference. Since then, relations between the two countries have expanded to cover various sectors, including political, economic, social, and security. Türkiye's activities in Somalia have given Türkiye credibility and a positive image in the eyes of both the Somali people and the international community. Türkiye has also supported its activities in Somalia by drawing attention to the Somali issue in international forums, where Turkish leaders have tried to put Somalia on the international agenda. Türkiye's efforts toward Somalia, both in Somalia and on the international platforms, have created a positive image and sympathy for Türkiye among the Somali people. This study examines the role of Turkish public diplomacy in developing Türkiye's positive image and reputation in Somalia. The study underlines that Türkiye's extensive public diplomacy has made Türkiye–Somalia relations multidimensional. The study also argues that Turkish public diplomacy is the main factor that provides Türkiye with a positive image, reputation, and legitimacy in Somalia. Furthermore, the study highlights the role of historical interaction and common religion between the two countries as supporting factors for the acceptance of Turkish public diplomacy activities in Somalia.

Key words: Public Diplomacy, Soft Power, Türkiye, Somalia, Türkiye–Somalia Relations

ÖNSÖZ

Somali, devlet çöküşü ve başarısız devlet de dâhil olmak üzere çeşitli aşamalardan geçmiş bir ülkedir. Bugün Somali'nin kırılğan devlet statüsü, ülkenin iyileşme yolunda olduğunu göstermektedir. Nitekim Somali yukarıda bahsedilen koşullardayken BM ve diğer birçok devlet Somali'deki duruma müdahale etmeye çalışmıştır. Ancak bu girişimlerin neredeyse tamamı başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Somali halkı yabancı devletlerin müdahalesini olumsuzlukla algılamakta, Türkiye'nin müdahalesini olumlu algılamaktadır. Bu çalışmanın ana sorunsalı, dış angajmana şüpheyile yaklaşan Somali halkının neden Türkiye'ye ve Türkiye'nin ülkedeki faaliyetlerine olumlu baktığıdır. Bu sorunsal kapsamında çalışma, kamu diplomasisi değişkeni bağlamında, Türkiye'nin Somali'deki kamu diplomasisini ve bunun etkisini analiz etmekte ve bu durumun iki ülke arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkilediğini ileri sürmektedir.

Öncelikle bu çalışmayı tamamlamam için bana her fırsatı veren, her şeyi mümkün kılan ve kolaylık için kendisine başvurduğum Yüce Allah'a şükrediyorum. Çalışmamın başında rehberlik ve tavsiyelerini aldığım Doç. Dr. Mehmet Halil Mustafa BEKTAŞ hocama teşekkür ederim. Danışmanlığında çalışmamın tamamlandığı, tavsiyeleri ve bilgi birikimiyle yol göstererek bana büyük katkı sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Samet YILMAZ hocama şükranlarımı arz ederim. Bu Yüksek Lisans süreci dâhil öğrenim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerinden dolayı aileme şükranlarımı sunarım. Çalışmamın sürecinde Türkçe dil bilgisi ve yazım hatalarını kontrol edip düzeltmemde yardımcı olan sınıf arkadaşım sevgili Büşra TANRIÖĞER'e teşekkürü borç bilirim. Son olarak, Türkiye Bursları Programı kapsamında Türkiye'de öğrenim görmemi ve lisansüstü öğrenimime devam etmemi sağlayan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına sonsuz teşekkürlerimi iletmek isterim. Büyük Türkiye Bursları ailesinin bir üyesi olmak benim için sonsuza dek gurur kaynağı olacaktır.

Abbas Isse FARAADÉ

Bursa, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLOLAR LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xii
GRAFİKLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL İNŞACILIK	6
1.1. Sosyal İnşacılık Ve Ana Akım Teoriler	10
1.2. Sosyal İnşacılığın Kamu Diplomasisi Yaklaşımı	12
2. GÜÇ KAVRAMI	13
2.1. Güç Çeşitleri	15
2.2. Yumuşak Güç Kaynakları	18
3. KAMU DİPLOMASİSİ	20
3.1. Kamu Diplomasisinin Üç Boyutu	22
3.2. Kamu Diplomasisinin Aktörleri	23
3.3. Kamu Diplomasisi Yaklaşımları	27
4. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ İLİŞKİSİ	28

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK DIŞ POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜ VE

TÜRKİYE SOMALİ İLİŞKİLERİ

1. TÜRK DIŞ POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜ	30
2. TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ	35
2.1. Türkiye'nin Yumuşak Güç Kaynakları	36

2.1.1. Tarih, Din ve Kültür.....	36
2.1.2. Ekonomik ve Siyasi Değerler.....	39
2.1.3. Dış Politika.....	41
2.2. Türk Kamu Diplomasisi.....	44
3. TÜRKİYE–SOMALİ İLİŞKİLERİ.....	46
3.1. 1923 Öncesi Dönem.....	47
3.2. 1923–2010 Arası Dönem.....	49
3.3. 2010 Sonrası Dönem.....	52
4. TÜRKİYE–SOMALİ İLİŞKİLERİNİN BOYUTLARI.....	53
4.1. Siyasi ve Diplomatik Boyutu.....	53
4.2. Ekonomik ve Ticari Boyutu.....	57
4.3. Güvenlik ve Askerî Boyutu.....	61
4.4. Sosyal ve Kültürel Boyut.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE–SOMALİ İLİŞKİLERİNDE TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ

1. SOMALİ’YE YÖNELİK TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ.....	67
1.1. Türkiye’nin Somali’deki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri.....	68
1.1.1. İnsani ve Kalkınma Yardımı.....	68
1.1.2. Üst Düzey Ziyaretler.....	69
1.1.3. Burslar.....	71
1.1.4. Vize Programları.....	72
2. TÜRKİYE’NİN SOMALİ’DEKİ KAMU DİPLOMASİSİ AKTÖRLERİ.....	73
2.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü.....	73
2.2. T.C. Sağlık Bakanlığı.....	74
2.3. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı.....	77
2.4. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.....	78
2.5. Yunus Emre Enstitüsü.....	79
2.6. Türk Kızılayı.....	79
2.7. Türk Hava Yolları.....	80

2.8. Türk Silahlı Kuvvetleri.....	81
2.9. Diğer Kurumlar.....	82
3. SOMALİ'DEKİ TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	83
SONUÇ	89
KAYNAKÇA.....	92

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Sert Güç ve Yumuşak Güç.....	17
Tablo 2. Yumuşak Güç Kaynakları, Araçları ve Alıcıları	19
Tablo 3. Türkiye–Somali İlişkilerinin Dönemleri.....	52
Tablo 4. Türkiye Somali Arasında Ekonomik ve Ticari Alanında Yapılan Anlaşmalar	60
Tablo 5. Türkiye Somali Arasında Askerî ve Güvenlik Alanında Yapılan Anlaşmalar	61
Tablo 6. Türkiye Somali Arasında Sosyal ve Kültür Alanında Yapılan Anlaşmalar	64

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Siyasal/Toplumsal Gerçekliğe Sosyal İnşacı Perspektif.....	9
Şekil 2. Kamu Diplomasisi ve Geleneksel Diplomasisi.....	22
Şekil 3. Türkiye–Somali İlişkilerinin Boyutları.....	66

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. UNOSOM II Kapsamında Somali’deki Türk Birlikleri	50
Fotoğraf 2. T.C. Mogadişu Büyükelçiliği	56
Fotoğraf 3. STGK Askerî Mezuniyet Töreni	63
Fotoğraf 4. Türkiye’den Somali’ye Tıbbi Yardım.....	75

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. 2002-2020 Türkiye’nin GSYİH’si (milyar ABD doları).....	40
Grafik 2. Türkiye’nin Resmî Kalkınma Yardımları (milyon ABD doları).....	42
Grafik 3. Türkiye’nin Somali’ye İhracatı (milyon ABD doları).....	59
Grafik 4. Somali’nin Türkiye’ye İhracatı (milyon ABD doları).....	59
Grafik 5. 2014-2020 Yılları Arasında Somali’nin Aldığı Türk Dış Yardımları (milyon ABD doları)	69
Grafik 6. 2018-2020 Arasında Somali’ye En Çok Resmî Yardım Yapan 10 Ülke (milyon ABD doları).....	85

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AfB	Afrika Birliği
AK Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi
BAE	Birleşik Arap Emirlikleri
BM	Birleşmiş Milletler
İHH	İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı
İHIÖ	İnsan Hakları İzleme Örgütü
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı
KDK	Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğu
NATO	The North Atlantic Treaty Organization
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
ODA	Official Development Assistance
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STGK	Somali Türk Görev Kuvveti Komutanlığı
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
THY	Türk Hava Yolları
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
UNOSOM II	United Nations Operation in Somalia II
YEE	Yunus Emre Enstitüsü
YEV	Yunus Emre Vakfı
YTB	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

GİRİŞ

Diplomatik yöntemler, uluslararası sistemdeki değişimlere paralel olarak değişimler göstermiştir. Soğuk Savaş döneminde kamu diplomasisi, diplomasiinin hükûmet-halk ilişkilerini içeren yeni bir boyutu olarak ortaya çıkmış¹ ve 11 Eylül 2001 olaylarının ardından bu konuya olan ilgi yeniden artmıştır.² Kamu diplomasisi aracılığıyla hükûmetler, olumlu imaj oluşturmak ve algıları ve tutumları yönlendirmek amacıyla yabancı halklarla ilişki kurmaya çalışmıştır. İçerik olarak kamu diplomasisi, amacı yabancı bir hükûmeti etkilemek olan bilgi, eğitim ve kültür alanlarında yurttaşlarını etkileyerek yurtdışına yönelik faaliyetleri barındırmaktadır.³ Zamanla hükûmetlerin yanı sıra medya, sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler ve üniversiteler gibi hükûmet dışı aktörler de bir ülkenin yabancı kamuoyu nezdindeki olumlu imajını destekleyen kamu diplomasisi aktörleri hâline gelmiştir. Günümüzde kamu diplomasisi, yirmi birinci yüzyılda siyasal iletişimin en önemli konularından biri olarak giderek daha fazla kabul görmektedir.⁴

Kamu diplomasisi, bir ülkenin yumuşak gücünü destekleyen bir kilit araç olarak işlev görmektedir.⁵ Yumuşak güç, devletlerin cazibe yoluyla istediklerini elde etmelerini sağlayan bir güç türüdür.⁶ Temel olarak kültürel ve siyasi değerler gibi soyut kaynaklara dayanan yumuşak güç, sert güç kullanımının daha kısıtlı hâle geldiği çağdaş uluslararası sistem için önemli bir araç olarak görülmektedir. Günümüzde birçok hükûmet, kamu diplomasisi bağlamında değerlendirilebilecek faaliyetler gerçekleştirerek yumuşak gücünü geliştirmeye çalışmaktadır. Kültürü ve siyasi değerleri uluslararası alanda kabul gören bir ülkenin

-
- ¹ Joseph M. Siracusa, *Diplomacy: A Very Short Introduction*, New York: Oxford University Press, 2010, s. 5.
  - ² Ali Fisher, Scott Lucas, "Introduction." *Trials of Engagement: The Future of US Public Diplomacy*, ed. Ali Fisher, Scott Lucas, Leiden-Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, ss. 1-18.
  - ³ Eytan Gilboa, "Diplomacy in the Media Age: Three Models of Uses and Effects", *Diplomacy & Statecraft*, C. 12, S. 2 (2001), ss. 1-28.
  - ⁴ Fisher, Lucas, a.g.e., s. 1.
  - ⁵ Jan Melissen, "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice", *The New Public Diplomacy*, ed. Jan Melissen, Londra: Palgrave Macmillan, 2005, ss. 3-27.
  - ⁶ Joseph S. Nye, "Get Smart: Combining Hard and Soft Power," *Foreign Affairs*, C. 88, S. 4 (2009), ss. 160-163.

yumuşak güce sahip olduğu belirtilmektedir.⁷ Bu nedenle devletler, kültürlerini ve siyasi değerlerini tanıtmak için kamu diplomasisini kullanmaktadır. Dış yardımlar, burslar ve değişim programları devletlerin yumuşak gücünü geliştirmek için yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin örnekleridir.

Bu çalışmada, 2010 sonrası Türkiye–Somali ilişkilerinde Türk kamu diplomasisinin rolü incelenmektedir. Türkiye, dış politikası statükoculuktan aktivizme ve çok boyutluluğa kayan bir orta güç devlet olarak kabul edilmektedir. Son yirmi yılda AK Parti hükûmetleri döneminde Türkiye, etki alanını yakın çevresinden Sahra Altı Afrika gibi bazı bölgelere genişletmeye çalışmaktadır. Türkiye’de Afrika Yılı olarak ilan edildiği 2005 yılından bu yana, Türkiye-Afrika ortaklıkları ticari, diplomatik, sosyal ve güvenlik ilişkilerini de kapsayacak şekilde her geçen yıl gelişmektedir. Afrika Boynuzu’nda yer alan Somali, Türkiye’nin etkisinin en görünür olduğu ve dikkat çektiği ülkelerden biridir.⁸

Türkiye ile Somali arasındaki ikili ilişkiler 2011 yılından itibaren yoğunlaşarak devam etmektedir. Somali Cumhurbaşkanı Şerif Şeyh Ahmed, 2009-2010 yılları arasında Türkiye’ye resmî ziyaretlerde bulunsa da iki ülke arasındaki kapsamlı ilişkiler, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 2011’de Somali’ye yaptığı resmî ziyaretle başlamıştır.⁹ Erdoğan’ın ziyaretinin Somali’de can ve mal kaybına yol açan şiddetli kuraklık döneminde gerçekleşmesi ziyarete anlam katmıştır. Afrika Boynuzu’nda 2011 yılında yaşanan bu kuraklık son 70 yılın en vahimi olarak kaydedilmiştir.

Erdoğan’ın ziyaretini Türkiye’nin Somali’nin başkenti Mogadişu çevresindeki afetzedelere sağladığı acil insani yardım izlemiştir. Türkiye’nin Somali’deki yardım

---

⁷ Joseph S. Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: PublicAffairs, 2004, s. 5-6.

⁸ Mehmet Özkan, “Turkey’s Political-Economic Engagement With Africa,” *Emerging Powers in Africa: A New Wave in the Relationship?*, ed. Timothy M. Shaw, Cham: Palgrave Macmillan, 2016, ss. 2017-232.

⁹ Paul Antonopoulos, Oliver Villar, Drew Cottle, Aweis Ahmed, “Somalia: Turkey’s Pivot to Africa in the Context of Growing Inter-Imperialist Rivalries,” *Journal of Comparative Politics*, C. 10, S. 2 (2017), ss. 4-18.

faaliyetlerine Türk devlet kurumları öncülük etmiş ve sivil toplum kuruluşları da önemli bir rol oynamıştır. Türk haber kanalları sık sık Somali'deki kuraklıkla ilgili yayınlarda bulunmuş ve Türkiye'deki yardım kuruluşları bağış kampanyaları başlatarak Somali için yüz milyonlarca Türk lirası toplamıştır. Mogadişu ve banliyölerindeki Türk kuruluşları, gıda dağıtımı ve tıbbi bakım da dâhil olmak üzere acil insani yardım sağlamıştır. Dolayısıyla Somali'de daha önce aktif olmayan Türkiye hem Somali halkı nezdindeki itibarını hem de uluslararası toplum içerisindeki prestijini artırmıştır. Türkiye'nin Somali'de gerçekleştirdiği insani yardım faaliyetleri, söz konusu ikili ilişkilerin zeminini oluşturmuştur.

BM'nin 2012'de Somali'deki kıtlık ve kuraklığın sona erdiğini ilan etmesinden kısa bir süre sonra, Türkiye ve Somali, çeşitli kalkınma, ekonomik, ticari ve güvenlik iş birliği anlaşmalarını imzalamak yoluyla ikili ilişkilerin kapsamını genişletmeye başlamıştır. İmzalanan anlaşmalar, Türkiye'nin Somali'yle çok yönlü ilişkilerinin başlangıcı olmuştur. Türkiye ayrıca Mogadişu'daki büyükelçiliğini yeniden açmış ve yeni bir büyükelçi atamıştır. Bunun yanı sıra iki ülke arasında yirmi yıldan uzun bir süre sonra ilk düzenli ticari uçuşları başlatılmıştır. Türkiye–Somali ilişkilerinin çeşitlenmesinin sonuçlarından biri olarak TİKA gibi devlet kurumları, misyonlarını insani yardımın ötesine taşıyarak kalkınma projeleri geliştirmeye başlamıştır. Dolayısıyla Türkiye, Somali'nin yirmi yıllık devlet kurma sürecini destekleyen devletler arasına girmiştir.

Türkiye–Somali ilişkileri, 2011'den bu yana birçok araştırmacı için ilgi çekici bir alan olmuştur. Türkiye, Somali'de insani yardımdan kalkınma yardımına, eğitimden güvenliğe kadar çeşitli kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunarak Somali'de etkili bir aktör hâline gelmiştir. T.C. Dışişleri Bakanlığı, T.C. Sağlık Bakanlığı, KDK, TİKA, YTB, YEE, Türk Kızılayı, THY, TSK, Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Maarif Vakfı, Somali'ye yönelik Türk kamu diplomasisini yürütmekten sorumlu olan kurumlar arasındadır. Her kurumun gerçekleştirdiği faaliyetler hacim ve zaman bakımından farklılık göstermektedir. Bazı kurumların faaliyetleri ikili ilişkilerin ilk aşamalarında yoğunlaşırken, diğer bazı kurumların faaliyetleri bu ilişkilerin sürdürülmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye–Somali ilişkileri bağlamında bu çalışma, Türkiye'nin Somali'deki kamu diplomasisi

faaliyetlerini analiz etmekte ve Türk kamu diplomasisinin Türkiye'nin Somali'deki popülaritesine katkıda bulunan en önemli faktör olduğunu ileri sürmektedir.

Somali'ye açılmasından kısa bir süre sonra Türkiye, Somali toplumunda olumlu imaj, güvenilirlik ve itibar kazanarak kendisini Somali'yle uzun diplomatik ilişkileri olan diğer devletlerden farklılaştırmıştır. Ülke genelinde Türkiye'nin Somali'deki faaliyetleri takdir toplamış ve Somali halkının Türkiye'ye yönelik algısı olumlu yönde değişmeye başlamıştır. Bu durum, Türkiye'nin Somali'de olumlu bir imaj ve itibar oluşturma başarısına hangi unsurların katkıda bulunduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Bu çalışma yukarıda belirtilen soruya Türk kamu diplomasisi ve yumuşak güç unsurları üzerinden yanıt aramaktadır. Belirtilen çerçeve içerisinde çalışma, Türk kamu diplomasisi ve yumuşak gücünün Türkiye–Somali ilişkilerindeki etkisini ele almaktadır. Türk hükûmeti ve sivil toplum kuruluşları tarafından Somali'de yürütülen Türk kamu diplomasisi faaliyetleri ve bunların Türkiye–Somali ilişkilerine etkisi, çalışmanın temel inceleme alanını oluşturmaktadır.

Çalışma, Türk kamu diplomasisinin Somali ile ilişkilerinde Türkiye'ye güvenilirlik ve olumlu imaj kazandıran birincil faktör olduğu hipotezini ileri sürmektedir. Ayrıca çalışma, Türkiye'nin Somali halkının kendisini dost bir ülke olarak gördüğü bir konuma gelmesindeki başarısının, Osmanlı Devleti ile Somaliler arasındaki tarihî ve dostane ilişkilerden kaynaklandığını ve İslam dininin Türkiye'nin Somali'deki varlığını meşrulaştırmada önemli bir rol oynadığını varsaymaktadır.

Belirtilen hipotez ve varsayımlar kapsamında çalışma, Türkiye'nin Somali'deki angajmanını sosyal inşacılık teorisi bağlamında değerlendirmektedir. Sosyal inşacılık, uluslararası ilişkilerin toplumsal ve sosyal yönüne dikkat çekerek uluslararası ilişkilerin önemli yönlerinin sadece maddi faktörler değil, tarihsel ve sosyal olarak inşa edildiğini savunur. Sosyal inşacılar, uluslararası yapıyı normlar, kurallar ve düşünsel faktörleri içeren bir sosyal yapı olarak görürler.¹⁰ Sosyal inşacılığa göre aktörler etkileşimde bulunarak sosyal yapılar inşa eder. Yapılar, aktörlerin kimliklerini, aktör kimlikleri de aktörlerin çıkarlarını ve

---

¹⁰ Paul R. Viotti, Mark V. Kauppi, *International Relations Theory*, Boston: Pearson, 2012, s. 278.

eylemlerini belirler.¹¹ Türkiye ve Somali'nin ortak din ve inanç, paylaşılan değerler ve tarihten oluşan kimlikleri, Türkiye'nin Somali'deki angajmanında belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Türkiye–Somali ilişkileri, devletler arasındaki ilişkilerde kimlik ve ortak tarihin belirleyici rolünü vurgulayan sosyal inşacılık bağlamında anlaşılabilir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyal inşacılık teorisinin varsayımları, ana akım teorilerle karşılaştırmalı ele alınmakta ve inşacılığın kamu diplomasisi yaklaşımı tartışılmaktadır. Ardından sert güç ile akıllı güç kavramları tartışılarak yumuşak güç kavramı üzerinde durulmaktadır. Kavramsal çerçevede kamu diplomasisi ele alındıktan sonra yumuşak güç ile kamu diplomasisi arasındaki ilişkiye değinilmektedir. İkinci bölümde Türk dış politikasının dönüşümü ile Türkiye–Somali ilişkileri, 1923 öncesi, 1923-2010 arası ve 2010 sonrası olmak üzere üç dönemde ele alınmaktadır. 2010 sonrası döneme odaklanılarak Türkiye–Somali ilişkileri siyasi, ekonomik, sosyal ve güvenlik boyutu bağlamında değerlendirilmektedir. Üçüncü bölümde Türkiye'nin Somali'yle ilişkileri kapsamında Türk kamu diplomasisi incelenerek Somali'deki Türk kamu diplomasisi faaliyetleri tartışılmaktadır. Ayrıca Somali'deki Türk kamu diplomasisini yürüten hükûmetsel ve hükûmetsel olmayan kuruluşları ve rolleri incelenmektedir. Son olarak, sonuç kısmında sonuçlar tartışılmakta ve çalışmanın argümanları sunulmaktadır. Ayrıca çalışma, Türkiye ile Somali arasında mevcut ilişkilerin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi ve Türkiye'nin Somali'deki olumlu imajının sürdürülmesi için bazı önerilerle tamamlanmaktadır.

---

¹¹ Stefano Guzzini, "Power Analysis: Encyclopedia Entries," *Danish Institute for International Studies*, C. 34 (2010), ss. 4-24.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, çalışmanın teorik ve kavramsal kapsamı ortaya konulmaktadır. İlk olarak, çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan sosyal inşacılık teorisinin Uluslararası İlişkiler disiplindeki iddiaları, ana akım Uluslararası İlişkiler teorilerine göre konumu ve sosyal inşacılığın kamu diplomasisi yaklaşımı ele alınmaktadır. Ardından Uluslararası İlişkiler disiplindeki güç kavramı ile sert, yumuşak ve akıllı güç kavramları incelenmektedir. Daha sonra kamu diplomasisi kavramı, boyutları, aktörleri, yaklaşımları ve modelleri bölümün ilerleyen kısımlarında ele alınmaktadır. Türkiye–Somali ilişkilerinde bir yumuşak güç unsuru olarak Türk kamu diplomasisini inceleyen bu çalışmanın devamına ışık tutabilmek için yumuşak güç ve kamu diplomasisi ilişkisine de değinilmektedir.

1. SOSYAL İNŞACILIK

Uluslararası İlişkilerde sosyal inşacılık, uluslararası ilişkilerin önemli yönlerinin sadece maddi faktörlerce değil, sosyal olarak inşa edilen düşünsel faktörler tarafından şekillendiğini iddia eden bir teoridir. Sosyal inşacılık teorisinin entelektüel öncüleri ve etkileri olmasına rağmen,¹² Uluslararası İlişkiler disiplinine dâhil olması, genellikle realizm ve liberalizm gibi geleneksel teorilerin açıklayamadığı bir gelişme olan Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle ilişkilendirilmektedir.¹³ Güç dengesi ilkesine dayalı materyalist bir güç anlayışının yetersiz olduğunu savunan sosyal inşacılık, uluslararası yapıların objektif olmadığını ileri sürerek ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinin özünü hedef almıştır.¹⁴

---

¹² Viotti, Kauppi, a.g.e., s. 277.

¹³ Sarina Theys, “Constructivism”, *International Relations Theory*, ed. Stephen McGlinchey, Rosie Walters, Christian Scheinplug, Bristol: E-International Relations, 2017, ss. 36-41.

¹⁴ Stefano Guzzini, “A Reconstructions of Social Constructivism in International Relations,” *European Journal of International Relations*, C.6, S. 2 (2000), ss. 147-187.

1980’lerde “Üçüncü Büyük Tartışma”¹⁵ çerçevesinde Uluslararası İlişkiler disiplinine Nicholas Onuf tarafından tanıtılan sosyal inşacılık teorisi, en sık Alexander Wendt’in 1992’de yayınlanan “*Anarchy is What States Make of It*” adlı makalesiyle özdeşleştirilmektedir.¹⁶ Wendt’in makalesinin başlığı, uluslararası ilişkilerin birçok temel yönünün verili olmaktan ziyade sosyal olarak inşa edildiği fikrini vurgulayan sosyal inşacılığın özünü özetlemektedir. Wendt, iki temel sosyal inşacılık ilkesi ortaya koymaktadır. Birincisi, insan topluluğunun yapıları, maddi güçlerden ziyade, paylaşılan fikirler tarafından belirlenmektedir. İkincisi, aktörlerin kimlik ve çıkarları muayyen ve değişmez olmamakla birlikte paylaşılan fikirler tarafından inşa edilmektedir.¹⁷

Sosyal inşacılığın temeli, toplumun anlayışı ve verdiği anlam dışında var olan hiçbir sosyal veya politik gerçekliğin olmadığı fikri üzerine dayanır.¹⁸ Sosyal inşacılar için gerçeklikler, nehirler ve dağlar gibi insan inancından bağımsız olan maddi gerçeklikler (*material facts*) ile para ve egemenlik gibi insan inancına dayalı sosyal gerçeklikler (*social facts*) olarak ikiye ayrılır.¹⁹ Bu teoriye göre sosyal gerçeklikler tamamen insan inancına bağlıken, maddi gerçeklikler insan bilişi ve sosyal etkileşim yoluyla anlam kazanır.²⁰ Wendt bu durumu, ABD’nin Kuzey Kore’deki 5 nükleer silah konusunda İngiltere’deki 500 nükleer silahtan daha fazla endişe duyduğuna işaret ettiği bir örnekle açıklar.²¹ Bir başka örnek de Searle tarafından paranın, varlığı insan inancına bağlı olan sosyal bir gerçeklik olduğunu belirterek verilmiştir. Ona göre eğer herkes paranın para olduğuna inanmayı bırakırsa, para

---

¹⁵ Bkz. David A. Lake, “Theory Is Dead, Long Live Theory: The End of the Great Debates and the Rise of Eclecticism In International Relations”, *European Journal of International Relations*, C. 19, S. 3 (2013), ss. 567–587.

¹⁶ K . M. Fierke, “Constructivism”, *International Relations Theories, Discipline and Diversity*, ed., Tim Dunne, Milja Kurki, Steve Smith, Oxford: Oxford University Press, 2013, ss. 187-204.

¹⁷ Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999, s. 1.

¹⁸ Andrew Heywood, *Global Politics*, New York: Palgrave Macmillan, 2011, s. 71.

¹⁹ John Gerard Ruggie, “What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge,” *International Organization*, C. 52, S. 4 (1998), ss. 855-885.

²⁰ Martha Finnemore, *National Interests in International Society*, Ithaca: Cornell University Press, 1996, s. 6.

²¹ Alexander Wendt, “Constructing International Politics”, *International Security*, C. 20, S. 1 (1995), ss. 71-81.

da parasal değerini kaybeder.²² Wendt'in örneği maddi olguyu anlamakta sosyal bağlamın önemini gösterirken, Searle'in örneği de aktörlerin nesnelere anlam verdiği ve nesnelere verdikleri anlama göre yaklaştığı uluslararası ilişkilerin özneler arası boyutunu göstermektedir.

Sosyal inşacılar, herhangi bir aktöre veya analiz birimine öncelik tanımazlar. Onlara göre devletlerin yanı sıra bireyler, toplumsal hareketler, şirketler, uluslararası kuruluşlar veya sivil toplum kuruluşları, uluslararası ilişkilerde birer aktör olarak eylemde bulunabilir. Devlet dışı aktörlerin tümü, devletlere benzer şekilde, uluslararası normların, kimliklerin ve devletlerin davranışlarının belirlenmesinde de etkili olabilir.²³ Sosyal inşacılar, yapılar ve aktörler arasındaki ilişkinin tek yönlü olmadığına ve aktörlerin de sosyal yapılar kadar etkili olduğuna inanmaktadır. Sosyal inşacılar göre aktörler ve yapılar karşılıklı olarak birbirlerini etkiler. Başka bir deyişle aktörler yapıları, yapılar da aktörleri etkiler.²⁴

Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık teorisi, dünya siyasetinin maddi yönlerinden ziyade çok özneler arası yönlerini vurgular.²⁵ Bu teori, uluslararası politikanın aktörler tarafından sahip olunan ve özneler arası paylaşılan normlar, kurallar, fikirler, inançlar ve değerler tarafından yönlendirildiğini ileri sürer.²⁶ Bu ortak normlar ve kurallar, aktörlerin meşru davranışlarının ne olabileceğine dair beklentileri belirler. Sosyal inşacılar, düşünsel faktörlerin veya yapıların en az maddi yapılar kadar önemli olduğunu belirtirler.²⁷ Uluslararası siyasetin etkileşim yoluyla sosyal olarak inşa edildiğini savunan sosyal inşacılar, aktörlerin başkalarıyla etkileşim sürecinde tarihsel, kültürel ve siyasi gerçekliklere dayalı seçimler yaptığını ileri sürmektedir.²⁸

---

²² John R. Searle, *The Construction of Social Reality*, New York: The Free Press, 1995, s. 32.

²³ Viotti, Kauppi, a.g.e., s. 287.

²⁴ Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Bursa: Atüel, 2018, s. 508.

²⁵ Alexander Wendt, "Collective Identity Formation and the International State", *The American Political Science Review*, C. 88, S. 2 (1994), ss. 384-396.

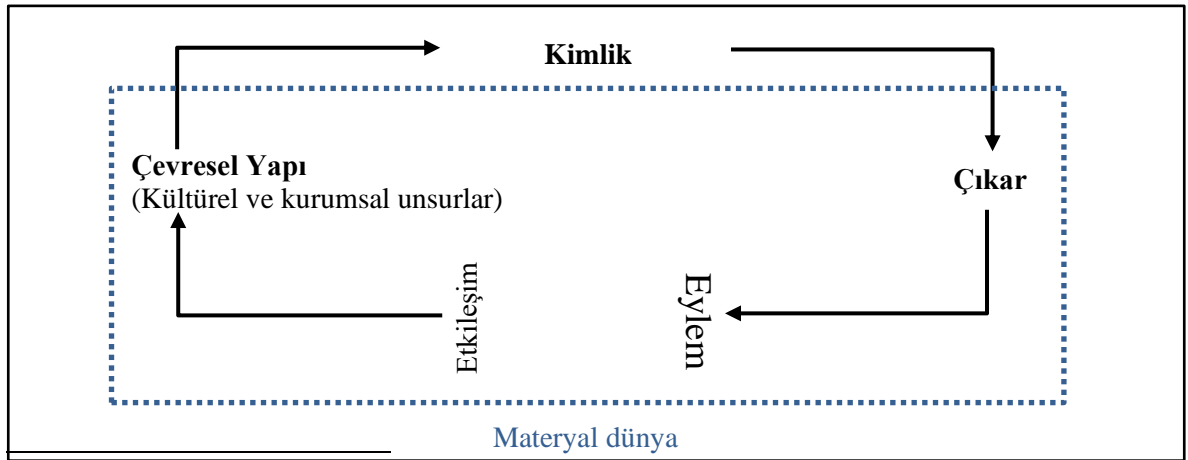
²⁶ Theys, a.g.e., s. 36.

²⁷ Viotti, Kauppi, a.g.e., s. 281-2.

²⁸ Fierke, a.g.e., s. 189.

Sosyal inşacılığın bir diğer merkezi konusu da kimlikler ve çıkarlardır. Sosyal inşacılara göre kimlikler, uluslararası politikada öngörülebilirlik için gereklidir.²⁹ Sosyal inşacılık, devlet kimliklerinin ve çıkarlarının, insan doğası veya iç politika tarafından uluslararası sisteme dayatılmadığını, büyük ölçüde sosyal yapılar tarafından inşa edildiğini iddia eder.³⁰ Bu teoriye göre devlet kimliği değişken olmakla birlikte tarihsel, kültürel, siyasi ve sosyal bağlama bağlı olduğu varsayılır.³¹ Sosyal inşacılar, devletlerin diğer aktörlerle etkileşim yoluyla sosyal olarak inşa edilen çoklu kimliklere sahip olabileceğini savunurlar. Kimlik, bir aktörün kim olduğuna dair anlayışının temsili olarak onun çıkarlarını belirler. Belirli bir kimliği benimseyen devletlerin, o kimliğe uygun normlara uyması beklenir. Bir devletin kendi kimliğine uygun davranışlara göre hareket etmesi, sosyal inşacılar tarafından ‘uygunluk mantığı’ olarak bilinir.³² Ayrıca sosyal inşacılar, devlet kimliklerinin ve çıkarlarının sabit ve değişmez olmadığını savunurlar.³³ Buna göre başkalarıyla etkileşime girdikçe aktörlerin kimlik ve çıkarları yeniden yapılandırılabilir ve değişebilir.³⁴

Şekil 1. Siyasal/Toplumsal Gerçeğe Sosyal İnşacı Perspektif³⁵

²⁹ Ted Hopf, “The Promise of Constructivism in International Relations Theory,” *International Security*, C. 23, S. 1 (1998), ss. 171-200.

³⁰ Wendt, “Collective Identity” s. 385.

³¹ Hopf, a.g.e., s. 176; John Gerard Ruggie, *Constructing the World Polity*, London: Routledge, 1998, s. 14.

³² Theys, a.g.e., s. 37-38.

³³ Wendt, “Collective Identity” s. 386.

³⁴ Viotti, Kauppi, a.g.e., s. 288-90.

³⁵ Luciana Alexandra Ghica, “Beyond Regional Integration?: Social Constructivism, Regional Cohesiveness and the Regionalism Puzzle”, *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, C. 13, S. 4 (2013), ss. 733-752.

Özetlemek gerekirse, sosyal inşacılar maddi dünyanın varlığını kabul ederler, ancak bunun sosyal olarak inşa edilmiş bir yapı olduğunu vurgularlar. Sosyal olarak inşa edilen yapı, sosyal etkileşim yoluyla gelişir ve sosyal etkileşim, kolektif anlam yapılarını üretir. Bu yapılar aracılığıyla aktörler, çıkarlarının belirlenmesini sağlayan kimlikler geliştirirler ve aktör kimliği, eylemin temelini oluşturur.³⁶

1.1. Sosyal İnşacılık Ve Ana Akım Teoriler

Uluslararası ilişkiler, uluslararası sistemi aydınlatan rakip teorilerle zengin bir fikir ve tartışma alanıdır. En etkili ve baskın teoriler realizm (ve çeşitleri), liberalizm (ve çeşitleri) ve sosyal inşacılıktır. Çoğu okuyucu, özellikle kilit aktörler (devlet) ve egemenlik gibi temel ilkeler hakkında varsayımları paylaşımlarından dolayı, ilk iki teorinin ortak özelliklerine aşina olabilirler. Üçüncü teori (sosyal inşacılık) ise uluslararası ilişkiler alanına girişi nispeten yeni olduğu için tanımlanması daha karmaşıktır.³⁷ Sosyal inşacılık, temel olarak uluslararası ilişkilerin birçok merkezi yönünün neorealizm ve neoliberalizm varsayımlarına aykırı olduğunu göstermeye çalışır.

Realistler ve neorealistler, uluslararası ilişkileri maddi olgulara yönelik davranışsal tepkiler olarak açıklamayı tercih ederek, ontolojik ve epistemolojik polemiklere girme konusunda isteksiz davranmışlardır.³⁸ Realist geleneklere göre uluslararası sistemin temel özelliklerinden biri, güvenlik ikilemleri yaratan, devletleri temelde düşmanca bir uluslararası sistemde hayatta kalabilmek için öz yardım (*self help*) aramaya zorlayan anarşidir.³⁹ Realistler, uluslararası sistemin ana tanımlayıcı özelliğinin, zorunlu olarak gerilime, çatışmaya ve kaçınılmaz savaş olasılığına meyleden anarşi olduğunu iddia ederler. Rasyonel

---

³⁶ Fierke, a.g.e., s. 190.

³⁷ Monica Duffy Toft, "Religion and International Relations Theory", *Handbook of International Relations*, ed. Walter Carlsnaes, Thomas Risse, Beth A. Simmons, Los Angeles: SAGE, 2013, ss. 673-691.

³⁸ Emanuel Adler, "Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics", *European Journal of International Relations*, C. 3, S. 3 (1997), ss. 319-363.

³⁹ Cox, Campanaro, a.g.e., s. 129.

devletlerin çıkarlarını elde etmek için nihayetinde kendi kaynaklarına güvendiğini ileri sürerler. Bu teoriye göre devletler arasındaki ilişkiler her zaman belirsizlik ve şüpheyile karakterize edilir. Bu durum, en iyi şekilde güvenlik ikilemiyle açıklanır. Ayrıca realistler, rasyonel devletlerin diğer devletlere kıyasla konumunu koruma veya iyileştirme arzusuyla motive olduğunu öne sürerek iş birliğini engelleyen nispi kazançlar aradığını vurgularlar.⁴⁰

Realistler gibi neoliberaler de devlet davranışının dış maddi unsurlardan etkilendiğini düşünürler.⁴¹ Liberaller, rasyonel devletlerin rekabet yerine iş birliğini teşvik etmek ve ortak sorunları birlikte ele almak için güçlü rejimler kuracağını savunurlar.⁴² Anarşik bir dünyada devletlerin, çatışmayı azaltan ve çıkarların uyumunu teşvik eden, ortak hedefler ve iş birliğini geliştiren karşılıklı bağımlılık arayacağını öne sürerler.⁴³ Liberaller, çıkarları temelde benzer olduğu için, devletlerin ortak hedeflere ulaşmak gayesiyle kaynaklarını bir araya getirerek kolektif eylem yoluyla mutlak kazançlar aradığını iddia ederler.⁴⁴

Sosyal inşacılar ise anarşinin etkisine ilişkin görüşleri sorgulayarak rasyonel geleneklere meydan okurlar. Devletlerin anarşi anlayışlarına ve kendi kimliklerini ve çıkarlarını nasıl tasavvur ettiklerine bağlı olarak anarşiyi algıladıklarını savunan sosyal inşacılar, benzer bir uluslararası ortamla karşı karşıya olan iki devletin çok farklı davranabileceğini vurgularlar.⁴⁵

Sosyal inşacılık, uluslararası anarşinin ortak çıkış noktası olduğu realist ve liberal teorilerin, devletin anarşiye yönelik davranışı hakkında neden bu kadar çelişkili sonuçlara ulaştığı sorusunu gündeme getirir. Sosyal inşacılar, devletler iyi tanımlanmış muayyen çıkarları olan rasyonel aktörlerse, her zaman öngörülebilir şekilde davranmaları gerektiğini düşünürler. Ancak tarihsel olarak devletlerin dünya siyasetindeki olaylara farklı şekillerde

---

⁴⁰ Heywood, a.g.e., s. 60.

⁴¹ Adler, "Seizing the Middle Ground" s. 322.

⁴² Cox, Campanaro, a.g.e., s. 129.

⁴³ Viotti, Kauppi, a.g.e., s. 144.

⁴⁴ Cox, Campanaro, a.g.e., s. 98.

⁴⁵ Bkz. Alexander Wendt, "Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics", *International Organization*, C. 46, S. 2 (1992), ss. 391-425.

tepki verdiklerine dikkat çekerler. Örneğin İsveç ve Rusya, sırasıyla liberal kurumsalcı ve neorealist olarak aynı uluslararası ortama tepki göstermiştir. Sosyal inşacılık bu duruma dikkat çekerek dünyanın açıkça tanımlanmış bir neden-sonuç ilişkileri kümesi olarak açıklanamayacağı sonucuna varır.⁴⁶

1.2. Sosyal İnşacılığın Kamu Diplomasisi Yaklaşımı

Sosyal inşacılık, uluslararası ilişkilerin sosyal olarak inşa edilmiş yapılar ve kimlikler üzerinde işlediğini ve dış ilişkilerin sosyal boyutunun maddi boyutu kadar önemli olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla sosyal inşacılık, bu toplumsal anlamları etkileyebilmeyi bir güç kaynağı olarak görmektedir. Kamu diplomasisine sosyal inşacı yaklaşım, uluslararası ilişkilerde normların, değerlerin ve kimliklerin maddi güç unsurları tarafından tanımlanmadığı, sosyal unsurlar ve yapılar tarafından belirlendiği varsayımına dayanmaktadır. Buna göre kamu diplomasisi, gündemi etkileyerek bu yapıları manipüle etmek ve dolayısıyla yabancı ülkelerdeki kamusal tartışmaları ve gündemi şekillendirmek için bir araçtır.⁴⁷

Kamu diplomasisi, sosyal inşacılık gibi, sonuçlara ulaşmada maddi gücün önceliğini sorgular. Ayrıca hedef kitlelerin kimliklerinin altında yatan normatif veya düşünsel yapıları tanıyan alternatif bir uygulama modeli sunar.⁴⁸ Bruce Gregory, kamu diplomasisini, devletlerin ve devlet dışı aktörlerin kültürleri ve tutumları anladığı, ilişkiler kurduğu ve çıkarlarını ve değerlerini geliştirmek için başkalarının fikir ve eylemlerini etkilediği bir süreç olarak tanımlar.⁴⁹ Gregory, kamu diplomasisi uygulamasını doğrudan sosyal inşacılığın özneler arası boyutuna yerleştirir. Kamu diplomasisi, sosyal inşacılığın değer verdiği fikirler,

---

⁴⁶ Cox, Campanaro, a.g.e., s. 129.

⁴⁷ Efe Sevin, "Pathways of Connection: An Analytical Approach to the Impacts of Public Diplomacy", *Public Relations Review*, C. 41 (2015), ss. 562-568.

⁴⁸ Caitlin Byrne, "Public Diplomacy and Constructivism: A Synergistic and Enabling Relationship", *International Studies Association Annual Conference*, San Diego: Bond University, 2012, ss. 1-7.

⁴⁹ Bruce Gregory, "Public Diplomacy: Sunrise of an Academic Field", *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, C. 616 (2008), ss. 274-290.

normlar ve kültür gibi araçların kullanımı ve bu özneler arası boyuta katılım yoluyla sosyal inşacı ilkelerin işlevselleştirilmesi için bir platform sağlar.⁵⁰

2. GÜÇ KAVRAMI

Gücün siyasette her zaman belirleyici bir faktör olması, başta sosyal bilimler olmak üzere çeşitli disiplinlerden araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Dolayısıyla güç olgusunu tanımlamak ve açıklamak için çeşitli alanlarda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Ancak sosyal bilim araştırmalarının tüm alanlarında, hiçbir yerde güce Uluslararası İlişkiler çalışmasından daha fazla vurgu yapılmamıştır.⁵¹ Uluslararası siyasette Hans J. Morgenthau, E. H. Carr ve George F. Kennan gibi akademisyenler, siyasi olguyu salt güç açısından yorumlamışlardır.⁵² Uluslararası İlişkiler disiplini içindeki birçok tartışma, güç dengesi, güç geçişi, sert güç, yumuşak güç, akıllı güç, büyük-küçük güçler, orta güçler, bölgesel güçler veya süper güçler gibi kavramları etrafında dönmektedir. Dolayısıyla güç kavramı, Uluslararası İlişkiler disiplininin merkezi kavramlarından biri olarak görülmektedir.⁵³

Güç tanımında siyaset araştırmacıları, benimsedikleri yaklaşımlara bağlı olarak, güç kavramı hakkında farklı tanımlar ortaya koymuşlardır. Realistler, gücü askerî başta olmak üzere maddi unsurlar üzerinden değerlendirirken, liberaller güce daha davranışsal ve ekonomik perspektifinden yaklaşmaktadır. Sosyal inşacılar ve eleştirel teorisyenler ise gücü fikirler, normlar ve söylemler üzerinden ele almaktadır. Joseph S. Nye, gücün birçok kişi tarafından tartışılmalı bir kavram olarak görüldüğünü belirtirken, güç kavramının açık ve kesin bir tanım gerektirdiğini savunmaktadır.⁵⁴ Bu çalışmada ağırlıklı olarak Uluslararası İlişkiler perspektifinden gücün tanımları üzerinde durulmaktadır.

---

⁵⁰ Byrne, a.g.m. s. 4.

⁵¹ Hayes, a.g.m., s. 153.

⁵² D. C. Jha, "The Power Approach in International Relations", *The Indian Journal of Political Science*, C. 38, S. 3 (1977), s. 358.

⁵³ Michael Barnett, Raymond Duvall, "Power in International Politics", *International Organization*, C. 59, S. 1 (2005), s. 39.

⁵⁴ Joseph S. Nye, "Power and Foreign Policy", *Journal of Political Power*, C. 4, S. 1 (2011). ss. 9-24.

Uluslararası ilişkilerde güç analizine yönelik iki hâkim yaklaşım bulunmaktadır. Birincisi, gücü kaynakların bir toplamı olarak gören ulusal güç yaklaşımı, ikincisi ise gücü gerçek veya potansiyel bir ilişki olarak gören ilişkisel güç yaklaşımıdır.⁵⁵ Ulusal güç yaklaşımı, gücü nüfus, doğal kaynaklar, endüstriyel kapasite, silahlar, ordular ve donanmalar olarak görür.⁵⁶ İlişkisel güç yaklaşımı ise gücü bir neden-sonuç ilişkisi olarak değerlendirir. Bu yaklaşım gücü, A aktörünün eylemlerinin kısmen B aktörünün davranışında değişikliğe neden olduğu bir ilişki biçimi şeklinde tanımlar. İnançlar, tutumlar, tercihler, görüşler, beklentiler ve duygular davranış örnekleridir. Bu yaklaşıma göre güç, herhangi bir aktörün özellikleri değil, iki veya daha fazla aktör arasındaki bir ilişkidir.⁵⁷

Sosyal inşacılığın güç konusundaki analizlerine bakıldığında, güç analizine kavramsal, teorik ve ampirik inşacı katkıların şimdiye kadar oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Realizmin aksine, sosyal inşacılık güç kavramına odaklanmaz.⁵⁸ Ancak sosyal inşacılar, gücü askerî ve ekonomik güç gibi maddi kaynaklarla açıklayan geleneksel uluslararası ilişkiler teorilerinin aksine, gücü aktörler arasındaki sosyal ilişkilerin doğasını inşa etme ve şekillendirme kapasitesi olarak görürler. Barnett ve Duvall, gücü, aktörlerin kendi koşullarını ve kaderlerini şekillendiren kapasitelerini belirleyen etkilerin sosyal ilişkiler içinde ve aracılığıyla üretilmesi olarak ortaya koymuşlardır.⁵⁹ Sosyal inşacılar, devletlerin davranışlarını, çıkarlarını ve güç kavramına yaklaşımlarını belirleyen temel unsurun fikirler olduğunu vurgularlar. Ayrıca devletlerin davranışlarını belirleyen çıkarların nesnel değil düşünsel olduğunu ifade ederler. Sosyal inşacı bir güç analizi, gücün objektif bir

---

⁵⁵ David A. Baldwin, "Power and International Relations", *Handbook of International Relations*, ed. Walter Carlsnaes, Thomas Risse, Beth A. Simmons, Los Angeles: SAGE Publications, 2013, ss. 273-297.

⁵⁶ David A. Baldwin, *Power and International Relations: A Conceptual Approach*, Princeton: Princeton University Press, 2016, s. 77.

⁵⁷ Baldwin, "Power and International Relations", s. 274.

⁵⁸ Baldwin, *Power and International Relations: A Conceptual Approach*, s. 153.

⁵⁹ Michael Barnett, Raymond Duvall, "Power in Global Governance," *Power in Global Governance*, ed. Michael Barnett, Raymond Duvall, Cambridge: Cambridge University Press, 2005, ss. 1-32.

niteliğe sahip olmadığı ve çeşitli ilişkilerde farklı şekillerde kendini gösterdiği önermesine dayanır.⁶⁰

2.1. Güç Çeşitleri

Sert güç, gücün en eski biçimidir ve devletlerin herhangi bir üst otorite tanımadığı ve bu nedenle güç politikalarına odaklanmak zorunda olduğu anarşik bir uluslararası sistem fikriyle bağlantılıdır. Nye, sert ve yumuşak gücü karşılaştırırken, sert gücün, başkalarının istediğini elde etmek için davranışlarını etkilemek amacıyla ikna, zorlama ve teşvik kullanılması olduğunu belirtmektedir.⁶¹ Colin S. Gray sert gücü, bir aktörün askerî güç kullanımı ya da tehdidi, ekonomik yaptırımlar ya da ekonomik ödüller yoluyla istediğini elde etme kabiliyeti olarak tanımlamaktadır.⁶² Sert güç stratejileri, ulusal çıkarları uygulamak için askerî müdahaleye, zorlayıcı diplomasiye ve ekonomik yaptırımlara odaklanmaktadır.⁶³

İkna, ceza, ödül veya zorlamayı içeren sert güç stratejileri havuç ve sopa stratejilerine benzetilmektedir. Ödüllendirme ve ikna havuç stratejileri olarak ele alınırken, cezalandırma, tehdit ve zorlama sopa stratejileri olarak ele alınmaktadır. Hangi sert güç araçlarının havuç ya da sopa olarak işlev göreceği, bunları kullanan devlet tarafından belirlenmektedir. Örneğin ekonomi gibi bir sert güç unsurunun bir bağlamda havuç (kalkınma yardımı), başka bir bağlamda ise sopa (ekonomik yaptırım) olarak kullanılabileceğini belirtmek önemlidir.⁶⁴

Yumuşak güç kavramı, son otuz yılda Uluslararası İlişkiler alanında oldukça popüler bir kavram hâline gelmiştir.⁶⁵ Yumuşak güç üzerine yapılan ilk çalışmalar, Amerikan gücünün düşmekte olduğu fikrine karşı çıkmış ve ABD'nin yumuşak gücünü kullanarak

---

⁶⁰ Kadir Sankcak, *Dış Politikada bir Etkin Aracı Olarak Yumuşak Güç: Türkiye'nin Yumuşak Gücü Analizi ve Azerbaycan Üzerindeki Yumuşak Güç Kapasitesinin Değerlendirilmesi*, (Doktora Tezi), Tapzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2015, s. 30.

⁶¹ Nye, "Get Smart: Combining Hard and Soft Power", s. 160.

⁶² Colin S. Gray, *Hard Power and Soft Power: The Utility Of Military Force As an Instrument of Policy in The 21st Century*, Carlisle: Strategic Studies Institute, 2011, s. 28.

⁶³ Ernest J. Wilson, "Hard Power, Soft Power, Smart Power", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, C. 616, S. 1 (2008), ss. 110-124.

⁶⁴ Sankcak, a.g.e., s. 56.

⁶⁵ Mingjiang Li, "Soft Power: Nurture Not Nature", *Soft Power*, ed. Mingjiang, Plymouth: Lexington Books, 2009, ss. 1-18.

istediği sonuçları elde edebileceğini savunmuştur.⁶⁶ Nye, 1990’da yayınlanan “*Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*” adlı kitabında yumuşak güç terimini literatüre kazandırmıştır.⁶⁷ Nye, dünya siyasetinde gücün doğasının değiştirdiğini iddia ederek büyük güçlerin amaçlarına ulaşmak için artık geleneksel güç kaynaklarını kullanamayacağını ileri sürmüştür. Devletlerin geleneksel güçlerini kullanmasını engelleyen faktörler olarak da Nye, ekonomik karşılıklı bağımlılık, ulusötesi aktörler, milliyetçilik, teknolojinin yayılması ve değişen siyasi meselelerin altını çizmiştir.⁶⁸ Nye’a göre yumuşak güç, baskı yerine cazibe ve ikna yoluyla istediğini elde etme yeteneğidir.⁶⁹ Yumuşak gücün başkalarının tercihlerini şekillendirme yeteneğine dayandığını vurgulayan Nye, tercih şekillendirme yeteneğinin, meşru veya ahlaki otoriteye sahip olarak görülen kültür, siyasi değerler ve politikalar gibi maddi olmayan kaynaklarla ilişkili olduğunu belirtmiştir.⁷⁰

Sert güç, somut güç kaynaklarına dayalı doğrudan yöntemlerle tercih edilen sonuçların elde edilmesini sağlarken, yumuşak güç, tercih edilen sonuçlara, başkalarına çekici görünen politikalar ve eylemler yoluyla dolaylı ve zorlayıcı olmayan yöntemlerle ulaşılmasını sağlamaktadır. Ayrıca, yaptırımlar ve askerî güç gibi sert güç kullanımı çıkar çatışmalarına yol açabilirken, kültür, değerler ve uluslararası alanda kabul gören politikalar gibi yumuşak güç kullanımı ulusların gönüllü olarak iş birliği yapmaları ve böylece çıkarlarını uyumlaştırmaları için gerekli koşulları yaratabilmektedir.⁷¹

Neoliberalizm ve sosyal inşacılık gibi paradigmlar, maddi sert güce odaklanan realizmin bilimsel önceliğine meydan okumuş ve eşzamanlı olarak daha yumuşak güç odaklı alternatif güç vizyonlarını geliştirmiştir. Zorlamaya dayalı realistlerin vizyonundan farklı

66

Begimai Sultanova, *Çin’in Yumuşak Güç Politika Uygulaması: Kazakistan-Kırgızistan Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, s. 4.

67 Joseph S. Nye, “The Information Revolution and Soft Power”, *Current History*, C. 113, S. 759 (2014), s. 20.

68 Joseph S. Nye, “Soft Power”, *Foreign Policy*, 1990, ss. 153-171.

69 Nye, “Get Smart: Combining Hard and Soft Power”, s. 160.

70 Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, s. 5-6.

71 Giulio M. Gallarotti, “Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness”, *Journal of Strategic Studies*, C. 38, S. 3 (2015), ss. 245-281.

olarak bu alternatif vizyonlar, cazibe yaratmak açısından daha soyut bir kaynaktan türetilen yumuşak güç ve dünya meselelerinde olumlu bir imajın önemini vurgulamıştır.⁷²

Tablo 1. Sert Güç ve Yumuşak Güç⁷³

	Sert Güç	Yumuşak Güç
Davranışlar	Zorlama Caydırma Teşvik	Cazibe Gündem belirleme
Kaynaklar	Güç Tehditler Yaptırımlar Teşvikler (para ödemesi)	Değerler Kültür Politikalar Kurumlar
Hükûmet politikaları	Zorlayıcı diplomasisi Savaş İttifak Yardım Rüşvet	Kamu diplomasisi İkili diplomasisi Çok taraflı diplomasisi

Nye, 2003 yılında yumuşak gücün tek başına etkili dış politika üretebileceği yanılıgına karşı akıllı güç terimini geliştirdiğini iddia ederek *akıllı gücü*, sert ve yumuşak güç kaynaklarını etkili stratejiler halinde birleştirme kabiliyeti olarak tanımlamıştır.⁷⁴ Sert güç, zorlama veya teşvik, yumuşak güç ise tercih edilen sonuçları cazibe yoluyla elde etme yeteneğidir.⁷⁵ Akıllı güç, bir aktörün, birbirlerini karşılıklı olarak güçlendirmek ve aktörün hedeflerini etkin bir şekilde ilerletmek için sert ve yumuşak güç unsurlarını başarılı bir şekilde birleştirme kapasitesi ve stratejileri olarak tanımlanmıştır.⁷⁶

Akıllı gücün iki unsuru olan sert ve yumuşak güç arasındaki ilişki karmaşıktır. Bu iki unsur, birbirinin yerine geçemediği gibi birbirini tamamlayıcı da değildir. Sert ve yumuşak güç arasındaki ilişki birbirini güçlendirecek kadar pozitif olabileceği gibi, zayıflatacak kadar

⁷² Gallarotti, a.g.m., s. 248.

⁷³ Eytan Gilboa, "Searching for a Theory of Public Diplomacy", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, C. 616, S. 55 (2008), ss. 55-77.

⁷⁴ Nye, "Get Smart: Combining Hard and Soft Power", s. 160.

⁷⁵ a.g.m., s. 160.

⁷⁶ Nye, "Power and Foreign Policy", s. 20.

negatif de olabilmektedir. Akıllı güç hem sert hem de yumuşak gücün her ikisine de sahip olmanın en iyisi olduğunu göstermektedir.⁷⁷

2.2. Yumuşak Güç Kaynakları

Yumuşak güç kaynakları açısından Nye, cazibe yaratabilecek tüm kaynakların yumuşak güç kaynakları olabileceğini belirtirken, yumuşak gücün ana kaynakları olarak kültür, siyasi değerler ve dış politikadan özellikle bahsetmiştir.⁷⁸ Kültürü, bir toplum için anlam yaratan değerler ve uygulamalar dizisi olarak tanımlayan Nye, bir ülkenin kültürü evrensel değerleri içerdiğinde ve politikaları diğerlerinin paylaştığı değerleri ve çıkarları desteklediğinde, kültürünün yarattığı cazibe ilişkileri nedeniyle istenen sonuçlara ulaşma olasılığının arttığını iddia etmiştir. Öte yandan diğerleri tarafından kabul görmeyen değerler ve görüşleri içeren kültürlerin yumuşak güç üretme olasılığının daha düşük olduğunu ayrıca öne sürmüştür.⁷⁹ Nye, edebiyat, sanat ve eğitim gibi seçkinlere hitap eden yüksek kültür ile kitlesel eğlenceye odaklanan popüler kültür arasında ayırım yapmıştır.⁸⁰

Yurt içi ve yurt dışındaki hükümet politikaları, bir başka potansiyel yumuşak güç kaynağıdır. Nye, bir hükümetin demokrasiyi uygulamak, uluslararası kuruluşlarda iş birliğini desteklemek ve dış politikada barışı ve insan haklarını savunmak gibi siyasi değerleriyle başkalarını etkileyebileceğini savunmaktadır. Böylece hükümet politikaları bir ülkenin yumuşak gücünü destekleyebilir.⁸¹

Nye, içte tutarlı politikaların uygulanmasının yanı sıra, bir devletin çekiciliği dış politikanın özü ve tarzıyla ifade edilen değerlere bağlı olduğundan, devletin dış politikasını bir yumuşak güç kaynağı olarak görmektedir. Nye, uluslararası hukuka saygı, evrensel değerlere bağlılık ve barışa hizmet gibi ortak değerler geliştirmenin bir devletin uluslararası arenada güvenilirliği ve inandırıcılığını artırabileceğini iddia etmektedir. Nye ayrıca hem

---

⁷⁷ a.g.m., s. 20.

⁷⁸ Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, s. 6.

⁷⁹ Joseph S. Nye, "Soft Power and Higher Education", *Forum For the Future of Higher Education*, 2005, ss. 11-14.

⁸⁰ Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, s. 11.

⁸¹ a.g.e., s. 13-14.

devlet hem de devlet dışı aktörlerle iş birliği yapma istekliliğinin ve ortak değerlere bağlılığın yumuşak güç kullanma çabalarını kolaylaştıracağına altını çizmektedir. Çok boyutlu ve şeffaf dış politikaların, anlaşmazlıkların çözümünde istişarenin temel araç olduğu durumlarda saygı ve güveni teşvik edeceğini iddia eden Nye, ikiyüzlü, benlikçi, başkalarının görüşlerine kayıtsız veya ulusal çıkarlara dar bir yaklaşıma dayalı görünen iç veya dış politikaların yumuşak gücü zayıflatabileceğini vurgulamaktadır.⁸²

Tablo 2. Yumuşak Güç Kaynakları, Araçları ve Alıcıları⁸³

Yumuşak Güç Kaynakları	Meşruluk ve Güvenilirlik Sağlayan Araçlar	Yumuşak Güç Alıcıları
Dış politika	Devletler Medya Sivil toplum kuruluşlar Uluslararası örgütler	Diğer devletler Yabancı halklar
İç siyasi değerler ve politikalar	Medya Sivil toplum kuruluşlar Uluslararası örgütler	Diğer devletler Yabancı halklar
Yüksek kültür	Devletler Sivil toplum kuruluşlar Uluslararası örgütler	Diğer devletler Yabancı halklar
Popüler kültür	Medya Piyasalar	Yabancı halklar

Yumuşak gücün birçok ulus-devlet ve devlet dışı aktör tarafından önemli olarak kabul edilmesi, halkın siyasi değişimdeki rolüne, bilgi ve iletişim teknolojilerine, kültür ve haberlerin yurt dışı akışına artan ilgiyi yansıtmaktadır. Yumuşak güç fikri, özellikle cazibe unsurlarından yararlanan dış politika ve programların meşrulaştırılması için zemin oluşturmaktadır.⁸⁴ Özet olarak, yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, kültür (yüksek ve popüler), siyasi değerler ve dış politika yumuşak gücün kaynaklarını oluşturmaktadır. Aynı zamanda medya, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütler de yumuşak güç araçları

⁸² a.g.e., s. 14.

⁸³ Joseph S. Nye, "Public Diplomacy and Soft Power", *The Annals of the American Academy*, C. 616 (2008), s. 107.

⁸⁴ Craig Hayden, *The Rhetoric of Soft Power: Public Diplomacy in Global Contexts*, Lanham: Lexington Books, 2012, s. 6.

olarak işlev görmektedir. Yumuşak gücün alıcıları ise yabancı hükûmetler veya yabancı halklardır.

3. KAMU DİPLOMASİSİ

Sevin, “*Public Diplomacy and the Implementation of Foreign Policy in the US, Sweden and Turkey*” adlı kitabına şu sorularla başlar: Devletler neden yabancı halklarla, bireylerle iletişim kurmak ister? Devletler arasındaki iletişim diplomasının temeli olmasına rağmen, devletler neden devlet düzeyinin ötesinde iletişim kurma ihtiyacı hisseder? ABD neden *Voice of America* ve *Radio Free Europe/Radio Liberty* aracılığıyla İngilizce dışındaki dillerde yayın yapmak için para öder? Birleşik Krallık neden *Chevening Scholarships* programı aracılığıyla insanların lisansüstü eğitimlerini karşılamaya isteklidir? AB neden en az iki milyon öğrencinin yurtdışında eğitim veya *Erasmus* deneyimi için harcamalar yapar?⁸⁵ Sevin tarafından ortaya atılan bu sorular kamu diplomasisi çalışmalarının başlangıç noktasını oluşturmaktadır.

Diplomasi, bir devletin dış politika kararlarını uygulamak için kullandığı araçlardan biri olarak⁸⁶ egemen devletler arasındaki ilişkilerin yurt içinde veya yurt dışında yerleşik görevliler tarafından yürütülmesidir.⁸⁷ Diplomasi, uluslararası ilişkilerdeki dönüşümlerle beraber değişime uğramıştır. Bu değişim, kamu diplomasisi olarak bilinen hükûmet-yabancı halk ilişkilerini içeren yeni bir diplomasi yöntemini beraberinde getirmiştir.⁸⁸ Kamu diplomasisi terimi ilk olarak 1965 yılında eski Amerikalı diplomat Edmund Gullion tarafından kullanılmıştır.⁸⁹ Gullion, kamu diplomasisini, kamuoyunun dış politikaların oluşumu ve yürütülmesi üzerindeki etkisinin anlaşılmasına yarayan bir araç olarak

---

⁸⁵ Efe Sevin, *Public Diplomacy and the Implementation of Foreign Policy in the US, Sweden and Turkey*, Cham: Palgrave Macmillan, 2017, s. 1.

⁸⁶ Barış Özdal, “Diplomasi.” *Diplomasi Tarihi I*, ed. Barış Özdal, R. Kutay Karaca., Bursa: Dora, 2012, ss. 31-90.

⁸⁷ G. R. Berridge, Alan James, Sir Brian Barber, *A Dictionary of Diplomacy*, 2. New York: Palgrave Macmillan, 2003.

⁸⁸ Siracusa, a.g.e., s. 5.

⁸⁹ Sevin, *Public Diplomacy and the Implementation of Foreign Policy*, s. 5.

tanımlamıştır.⁹⁰ Bununla birlikte, kamu diplomasisi uygulamalarının Antik Yunan'a ve İtalyan Rönesansı'na kadar uzandığını belirten Melissen, kamu diplomasisini “yeni şişelerde eski şarap” olarak ifade etmiştir.⁹¹

Tanım olarak kamu diplomasisi, uluslararası algıları, tutumları ve politikaları etkilemek için yabancı halklarla iletişim kurma sanatı⁹² veya uluslararası bir aktörün politikalarının yabancı ülke halkına iletilmesi olarak tanımlanmaktadır.⁹³ Toparlayıcı bir tanım olarak, dış politikanın seyri üzerinde etkisi olması beklenen devletler ve yabancı halklar arasındaki iletişim süreçlerine kamu diplomasisi denmektedir.⁹⁴ Söz konusu yabancı halk, sivil toplum kuruluşları ve temsilcileri, çok uluslu şirketler, dergiler, medya, siyaset ve kültür sektörlerinden uzmanlar ve genel halk üyeleri gibi çeşitli grupları içermektedir. Bu gruplar, dışişleri bakanlıkları ve sivil toplum kuruluşları gibi aktörler tarafından, medya, konferanslar, etkinlikler ve kültür, personel veya öğrenci değişim programları gibi iletişim yöntemleri aracılığıyla kamu diplomasisi sürecine dâhil edilmektedir.⁹⁵

Devletler ve devlet dışı aktörler kamu diplomasisini kültürlere, tutumlara ve davranışlara odaklanarak, ilişkileri yönetmek, çıkarları ve değerleri geliştirmek ve başkalarının görüş ve eylemlerini etkilemek için uygulamaktadır. Ayrıca bu aktörler, politika tercihlerinin sonuçlarını tahmin etmek, kamu gündemini belirlemek, sivil toplumdaki söylemi etkilemek ve tercih edilen kararlar ve stratejiler için onay oluşturmak adına kamu diplomasisi yöntemine başvurmaktadır.⁹⁶

---

⁹⁰ Nicholas J. Cull, *Public Diplomacy' before Gullion: The Evolution of a Phrase*, 18 Nisan 2006. <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase> (e.t. Nisan 3, 2021).

⁹¹ Melissen, a.g.e., s. 3.

⁹² J. Michael Waller, *The Public Diplomacy Reader*, Washington: The Institute of World Politics Press, 2007, s. 19.

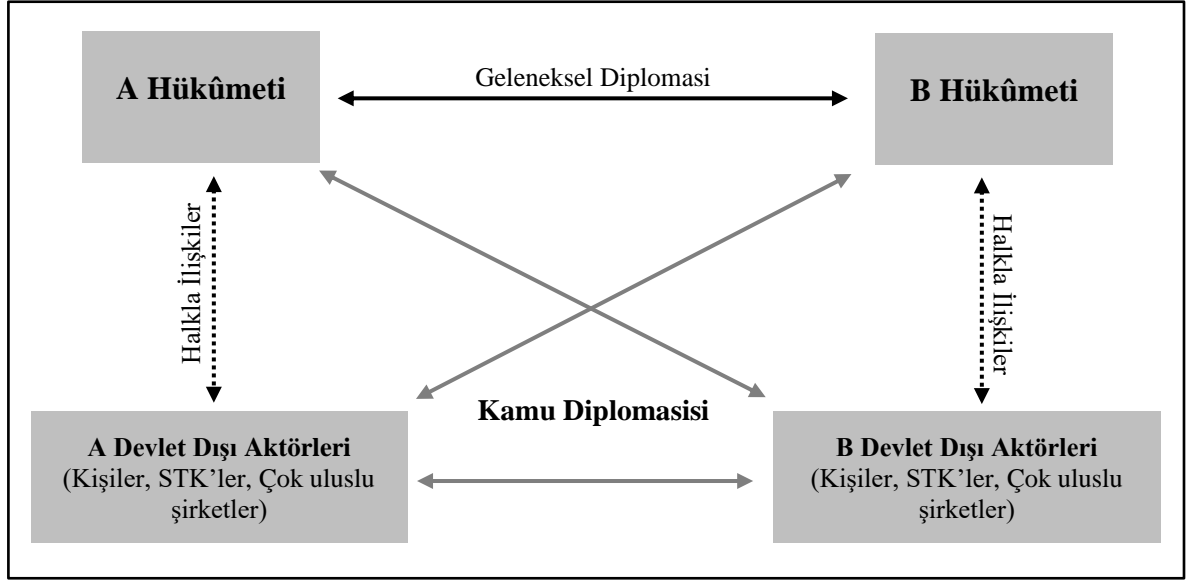
⁹³ James Pamment, *New Public Diplomacy in the 21st Century*, New York: Routledge, 2013, s. 1.

⁹⁴ Sevin, *Public Diplomacy and the Implementation of Foreign Policy*, s. 2.

⁹⁵ Pamment, a.g.e., s. 1.

⁹⁶ Gregory, a.g.m., s. 276.

Şekil 2. Kamu Diplomasisi ve Geleneksel Diplomasi⁹⁷

Kamu diplomasisi ile geleneksel diplomasi arasındaki fark açısından üç nokta üzerinde durulabilir. Birincisi, kamu diplomasisi şeffaflık içerisinde geniş çapta yürütülürken geleneksel diplomasi belirli gruplar arasında gizlilik gerektiren süreçlerle yürütülür. İkincisi, kamu diplomasisi hükûmetler tarafından halka yönelikken, geleneksel diplomasi bir hükûmetten başka bir hükûmete yöneliktir. Üçüncüsü ise geleneksel diplomasi odak noktası hükûmetlerin davranış ve politikalarıyken, kamu diplomasisi kamuoyunun tutum ve davranışlarıyla ilgilendir.⁹⁸ Özet olarak, geleneksel diplomasi hükûmetleri hedef alırken, kamu diplomasisi yabancı halklar başta olmak üzere devlet-dışı grupları ve kuruluşları hedef alır.

3.1. Kamu Diplomasisinin Üç Boyutu

Nye, kamu diplomasisini üç boyutta ele almaktadır. Birinci boyut *günlük iletişimdir*. Bu boyut, iç ve dış politika kararlarının kamuya açıklanmasını ve hem iç hem de dış medya ile sürekli etkileşimi belirtmektedir. Bu boyut aynı zamanda krizle mücadele faaliyetlerini ve yanlış suçlamalara veya yanıltıcı bilgilere karşı hızlı tepkileri ifade etmektedir.⁹⁹ Kamu

⁹⁷ Elena Gurgu, Aristide Dumitru Cociuban, "The Role of Public Diplomacy in International Relations in Full Process of Globalization", *Annals of Spiru Haret University, Economic Series*, C. 7, S. 2 (2016), ss. 125-143.

⁹⁸ Siracusa, a.g.e., s. 5.

⁹⁹ Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, s. 107-8.

diplomasisinin ikinci boyutu *stratejik iletişimdir*. Bu boyut, belirli bir gündem için siyasi veya reklam kampanyası olarak bir dizi temanın geliştirilmesini işaret etmektedir. Stratejik iletişim, kampanyalar yoluyla belirli bir hükûmet politikasını güçlendirmek veya ilerletmek için belirli bir dönem boyunca sembolik olayları ve iletişimin planlanmasını hedeflemektedir.¹⁰⁰ Kamu diplomasisinin üçüncü boyutu ise uzun vadeli ve *kalıcı ilişkilerin kurulmasıdır*. Bu ilişkiler, toplumun seçkin bireyleriyle burslar, değişim programları, eğitim, seminerler, konferanslar ve medya aracılığıyla uzun yıllar boyunca geliştirilmektedir. Kamu diplomasisinin bu üç boyutunun her biri, kamu diplomasisi uygulamasında rol oynamaktadır. Aynı zamanda bu boyutlar, bir ülkenin çekici bir imajının oluşturulmasında önemlidir ve istenen sonuçlara ulaşma olasılığını artırabilir.¹⁰¹

3.2. Kamu Diplomasisinin Aktörleri

Kamu diplomasisinin aktörleri, hükûmet ve hükûmet dışı aktörler olarak iki grupta ele alınabilir. Hükûmet aktörleri, başta hükûmet ve kamu kurumlarını içerirken, hükûmet dışı aktörler arasında sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler, endüstri dernekleri, medya, okullar, üniversiteler ve uluslararası kuruluşlar yer almaktadır. Kamu diplomasisinin uygulamasında öne çıkan aktörlerden biri medyadır. Kitle iletişim araçları ve özellikle uluslararası yayıncılık, kamu diplomasisinde kullanılan kanallardan biridir.¹⁰² Medya, mesajı çerçeveleyerek ve bilgi sunarak kamu diplomasisi için arabulucu bir rol oynamaktadır. Teknolojik devrim, geleneksel medyaya sosyal medya adı verilen yeni bir medya ağı eklemiştir. Sosyal medya, diplomatlara, hükûmet yetkililerine, sivil toplum kuruluşlarına ve kitlelere doğrudan erişim ve iletişim imkânı sağlayarak medyanın kamu diplomasisindeki rolünü güçlendirmiştir.¹⁰³

Bir kamu diplomasisi aktörü olarak medya, ülkelerin imajlarını şekillendirebilir ve etkileyebilir. Aynı zamanda bir ülkenin görüşleri ve değerleri için yurt dışında da kamu

---

¹⁰⁰ a.g.e., s. 108.

¹⁰¹ a.g.e., s. 110.

¹⁰² Gilboa, “Diplomacy in the Media Age”, s. 4.

¹⁰³ Valentin Costa, “Shaping Public Diplomacy through Social Media Networks in the 21st Century”, *University of Bucharest, C. 4, S. 1* (2017), ss. 139-154.

desteği oluşturabilir.¹⁰⁴ Medyanın kitle iletişim kanalları doğrudan halkı etkilemek için kullanılırken, kültürel olan diğer kanalları kamuoyu üzerinde etkisi olan seçkin gruplara yöneliktir. Medyanın kitle iletişim kanalları güncel olaylara odaklanırken, kültürel kanallar daha çok ülke ve toplumların uzun vadeli algılarıyla ilgilenmektedir.¹⁰⁵

Sivil toplum kuruluşları kamu diplomasisinin en önemli aktörlerinden birini oluşturur. Geleneksel olarak kamu diplomasisi, özel olarak bir dış politika geliştirmeye yetkili tek güç olan devlet tarafından yürütülmüştür. Küreselleşme ve demokrasi, sivil toplum kuruluşları olarak bilinen, küresel çıkarları olan ve seslerini duyurmak isteyen diğer aktörlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹⁰⁶ Avrupa Dış İlişkiler Konseyi (*European Council on Foreign Relations*) direktörü ve dış politika uzmanı Mark Leonard, sivil toplum kuruluşları gibi devlet dışı aktörlerle çalışmanın diğer ülkelerdeki sivil toplumlarla iletişimin merkezinde yer aldığını vurgulamıştır. Bunun nedeni de sivil toplum kuruluşlarının yabancı hükümetlerin kolayca erişemeyeceği güvenilirlik (*credibility*), uzmanlık (*expertise*) ve uygun ağlar (*appropriate networks*) olarak nitelendirdiği üç temel kaynağı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bir devletin diplomatik açıklamalarının arkasındaki motivasyonların sıklıkla sorgulandığını belirten Leonard, İHİÖ veya Oxfam gibi sivil toplum kuruluşlarının itibarına ve güvenilirliğine dikkat çekmektedir.¹⁰⁷ Benzer bir şekilde Nye, postmodern toplumların genel olarak otoriteye şüphe ve güvensizliğinin altını çizerek, kamu diplomasisi uygulamasından olumlu sonuçlar alınabilmesi için hükümetlerin çoğu zaman geri planda kalması ve sivil toplum kuruluşlarıyla çalışması gerektiğini vurgulamaktadır.¹⁰⁸

Sivil toplum kuruluşlarının belirli konuları uzmanlıkla ele almaları, hükümetler ve halkla etkileşimde bulunmaları, genellikle vatandaşlara daha yakın olmaları ve önemli ağlar kurmaları, kamu diplomasisinde önemli bir rol oynamalarını sağlamıştır. Kamu

---

¹⁰⁴ DW, *The Role, Influence and Power of The Media in Public Diplomacy, Chinese and Western Perspectives*, 14 Haziran 2016, <https://www.dw.com/en/the-role-influence-and-power-of-the-media-in-public-diplomacy-chinese-and-western-perspectives/a-19255957> (e.t. Nisan 12, 2022).

¹⁰⁵ Gilboa, “Diplomacy in the Media Age”, s. 4.

¹⁰⁶ Teresa La Porte, “The Legitimacy and Effectiveness of Non-State Actors and the Public Diplomacy Concept”, *ISA Annual Convention*, San Diego: University of Navarra, 2012, ss. 1-13.

¹⁰⁷ Mark Leonard, “Diplomacy by Other Means”, *Foreign Policy*, S. 32 (2002), ss. 46-56.

¹⁰⁸ Nye, “Public Diplomacy and Soft Power”, s. 105.

diplomasisinin bir kısmı sivil toplum kuruluşlarıyla bağlantılı olduğundan, sivil toplum kuruluşları, ev sahibi ülkelerdeki hükümetle ilgilenmekte ve diplomatlar tarafından yürütülen kamu diplomasisi faaliyetlerini geliştirmektedir.¹⁰⁹

Üniversiteler ve okullar kamu diplomasisinin aktörleri arasında yer almakta, eğitim ve değişim programları, kamu diplomasisinin ana araçlarının arasında ele alınmaktadır.¹¹⁰ Yüksek öğretim kurumları, entelektüel ve bilimsel gelişmeyi etkileyerek fikirlerin dünya çapında yayılmasını kolaylaştırmaktadır. Yurt içinde veya yurt dışında eğitim alma deneyimi, kişinin dünya görüşünün ve topluma ve kültüre yönelik tutumlarının şekillenmesine katkıda bulunmaktadır.¹¹¹ Dolayısıyla günümüzde birçok devlet, burs ve değişim programları düzenleyerek üniversiteler aracılığıyla kamu diplomasisini uygulamaktadır.¹¹² Üniversitelerin kamu diplomasisi sürecine dâhil olduğu bir diğer yöntem ise araştırma süreçlerini desteklemek, raporlar hazırlamak, yayınlar yapmak ve uluslararası konferanslar düzenlemektir.¹¹³

Kamu diplomasisinin en önemli aktörleri arasında yerel toplum (*domestic society*) da yer almaktadır. Geleneksel olarak yerel toplum, kamu diplomasisinde bir aktör olarak tanınmayıp kamu diplomasisi sürecine dâhil edilmemiştir. Bununla beraber bazı devletler, kendi vatandaşlarının yurt dışına yönelik olarak tasarlanmış mesaj ve içeriklere erişmesini engellemek için yasal önlemler almıştır. Örneğin 1948’de ABD Kongresi tarafından kabul edilen *Smith-Mundt Act*, yabancı halklara yönelik materyallerin yurt içinde yayılmasını özellikle yasaklamıştır. Ancak demokratikleşme, teknolojik devrim, kitle iletişimi, devlet dışı aktörlerin ortaya çıkışı gibi uluslararası ilişkilerdeki değişimler, dış politika için iç

---

¹⁰⁹ Yadira Ixchel Martínez Pantoja, *How Do Non-state Actors Enhance Public Diplomacy?*, 22 Ekim 2018, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/how-do-non-state-actors-enhance-pd> (e.t. Nisan 3, 2021).

¹¹⁰ Hwajung Kim, “Bridging the Theoretical Gap between Public Diplomacy and Cultural Diplomacy”, *The Korean Journal of International Studies*, C. 15, S. 2 (2017), ss. 293-326.

¹¹¹ Philip G. Altbach, Patti McGill Peterson, “Higher Education as a Projection of America’s Soft Power”, *Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets of Japan and the United States*, ed. Watanabe Yasushi, David L. McConnell, New York: M.E. Sharpe, 2008, ss. 37-53.

¹¹² Liping Bu, “Educational Exchange and Cultural Diplomacy in the Cold War”, *Journal of American Studies*, C. 33, S. 3 (1999), ss. 393-415.

¹¹³ Abdullah Özkan, *21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi İmkânları*, Stratejik Rapor, İstanbul, TASAM, 2015, s. 9.

meşruiyetin sağlanmasını gerektirmiştir. Bu nedenle kamu diplomasisi çabalarının gerçekleştirilmesi ve başarılı olabilmesi, giderek yerel toplumun katılımına bağlı hâle gelmiştir.¹¹⁴ Dolayısıyla yerel seçmenler, tercih ettikleri politikaları izlemesi için hükûmete baskı yapma gücüne sahip olmuştur.¹¹⁵

Yukarıda değinilen aktörlerle beraber çok uluslu şirketler de kamu diplomasisinin kilit aktörlerindedir. Günümüzde devletlerin karşılaştığı sorunların birçoğu doğası ve kapsamı itibariyle küresel olsa da hükûmetler yetki alanı bakımından yerel kurumlardır. Dolayısıyla küresel pazarlarda deneyim ve faaliyet sahibi olan çok uluslu şirketler, kamu diplomasisi uygulamalarında ihtiyaç duyulan küresel bir aktör hâline gelmektedir. Çok uluslu şirketler, mensup oldukları ülkelerin hükûmetleriyle işbirliği içinde, halklar arasında ilişkiler kurarak ve imaj geliştirerek kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunabilirler. Ayrıca bu şirketlerin rekabetçi bir ortamda faaliyet göstermeleri, marka değerlerini korumak için bağımsız olarak kamu diplomasisi uygulamalarına başvurmalarını beraberinde getirmektedir.¹¹⁶ Sendikalar ve ticaret odaları gibi baskı grupları da kamu diplomasisinde önemli aktörler olarak yer edinmiş durumdadır. Devlet dışı ve sivil toplum kuruluşları kapsamında ele alınan bu yapıların verdiği mesajlar, kamu diplomasisi açısından etkili olabilmektedir.¹¹⁷

Devlet dışı aktörler kamu diplomasisini özerk olarak ya da devletle iş birliği içinde yürütebilmektedir.¹¹⁸ Her ne kadar devlet dışı aktörler kamu diplomasisinin uygulanmasında önemli aktörler olsa da bu aktörlerin kamu diplomasisi çalışmalarının tüm yönleriyle ilgilenemeyeceklerini belirtmek gerekir. Kamu diplomasisinin hedefleri arasında dış politikanın bir aracı olarak işlev görmek, kültürel idealleri yaymak ve ilişkiler kurmak yer almaktadır. Dış politika yapımı devletin egemenlik alanı içinde kalırken, devlet dışı aktörler

---

¹¹⁴ Katarzyna Pisarska, *The Domestic Dimension of Public Diplomacy*, Londra: Palgrave Macmillan, 2016, s. 31.

¹¹⁵ a.g.e., s. 32.

¹¹⁶ Jay Wang, "Public Diplomacy and Global Business," *Journal of Business Strategy*, C. 27, S. 3 (2003), ss. 41-49.

¹¹⁷ Abdullah Özkan, *21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu*, s. 11.

¹¹⁸ Brian Hocking, "Rethinking the 'New' Public Diplomacy," *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, ed. Jan Melissen, New York: Palgrave Macmillan, 2005, ss. 28-45.

politika tartışmalarına ve müzakerelerine katılabilir ancak nihai karar alıcı ulusal hükûmettir. Bu nedenle devlet dışı aktörler, bir devletin dış politikasını gerçekleştirme veya uluslararası kamuoyuna iletme sorumluluğunu üstlenmemektedir. Devlet dışı aktörler tarafından yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri genellikle kültürel tanıtım ve ilişki kurma faaliyetlerinden oluşmaktadır. Örneğin bir sivil toplum kuruluşu devlet ile işbirliği içinde başka bir ülkedeki kültürel etkinliklere sponsor olabilir ve kendi ülkesinin kültürünün takdir edilmesini teşvik edecek programları destekleyebilir. Ayrıca devlet dışı aktörler belirli bir devlet motivasyonu olmaksızın iletişim yoluyla ilişki kurabilir. Örneğin çok uluslu bir şirket yurt dışında dil öğrenimini teşvik etmek gibi ilişki kurma araçları sağlayan programları destekleyebilir.¹¹⁹

Bu çalışmanın Üçüncü Bölümünde ele alınacağı üzere, aktörler açısından Türkiye Somali'ye yönelik kamu diplomasisini yürütmek için hem kamu kurumlarını hem de devlet dışı aktörlerinden yararlanmıştır. Türkiye'nin Somali'ye yönelik insani yardım kampanyasında iç kamuoyunun rolü, sivil toplum kuruluşlarının bağış toplama ve yardım dağıtımındaki çalışmaları, medyanın yardım kampanyasını desteklemek için kamuoyu gündemi oluşturma çabaları ve özel şirketlerin kamu-özel sektör ortaklıkları çerçevesinde Somali'deki yatırım faaliyetleri, Türkiye'nin Somali'ye yönelik kamu diplomasisine katkıda bulunan aktörlerin çeşitliliğini göstermektedir. Türkiye'nin Somali'ye yönelik kamu diplomasisine katkıda bulunan başlıca aktörlerin devlet kurumları olduğu veya devlet kurumlarıyla iş birliği içinde hareket eden devlet dışı aktörleri olduğu görülmektedir

3.3. Kamu Diplomasisi Yaklaşımları

Kamu diplomasisi üzerine çalışmaları bulunan Nicholas J. Cull, kamu diplomasisi uygulamasında beş yaklaşım ortaya koymuştur. Birincisi, bir aktörün ilişki kurmak istediği halk hakkında bilgi toplayıp analiz ederek ve politikasını bu bilgiye göre geliştirerek uluslararası ortamı yönetme girişimini ifade eden *dinleme* yaklaşımıdır. İkincisi, bir aktörün, yabancı bir kamuoyunun zihninde belirli bir politikayı, fikri veya aktörün genel çıkarlarını aktif olarak teşvik etmek için uluslararası bir iletişim faaliyeti üstlenerek uluslararası ortamı

---

¹¹⁹ Wang, a.g.m., s. 47.

yönetme girişimi olan *savunuculuk* yaklaşımıdır. Üçüncüsü, bir aktörün kültürünü ve değerlerini yurt dışına aktararak uluslararası çevreyi yönetme girişimi olan *kültürel diplomasi*dir. Tarihsel olarak kültürel diplomasi, bir ülkenin kendi kültürünün örneklerinin ihracatını kolaylaştırma politikası anlamına gelmektedir. Dördüncüsü, bir aktörün vatandaşlarını yurt dışına göndererek ve karşılıklı olarak yurt dışından vatandaşları bir eğitim ve kültürleşme dönemi için kabul ederek uluslararası ortamı yönetme girişimi olan *değişim diplomasi*dir. Beşinci ise, bir aktörün yabancı halklarla ilişki kurmak için radyo, televizyon ve internet teknolojilerini kullanarak uluslararası çevreyi yönetme girişimi olan *uluslararası yayıncılıktır*.¹²⁰

Türkiye'nin Somali'ye yönelik kamu diplomasisini uygulamak için yukarıda bahsedilen yaklaşımların çoğunu kullandığı söylenebilir. Örneğin Üçüncü Bölümde görüleceği üzere Türkiye'nin 2010-2012 yılları arasında Somali'ye ilişkin konferanslar düzenlemesi veya ev sahipliği yapması kamu diplomasisinin dinleme yaklaşımı olarak değerlendirilebilir. Türkiye bu konferanslarda Somali sorununu anlamak ve tartışmak için bir platform sağlamış ve bu doğrultuda politikalar üretmeye çalışmıştır. Ayrıca Türkiye'nin Somali sorununu uluslararası gündeme taşınması savunuculuk yaklaşımı olarak değerlendirilebilirken, Somalili öğrencilere verilen burslar değişim ve kültürel diplomasi yaklaşımları olarak değerlendirilebilir.

4. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ İLİŞKİSİ

Uluslararası siyasette yumuşak güç, bir ülkenin kendi kültürel değerlerine, iç ve dış politikalarına dayalıdır. Kamu diplomasisi ise hükümetlerin diğer hükümetler ve halklarla iletişim kurmak ve onları kültürel ve siyasal değerler gibi yumuşak güç kaynaklarını harekete geçirerek cezbetmeye ilişkin olarak kullandıkları diplomatik bir yöntemdir.¹²¹ Kamu diplomasisi, yayıncılık, kültürel unsurlarının yayılması, değişim programları düzenleme gibi araçlar yoluyla bir ülkenin potansiyel yumuşak güç kaynaklarına zemin hazırlamaktadır. Ancak, Nye, bir ülkenin kültürünün, değerlerinin ve politikalarının içeriği çekici değilse,

---

¹²⁰ Nicholas J. Cull, *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, Los Angeles: Figueroa Press, 2009, s. 18-20.

¹²¹ Nye, "Public Diplomacy and Soft Power", s. 95.

onları tanıtan kamu diplomasisinin yumuşak güç üretemeyeceğini ileri sürmektedir. Nye örnek olarak, şiddet ve çıplaklık içeren Hollywood filmlerinin muhafazakâr Müslüman ülkelere ihraç edilmesinin yumuşak güç üretmekten ziyade ters etki yaratma olasılığının daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır.¹²²

Nye'in tanımına göre, yumuşak güç kaynakları, diğer ülke halklarının beğendiği veya desteklediği ve bu nedenle onlar için çekici olan kaynaklardır. Yumuşak güç kaynaklarının yumuşak güce dönüşebilmesi için diğer ülke kamuoyuna tanıtılması gerekmektedir. Yumuşak güç kaynaklarını seferber etmek ve tanıtmak suretiyle kamu diplomasisinin devreye girdiği yer burasıdır. Kamu diplomasisi, bir ülkenin yumuşak güç kaynakları hakkındaki yabancı kamuoyunun farkındalığını artırarak ve tutumunu olumlu yönde değiştirerek bir ülkenin yumuşak güç kaynaklarını yumuşak güce dönüştürür. Bu nedenle, kamu diplomasisi yumuşak güç kaynakları için bir araç işlevi görmektedir.¹²³

Pek çok okuyucu kamu diplomasisi ile yumuşak güç arasında ayırım yapmakta zorlansa da bu iki kavramın farklı olduğunu belirtmek önem arz etmektedir. Nasıl ki askerî güç sert güç ile aynı anlama gelmiyorsa, kamu diplomasisi de yumuşak güç ile aynı anlama gelmemektedir. Bir hükûmet kamu diplomasisi stratejisi uygularken hem yumuşak hem de sert güç kaynaklarından yararlanabilir.¹²⁴ Kamu diplomasisi ve yumuşak güç arasındaki ilişki bağlamında Cull, uluslararası bir aktörün yumuşak güç olmadan kamu diplomasisine veya kamu diplomasisi olmadan yumuşak güce sahip olabileceğini vurgulamaktadır. Cull, kamu diplomasisi uygulamaları olmadan yumuşak güce sahip olan İrlanda ve kamu diplomasisi uygulamaları olan ancak yumuşak gücü olmayan Kuzey Kore örneklerini vermektedir.¹²⁵

---

¹²² a.g.m., s. 95.

¹²³ a.g.m., s. 95.

¹²⁴ Melissen, a.g.e., s. 34.

¹²⁵ Cull, *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, s. 15.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK DIŞ POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜ VE TÜRKİYE SOMALİ İLİŞKİLERİ

Bu bölümde Türkiye–Somali ilişkileri ele alınmaktadır. Söz konusu ilişkiler 1923 öncesi, 1923-2010 arası ve 2010 sonrası olmak üzere üç döneme ayrılmakta, 2010 sonrası dönemdeki ilişkiler diplomatik, ekonomik, güvenlik ve sosyal boyutlar kapsamında incelenmektedir. Türkiye'nin Somali'ye yönelik dış politikası Türkiye–Somali ilişkileri kapsamında ele alınmaktadır. Ancak Türkiye–Somali ilişkilerinin tarihsel süreci veya Türkiye'nin Somali'ye yönelik dış politikası tartışılmadan önce Türk dış politikası, Türk kamu diplomasisi ve yumuşak gücü hakkında genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

1. TÜRK DIŞ POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜ

Cumhuriyetin ilk yılları boyunca Türkiye, iç sorunlarını çözmeye, laikleşme reformlarını ve ulus devlet inşası projesini tamamlamaya odaklanmıştır. Modern Türkiye'nin kurulmasından sonra ülkenin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk, iki ana ilkesi “Kemalizm ve Batıcılık” olan bir dış politika benimsemiştir.¹²⁶ Atatürk, Batı'ya karşı savaştan çıkan bir ülkenin lideri olarak Batılı kimliği Türkiye'nin güvenliğinin ön koşulu olarak görmüştür.¹²⁷ Diğer bir deyişle Atatürk, Batılılaşma politikasını Batı'ya karşı bir savunma stratejisi olarak değerlendirmiştir.¹²⁸

Devletin iç ve dış yapıları arasında güçlü bir ilişki olması gerektiğine inanan Atatürk, iç reformlarla paralel olarak, Türkiye'nin dış politikasını Batılılaştırarak Türkiye'nin yüzünü

---

¹²⁶ Şaban Çalış, “The Turkish State's Identity and Foreign Policy Decision Making Process”, *Mediterranean Quarterly*, C. 6, S. 2 (1995), ss. 135-155.

¹²⁷ Şaban Halis Çalış, *Ideas, Ideologies and Norms: Deconstructing the Foundations of Turkish Foreign Policy*, 1. Ankara: Nobel, 2021, s. 238.

¹²⁸ Hasan Kösebalaban, *Turkish Foreign Policy: Islam, Nationalism, and Globalization*, Yew York: Palgrave Macmillan, 2011, s. 48. Bu hususta bir değerlendirme için ayrıca bkz. Ömer Göksel İşyar, *Türk Dış Politikası: Sorunlar ve Süreçler*, 2. b., Bursa: Dora Yayınları, 2021, ss. 35-54.

Doğu'dan Batı'ya çevirmiştir.¹²⁹ Sonraki hükûmetler Atatürk'ün izinden yürümüş ve Batı'ya entegrasyon onların birincil hedefi olmuştur. Türkiye'nin Batı ile entegrasyon hedeflerinin bir kısmı Soğuk Savaş döneminde gerçekleşmiştir.¹³⁰ Bu dönemde Türkiye, 1949'da Avrupa Konseyi'ne kurucu üye olarak katılmış, 1952'de NATO'ya, 1960'ta OECD'ye üye olmuş ve AET'ye ortaklık başvurusunda bulunmuştur.¹³¹ Ancak 1970'lerde Türkiye'nin Batı ile ilişkileri Kıbrıs meselesi ve Türkiye'de yaygınlaşan Batı karşıtlığı nedeniyle gerilemiştir. Aynı dönemde yaşanan petrol krizi ve Amerikan silah ambargosundan etkilenen Türkiye, ciddi bir ekonomik bunalım yaşamış ve bu olayların ekonomik yansımalarının üstesinden gelmek için yeni müttefikler aramaya başlamıştır. Türkiye'de dış politika alternatifleri arayışı 1980'ler ve 1990'larda ülkenin ekonomik liberalleşmesiyle birlikte devam etmiştir.¹³² Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra Türkiye, Batı odaklı dış politikasının yanı sıra statükoculuktan proaktif bir dış politikaya doğru önemli adımlar atarak¹³³ Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'da daha çok boyutlu bir dış politika izlemeye başlamıştır.¹³⁴ Bu dönemde, Türkiye'nin dış politika gündemi yeni sahalara uzansa da Batı'nın kararlı bir üyesi olarak kalmış ve AB entegrasyonu konusundaki istekli tutumunu sürdürmüştür.¹³⁵ Bununla birlikte Afrika, 1990'ların sonuna kadar Türk dış politika önceliklerinin arasında yer almamıştır.¹³⁶

AK Parti'nin 2002 yılında iktidara gelmesi, devamlılıklar olmakla birlikte, Türk dış politikasında kritik dönüşümlerin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir.¹³⁷ AK Parti

---

¹²⁹ Çalış, *Ideas, Ideologies and Norms*, s. 35-36.

¹³⁰ Şaban Çalış, *Turkey's Cold War: Foreign Policy and Western Alignment in the Modern Republic*, Ankara: I.B. Tauris, 2017, s. 1.

¹³¹ Kemal Kirişçi, *Turkey and the West: Fault Lines in a Troubled Alliance*, Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2018, s. 2.

¹³² Elem Eyryce Tepeciklioğlu, Ali Onur Tepeciklioğlu, "Introduction: Contextualizing Turkey's Africa PolicyÖ" *Turkey in Africa: A New Emerging Power?*, ed. Elem Eyryce Tepeciklioğlu, Ali Onur Tepeciklioğlu, New York: Routledge, 2022, ss. 1-16.

¹³³ Erman Akıllı, *Türkiye'de Devlet Kimliği ve Dış Politika*, Ankara: Nobel, 2016, s. 81.

¹³⁴ Binnur Özkeçeci-Taner, "Disintegration of the 'Strategic Depth' Doctrine and Turkey's Troubles in the Middle East", *Cont Islam*, C. 11 (2017), ss. 201-214.

¹³⁵ William Hale, *Türk Dış Politikası*, çev. Petek Demir, Londra, Mozaik, 2000, s. 202.

¹³⁶ Elem Eyryce Tepeciklioğlu, Ali Onur Tepeciklioğlu, a.g.e., s. 3.

¹³⁷ Özgür Tüfekçi, *The Foreign Policy of Modern Turkey: Power and The Ideology of Eurasianism*, Londra: I.B. Tauris, 2017, s. 76.

döneminde Türkiye, karşılıklı anlayış, saygı ve güvene dayalı ilişki ilkeleri kapsamında yakın bölgesindeki rolünü güçlendirmeye yönelik bir dış politika anlayışı benimsemiştir.¹³⁸ Ayrıca bu dönemde Türkiye, önceki dönemlerde ilişkilerinin kısıtlı olduğu Afrika ve Latin Amerika gibi bölgelerle ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. Nitekim 2002 sonrasında Türkiye, Afrika'daki diplomatik misyonlarını 12'den 42'ye çıkararak kıtadaki diplomatik varlığını neredeyse dört katına çıkarırken¹³⁹ Latin Amerika'daki diplomatik misyonlarını 6'dan 17'ye yükseltmiştir.¹⁴⁰ Bu bölgelerle ilişkilerin yoğunlaştırılması amacıyla Türkiye'de, 2005 ve 2006 yılları sırasıyla Afrika ve Latin Amerika Yılı olarak ilan edilmiştir.¹⁴¹

Türkiye'nin 2002 sonrası dönemde çok boyutlu bir dış politika izlemesi, ülkenin AB odaklı dış politikasına ilişkin olarak alternatiflerin gelişmesini sağlamıştır.¹⁴² Oğuzlu ve Kibaroglu'na göre Türkiye'nin ekonomik kalkınması ve komşularıyla iş birliği yapabilmesi, Türkiye'nin kendini, dış politika hedeflerinden biri AB'ye katılmak olan bir Avrasya ülkesi olarak tanımlamasıyla mümkün olabilmıştır.¹⁴³ 2008 yılında ortaya çıkan ve Avrupa'da etkili olan ekonomik durgunluk ve Türkiye'deki AK Parti hükümetlerinin Avrupa ötesi vizyonu, ülkenin Avrupa'yla olan geleneksel ticari bağlarının yanı sıra Avrupa dışı dünyayla de yeni

---

¹³⁸ Tayyar Arı, Ferhat Pirinççi, "Turkey's New Foreign Policy towards the Middle East and the Perceptions In Syria and Lebanon", *Akademik Bakış*, C. 4, S. 7 (2010), ss. 1-16.

¹³⁹ Zehra Nur Düz, *Number of Turkish Embassies in Africa Rises from 12 to 42*, 19 Ekim 2019, <https://www.aa.com.tr/en/africa/-number-of-turkish-embassies-in-africa-rises-from-12-to-42/1619429> (e.t. Kasım 21, 2021).

¹⁴⁰ T.C. Cumhurbaşkanlığı, *Latin Amerika ve Karayipler Bölgesiyle İlişkilerimiz, Çok Boyutlu Dış Politikamızın Temel Sütunlarından Birini Teşkil Ediyor*, 20 Ocak 2022, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/135421/-latin-amerika-ve-karayipler-bolgesiyle-iliskilerimiz-cok-boyutlu-dis-politikamizin-temel-sutunlarından-birini-teskil-ediyor-#:~:text=Cumhurba%20C5%9Fkan%20Erdo%20C4%9Fan%20E1%20Salvador%20Cumhurba%20C5%9Fkan> (e.t. Nisan 15, 2022).

¹⁴¹ Elem Eyryce Tepeciklioğlu, "Afrika Kıtasının Dünya Politikasında Artan Önemi ve Türkiye-Afrika İlişkileri", *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, C. 1, S. 2 (2012), ss. 59-94; Burak Küntay, "Türkiye'nin Yeni Dış Politikası Perspektifinde Latin Amerika ile İlişkileri", *Latin Amerika Çalıştay*, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2013, ss. 145-154.

¹⁴² Soner Çağaptay, *The Rise of Turkey: The Twenty-First Century's First Muslim Power*, ABD: Potomac Books, 2014, s. 56.

¹⁴³ Tarik Oğuzlu, Mustafa Kibaroglu, "Is the Westernization Process Losing Pace in Turkey: Who's to Blame?", *Turkish Studies*, C. 10, S. 4 (2009), ss. 577-593.

ticari bağlar geliştirmesini beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda Türkiye, OECD üyesi olmayan devletlerle olan ticaretini artırmış ve Avrupa ötesinde bir dış politika izlemiştir.¹⁴⁴

AK Parti iktidarının ilk dönemlerinde dış politikanın belirlenmesi üzerinde etkili olan ve daha sonra Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Ahmet Davutoğlu, AK Parti dış politikasının beş ilkeye dayandığını belirtmiştir. Bunlardan ilki, güvenliği sağlanması ve sivil özgürlüklerin korunmasıdır. Davutoğlu, Türkiye'nin terörle mücadele ederken sivil özgürlükleri de koruduğunu ifade ederek, bunu bir güvenlik ve özgürlük dengesi olarak işaret etmiştir. İkincisi, komşu ülkelerle iyi ilişkiler ve yakınlaşma gerektiren sıfır sorun politikasıdır. Üçüncüsü, komşu bölgeler ve ötesiyle ilişkiler geliştirmektir. Dördüncüsü, çok boyutlu bir dış politikaya bağlılıktır. Beşincisi ise ritmik diplomasiye.¹⁴⁵ Benzer şekilde, Türkiye'nin uluslararası hukuka saygı, çatışmaların barışçıl çözümü, uluslararası kuruluşlara aktif katılım ve insani diplomasiye odaklanma gibi temel dış politika ilkelerini hatırlatan Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Türkiye'nin NATO üyeliği, ABD'yle stratejik ilişkisi, AB üyelik süreci, Rusya'yla dostluk ve iş birliği, birden fazla coğrafyada varlık gösterme ve uluslararası kuruluşlara aktif katılımın Türk dış politikasının temel unsurları arasında olduğunu ifade etmiştir.¹⁴⁶

AK Parti döneminde Türkiye'de çok boyutlu ve aktif bir dış politika anlayışı hâkim ve Türkiye, komşu bölgelerdeki devletlerle yakın ilişkiler kurmuş olsa da yakın dönemde, ulusal ve uluslararası gelişmelerin de etkisiyle, Türkiye'nin bazı komşu devletlerle yaşadığı sorunlar, Türkiye'nin güvenlik odaklı bir dış politika anlayışını benimseyip benimsemediği sorusunu gündeme getirmiştir. Başka bir deyişle 2002 sonrasında dönemde Türk dış politikası, barışçıl çatışma çözümü, diplomatik yöntemler ve komşularla iyi ilişkiler gibi ilkelere dayalı olarak kurgulansa da her zaman aynı çizgiyi sergilemediği görülmektedir.¹⁴⁷

---

¹⁴⁴ Çağaptay, a.g.e., s. 56.

¹⁴⁵ Ahmet Davutoğlu, "Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007", *Insight Turkey*, C. 10, S. 1 (2008), ss.77-96; Ahmet Davutoğlu, "Principles of Turkish Foreign Policy and Regional Political Structuring", *Turkey Policy Brief Series*, 2012, ss. 1-9.

¹⁴⁶ Mevlüt Çavuşoğlu, "Turkish Foreign Policy in a Time of Perpetual Turmoil", *Insight Turkey*, C. 19, S. 1 (2017), ss. 11-16.

¹⁴⁷ Bu hususta bir değerlendirme için bkz. Lars Haugom, "Turkish Foreign Policy Under Erdogan: A Change in International Orientation?", *Comparative Strategy*, C. 38, S. 3, (2019), ss. 206-223.

Nitekim yakında dönemde Türkiye'nin, ulusal çıkarlarını ve güvenliğini korumak amacıyla Suriye¹⁴⁸ ve Irak'ta¹⁴⁹ gerçekleştirdiği askerî operasyonlar, bu sert tutumların örneklerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda yakın dönemde Türkiye'nin dış politikasında güvenlik merkezli girişimlerin yapıldığı görülmektedir.

Türkiye'nin komşu devletlerle yaşadığı sorunlarının yanı sıra geleneksel ortakları olan AB¹⁵⁰ ve ABD'yle¹⁵¹ olan ilişkilerinde yakın zamanda gerginlikler yaşanmıştır. Ancak söz konusu gerginliklere rağmen Türkiye'nin transatlantik ittifakı içerisinde hâlâ önemli bir aktör olduğu ileri sürülebilir. Türkiye transatlantik ittifakının önemli kurumu niteliğindeki NATO'yla olan yakın ilişkilerini devam ettirmekte, Türk hükûmeti, NATO'nun Türkiye'nin güvenliği bakımından önemi vurgulamakta ve Türkiye'nin NATO ittifakına katkı yapmaya devam edeceğini belirtmektedir.¹⁵² Ayrıca Türkiye'nin AB üyelik süreci de devam etmektedir.¹⁵³ Ukrayna ile Rusya arasındaki savaşta oynadığı rol de¹⁵⁴ Türkiye'nin bölgedeki önemini gösteren faktörlerden biri olarak değerlendirilebilir.

---

¹⁴⁸ Bkz. Doğan Şafak Polat, "Türkiye'nin Suriye'nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları." *Güvenlik Stratejileri*, C. 16, S. 23 (2020), ss. 53-96.

¹⁴⁹ Bkz. Hasan Acar, Mustafa Pekcandanoğlu, "Türkiye'nin Uluslararası Askerî Harekât Deneyimi ve Terörle Mücadelede Askerî Kapasitesi," *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 1 (2022), ss. 80-101.

¹⁵⁰ Bkz. Ayşegül Smith, *Türkiye AB İlişkileri Zor Bir Yıl Geçirdi*, Aralık 28, 2020. <https://www.voaturkce.com/a/turkiye-ab-iliskileri-zor-bir-yil-gecirdi/5715948.html> (e.t. Ekim 4, 2022). Ayrıca bkz. European Council. *Turkey*. t.y. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/turkey/> (e.t. Kasım 4, 2022).

¹⁵¹ Bkz. Fuat Keyman, *Türkiye-Batı İlişkileri Kopuyor Mu?*, Eylül 14, 2017. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/turkiye-bati-iliskileri-kopuyor-mu-/909935> (e.t. Ekim 4, 2022).

¹⁵² Haugom, a.g.m., s. 219.

¹⁵³ Kirişçi, a.g.e., s. 13.

¹⁵⁴ Türkiye, Rusya-Ukrayna savaşında Ukrayna'nın egemenliğini desteklemiş ve Rusya'ya uygulanan ağır yaptırımlara katılmayı reddetmiştir. Bu tutum, Türkiye'nin çatışan tarafların takdirini ve güvenini kazanmasını sağlamış ve Türkiye'nin arabulucu olarak devreye girmesinin önünü açmıştır. Tarafların bir araya gelmesini ve (tahıl koridorunun açılması gibi) önemli adımların atılmasını sağlayan Türkiye'nin diplomasisi, savaşın sona ermesi ve çözüme ulaşılması için tarafların ilk seçeneği olmuştur. Türkiye'nin üstlenmeye kararlı olduğu kilit arabulucu rolü, Türkiye'yi sadece Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşın değil, aynı zamanda Rusya ile Batı arasındaki mücadelenin de merkezine konumlandırmıştır. Ukrayna ve Rusya'nın Türkiye'nin arabulucu bir aktör olarak çözümü kolaylaştırma çabalarını takdir etmesi, Türkiye'nin çatışmadaki rolünü güçlendirmiş ve bölgedeki etkisini ortaya koymuştur. Bkz. Alişan Baltacı, "Rusya Ukrayna Savaşı Kapsamında Türkiye'nin Siyasi ve Ekonomik Rolü," *International Congress on*

2. TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ

Yumuşak güç, 11 Eylül saldırılarının ardından kavramın popülerlik kazanması sonucunda Türkiye’de tercih edilen bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır.¹⁵⁵ Tarihsel olarak Türkiye’nin Kemalist mirası, askerî yetkililerin Cumhuriyetin kuruluşundaki rolü, coğrafyası ve çevresindeki dış gelişmelerin tümü, Türkiye’nin sert bir güç statüsüne ve güvenleştirilmiş bir Türk dış politikası olasılığına katkıda bulunan faktörler arasında yer almıştır.¹⁵⁶ Ancak Türk dış politikasının dönüşümüne paralel olarak Türkiye, 2000’li yılların başından itibaren hem bölgesinde hem de küresel ölçekte etkinliğini arttırmaya çalışmıştır. Türkiye, özellikle AK Parti’nin ilk dönemlerinde komşu ülkelerle olan ihtilaflarında, askerî sert güç yerine diplomasiye öncelik vermiş ve yumuşak güç alanında yükselen bir aktör öne çıkmaya başlamıştır.¹⁵⁷ Ülke içinde demokratikleşmeye, AB ile ilişkileri geliştirmeye ve ‘komşularla sıfır sorun’ politikası altında uygulanan barışçıl politikalar izlemeye yönelmiştir.¹⁵⁸ Ayrıca geleneksel ortaklarıyla ilişkilerini güçlendirmeye çalışan Türkiye, Balkanlar ve Ortadoğu bölgeleriyle etkileşiminde yumuşak gücüne önem vermeye başlamıştır.¹⁵⁹

Davutoğlu, Türkiye’nin dünyanın farklı bölgelerine yönelik yeni politikasını ‘yumuşak güç’ kapsamında açıklayan ilk Türk siyasetçi olmuştur.¹⁶⁰ Başbakanlık

---

Social Sciences, China To Adriatic-XIV, Kayseri: IKSAD Global, 2022. 517-526; Yevgeniya Gaber, *How Turkey Can Play a More Constructive Role in Russia’s War on Ukraine*, Eylül 2, 2022. <https://www.atlanticcouncil.org/expert/yevgeniya-gaber/> (e.t. Ekim 15, 2022); Davit Kachkachishvili, *Ukrayna: Tahlil Koridoru Anlaşması Türkiye’nin Bölgesel Bir Güç Olduğunu Gösteriyor*. Ağustos 1, 2022. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukrayna-tahlil-koridoru-anlasmasi-turkiyenin-bolgesel-bir-guc-oldugunu-gosteriyor/2650880> (e.t. Ekim 15, 2022); Iliya Kusa, *Turkey’s Goals in the Russia-Ukraine War*. Haziran 13, 2022. <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/turkeys-goals-russia-ukraine-war> (e.t. Ekim 15, 2022).

¹⁵⁵ Sancak, a.g.e., s. 124.

¹⁵⁶ Tarik Oğuzlu, “Soft Power in Turkish Foreign Policy”, *Australian Journal of International Affairs*, C. 61, S. 1 (2007), ss. 81-97.

¹⁵⁷ Senem B. Çevik, “Reassessing Turkey’s Soft Power: The Rules of Attraction”, *Alternatives: Global, Local, Political*, C. 44, S. 1 (2019), ss. 50-71.

¹⁵⁸ Sancak, a.g.e., s. 130.

¹⁵⁹ Federico Donelli, “Persuading through Culture, Values, and Ideas”, *Insight Turkey*, C. 21, S. 3 (2019), ss. 113-134.

¹⁶⁰ M. Murat Akpek, “Turkey’s Soft Power Policy towards the Sub-Saharan Africa.” *Decades of Relations between African Countries and Turkey*, ed. Kieran E. Uchehara. İstanbul: Kriter, 2018, ss. 51-64.

görevindeyken Erdoğan, 2005 yılında ABD’de yaptığı bir konuşmada “[g]eleneksel değerlerimizi çağdaş normlarla mezmetme başarımız ve geniş bir coğrafyaya yansıttığımız olumlu, istikrar yaratıcı etki sayesinde yumuşak gücümüz artmaktadır” diyerek ilk kez yumuşak güç kavramını kullanmıştır.¹⁶¹ AK Parti hükûmetleri, Türkiye’nin Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya, Afrika ve Ortadoğu’daki etkisini artırmak için Türk dış politikasının çeşitlendirilmesine yönelik bir diplomasi uygulamaya başlamış ve yumuşak güç politikasını uygulamaya geçirmiştir.¹⁶²

Türkiye’nin 2002 sonrası dönemdeki dış politika anlayışına uygun olarak yumuşak gücünü ön plana çıkararak politikaları, kurumsal yapıların faaliyetleriyle de kendisini göstermiştir. Bütçe ve operasyon imkânlarını artırarak TİKA’yı daha aktif hâle getirmek, TRT’nin uluslararası kanallarının sayısını artırmak, kültürel faaliyetler yürüten YEE’yi, diplomatik ilişkileri çeşitlendirmek için KDK’yı ve çeşitli bölgelerdeki Türk topluluklarla ilişkiler geliştirmek için YTB’yi kurmak, öğrenci değişim programları geliştirmek, yabancı öğrencilere burs sağlamak ve THY tarafından birçok merkeze direkt uçuşlar gerçekleştirilmek, Türkiye’nin yumuşak güç stratejisini hayata geçirmek için attığı adımlar arasında yer almıştır.¹⁶³

2.1. Türkiye’nin Yumuşak Güç Kaynakları

2.1.1. Tarih, Din ve Kültür

Türk dış politikasının söyleminde ve uygulamasında en sık tekrarlanan iki kavram olan kültür ve medeniyetle birlikte Türkiye’nin coğrafyasıyla olan tarihî bağları, yumuşak gücünün hem bölgesel hem de küresel olarak hissedilmesini sağlayan unsurlar arasında

---

¹⁶¹ Ruşen Çakır, *Erdoğan: “Türkiye’nin Yumuşak Gücü Artıyor”*, 6 Haziran 2005. <https://www.gazetevatan.com/gundem/erdogan-turkiyenin-yumusak-gucu-artiyor-54916> (e.t. Kasım 11, 2021).

¹⁶² Muharrem Ekşi, Mehmet Seyfettin Erol, “The Rise and Fall Of Turkish Soft Power and Public Diplomacy”, *Akademik Bakış*, C. 11, S. 23 (2018), ss. 15-45.

¹⁶³ Süleyman Güder, Muhammed Hüseyin Mercan, “2000 Sonrası Türk Dış Politikasının Temel Parametreleri ve Orta Doğu Politikası”, *İnsan & Toplum*, C. 2, S. 3 (2012), ss. 57-92.

değerlendirilmektedir.¹⁶⁴ Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü olan İbrahim Kalın, Türkiye'nin Balkanlar ve Ortadoğu'dan Orta Asya'nın içlerine kadar uzanan yumuşak gücünü, uzun tarihî ve güçlü kültürel bağlarına dayandırmıştır.¹⁶⁵ Kalın, Türkiye'nin temsil ettiği değerlerin yeni etki alanlarının oluşturulmasında fırsatlar sunduğunu da vurgulamıştır.¹⁶⁶ Türkiye, çok yönlü dış politikanın çok yönlü kültürel tanıtım ve diplomasi gerektirdiğinin bilincinde olup kültür diplomasisini en üst düzeye çıkarmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda T.C. Dışişleri Bakanlığı, bölge içindeki ve dışındaki ülkelerle kültürel iş birliği, kültür alışverişi, arşivler-arası iş birliği, gençlik, spor ve bilimsel iş birliği anlaşmaları imzalamıştır.¹⁶⁷

Türkiye'nin kültür, edebiyat, eğitim, yazılı ve görsel medya, sanat, film, şiir, mimari, sivil toplum, bilim ve teknoloji, altyapı, inovasyon kapasitesi ve turizm alanlarında bölgedeki Müslüman komşularının çok ilerisinde olduğu kaydedilmiştir.¹⁶⁸ Türkiye'nin dizi ve sineması da Türk yumuşak gücünün kaynakları olarak önemli bir rol oynamıştır. Türk dizilerinin Ortadoğu, Balkanlar ve Orta Asya'da yoğun bir şekilde izlenmesi, Türkiye'nin yumuşak gücünün bu coğrafyalarda yayılmasına büyük katkı sağlamıştır. Türk dizilerinin izlendiği ülkelerde zengin ve modern Türkiye imajı hâkim olmuştur. Bu durum Türkiye'nin bölgesinde kültürel bir cazibe merkezi hâline gelmesi sürecine destek vermiştir.¹⁶⁹

---

¹⁶⁴ Melek Fırat, "Türkiye- Afrika İlişkilerinin Tarihselarka Planı ve Afrika Açılımlında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü", *Türk-Afrika Kongresi*, 2007, ss. 1-7.

¹⁶⁵ İbrahim Kalın, "Turkish Foreign Policy: Framework, Values and Mechanisims", *International Journal*, (2011), ss. 7-21.

¹⁶⁶ İbrahim Kalın, "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey", *Dergi Park*, C. 16, S. 3 (2011), ss. 5-23.

¹⁶⁷ Ahmet Davutoğlu, *2014 Yılına Girerken Dış Politikamız*, T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2014, 2014-yilina-girerken-dis-politikamiz.pdf (mfa.gov.tr) (e.t. Ekim 12, 2021).

¹⁶⁸ Sancak, a.g.e., s. 133.

¹⁶⁹ Purtaş, a.g.m., s. 12.

Harita 1. En Etkili Kültürel Mirasa Sahip İlk On Ülke (2020)¹⁷⁰

Türkiye, 2020 yılında yayınlanan ve altmış beş ülkenin algılarını kapsayan En İyi Ülkeler raporunda, kültürel erişilebilirliği, zengin tarihi, yemekleri ve birçok kültürel ve coğrafi cazibe merkeziyle yedinci sırada yer almıştır. Küresel algıların ülkeleri niteliksel özellikler açısından nasıl tanımladığına dayanan bu rapor, dünya çapında 20 binden fazla kişiyle yapılan bir anket aracılığıyla ülkelerin niteliklerini ortaya koymaktadır.¹⁷¹ Ayrıca UNWTO'ya göre sadece 2019 yılında 51 milyondan fazla turisti ağırlayan Türkiye, zengin tarihi, mimarisi ve kültürel etkisiyle dünya çapında pek çok turist için cazip bir destinasyon hâline gelen ilk on ülke arasında yer almaktadır.¹⁷²

¹⁷⁰ Bu harita 2020 En İyi Ülkeler raporundaki bilgiler üzerine yazar tarafından oluşturulmuştur. Bkz. U.S. News & World Report, *Best Countries 2020: Global rankings, international news and data insights*, Philadelphia: U.S. News & World Report, 2020. <https://www.usnews.com/media/best-countries/overall-rankings-2020.pdf> (e.t. Ekim 2, 2022).

¹⁷¹ U.S. News & World Report, a.g.e., s. 3.

¹⁷² UNWTO, *World Tourism Barometer*. Statistik Rapor, Madrid: UNWTO, 2021. https://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e/unwto_barom21.pdf (e.t. Ekim 2, 2022).

Tarih ve kültürün yanı sıra dış politika açısından dinî değerler, AK Parti iktidarı döneminde Türkiye'nin yumuşak gücünün en önemli kaynaklarından biri hâline gelmiştir. AK Parti hükûmetleri, İslam dünyasında giderek artan şekilde Müslüman muhafazakâr kimliği bir yumuşak güç aracı olarak kullanmaya başlamıştır.¹⁷³ Din ve kültür hem devletler arası ilişkiler hem de Müslüman ülkelerdeki sosyal ilişkiler açısından Türk dış politikası için önemli meşruiyet ve destek kaynakları arasında olmuştur.¹⁷⁴

2.1.2. Ekonomik ve Siyasi Değerler

2000'li yılların başından itibaren Türkiye ekonomisinde ve iç siyasetinde ciddi dönüşümler ve reformlar gerçekleşmiştir.¹⁷⁵ Ülkenin ekonomik büyümesi son yıllarda yavaşlamış olsa da (bkz. grafik 1.) Türkiye ekonomisinin AK Parti iktidarının ilk yıllarında yüksek büyüme ve düşük enflasyonla gösterdiği iyi performans, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki itibar ve etkinliğini güçlendiren bir faktör olarak ön plana çıkmıştır. Purtaş, Türkiye'nin 2001 ekonomik krizinden sonraki on yıl içinde G20'ye girmesinin, artan ihracatının, gelişen demokrasisinin, modern şehirlerinin ve toplumunun Türkiye'ye yönelik algıyı kökten değiştirdiğini ve Türkiye'yi modern zamanlarda hiç olmadığı kadar dünyanın saygı duyduğu bir ülke hâline getirdiğini ileri sürmüştür.¹⁷⁶

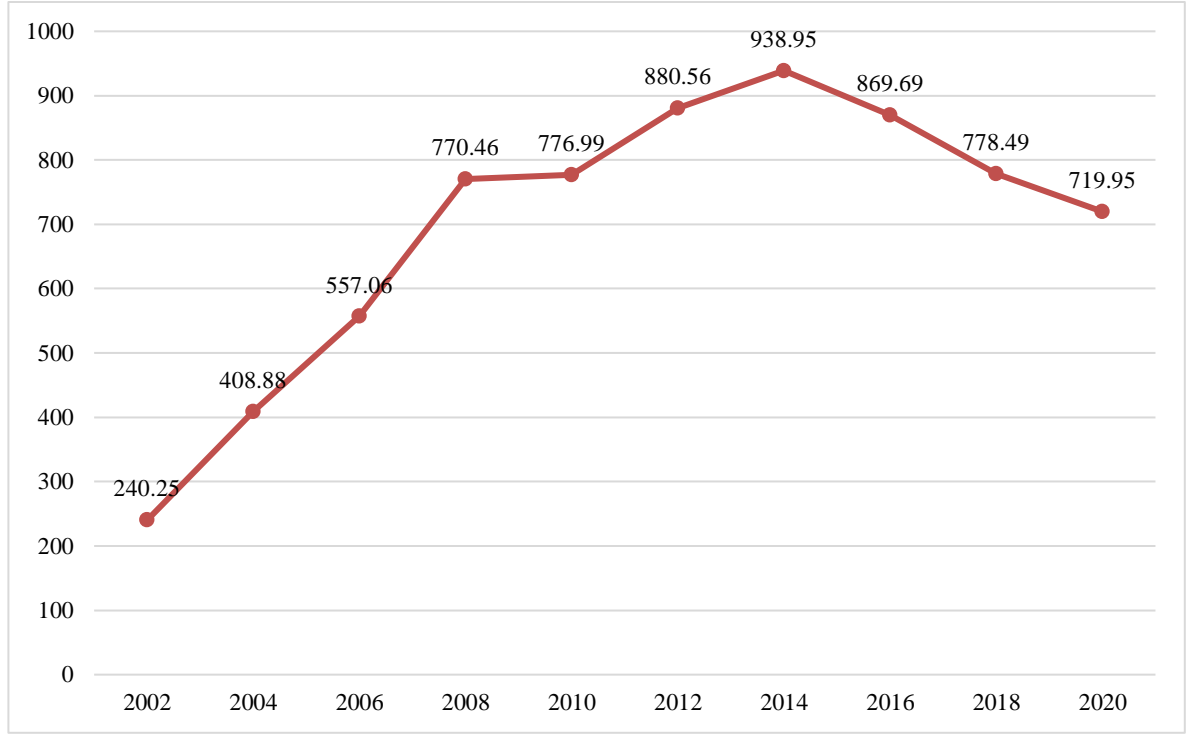
¹⁷³ Ekşi, Erol, a.g.m., s. 9.

¹⁷⁴ Mehmet Özkan, "The Turkish Way of Doing Development Aid?: An Analysis from the Somali Laboratory", *South-South Cooperation Beyond the Myths: Rising Donors, New Aid Practices?*, ed. Isaline Bergamaschi, Phoebe Moore, Arlene B. Tickner, Londra: Palgrave Macmillan, 2017, ss. 59-78.

¹⁷⁵ Ali Ayata, Gökberk Yücel, *Yeni Küresel Düzendeki Türk Dış Politikasının Kimlik Arayışı*, Ankara: Nobel, 2015, s. 131.

¹⁷⁶ Fırat Purtaş, "Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri- Kültürel Diplomasi," *Akademik Bakış C. 7, S. 13* (2013), ss. 1-14.

Grafik 1. 2002-2020 Türkiye'nin GSYİH'si (milyar ABD doları)¹⁷⁷

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü üzere, Türkiye'nin ekonomik büyümesi son yıllarda düşüş gösterse de AK Parti iktidarının ilk on yılındaki hızlı ekonomik büyüme Türkiye'yi bölgesinde ekonomik açıdan cazip hâle getirmiştir. Örneğin 2013 yılında yapılan bir araştırma Türkiye'nin Suudi Arabistan'dan sonra Ortadoğu'da halk tarafından ekonomik iş birliği için en çok tercih edilen ikinci ülke olduğunu ortaya koymuştur.¹⁷⁸ Aynı yıl Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki Türkiye algısına ilişkin yapılan bir başka araştırma, katılımcıların çoğunluğunun Türkiye'nin Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri için bir model olarak rolüne ilişkin olumlu görüşlere sahip olduğunu göstermiştir. Araştırmaya göre

¹⁷⁷ The World Bank. *GDP (current US\$) - Türkiye*. 2022.

https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2021&locations=TR&name_desc=false&start=2002&view=chart (e.t. Eylül 29, 2022).

¹⁷⁸ Huseyin Emre Ceyhun, *Turkey in the Middle East: Findings from the Arab Barometer*. Arab Barometer, 2018, s. 2

katılımcılar, Türkiye'nin model olma nedenleri arasında ilk sırada Türkiye'nin ekonomisini göstermiştir.¹⁷⁹

Ekonomik ve demokratik ilerlemenin yanı sıra Türkiye'nin iç istikrarı ve iç siyaseti Türk yumuşak gücünün kaynakları arasında değerlendirilmektedir. Örneğin Ortadoğu'daki Arap Baharı sırasında, Türkiye'nin istikrarsız bir bölgede iç istikrarını sürdürmesi, Türkiye'nin iç politikasına ilişkin olumlu bir tablonun oluşmasını sağlamıştır.¹⁸⁰ Davutoğlu, Türkiye'nin güvenlik ve özgürlükler arasındaki dengeyi kurduğunu öne sürerek sivil özgürlüklere ve demokrasiye olan bağlılığını, yumuşak gücün birincil kaynakları olarak değerlendirmiştir.¹⁸¹ Benzer şekilde Kalın, hareketli sivil toplum, şeffaflık, hesap verebilirlik ve siyasi istikrarın Türk yumuşak gücünün temel kaynaklarını oluşturduğunu savunmuştur.¹⁸²

2.1.3. Dış Politika

AK Parti döneminin çok boyutlu, iş birlikçi ve kazan-kazan temelli dış politikası, Türk yumuşak gücüne katkı sağlayan unsurlar arasında sayılmaktadır.¹⁸³ Davutoğlu, Türkiye'nin diğer küresel aktörlerle olan etkileşimlerinin rekabet yerine tamamlayıcılığa dayalı olması gerektiğini savunmuştur.¹⁸⁴ Bu açıklama, Türkiye'nin meşru görülen ve memnuniyetle karşılanan bir dış politika izlemeyi hedeflediğini göstermiştir. Türkiye, kamu diplomasisi, insani diplomasi, sıfır sorun, merkez ülke, kazan-kazan stratejisi, aktif dış politika ve arabuluculuk dâhil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere dış politikasında birçok kavram ve uygulamayı benimseyerek yumuşak gücünü artırmaya çalışmıştır.¹⁸⁵ Daha önce belirtildiği üzere Türkiye, yakın dönemde komşu devletlerle sorunlar yaşamış ve sert güce

---

¹⁷⁹ Mensur Akgün, Sabiha Senyücel Gündoğar, *The Perception of Turkey in the Middle East 2013*. İstanbul: TESEV, 2014, s. 23.

¹⁸⁰ Matthew T Gullo, "Turkey's Somalia Adventure: the Quest for Soft Power and Regional Recognition", *ResearchTurkey*, 2012, ss. 1-13.

¹⁸¹ Davutoğlu, "Turkey's Foreign Policy Vision", s. 80.

¹⁸² Kalın, "Turkish Foreign Policy", s. 19.

¹⁸³ Oğuzlu, a.g.m., s. 89.

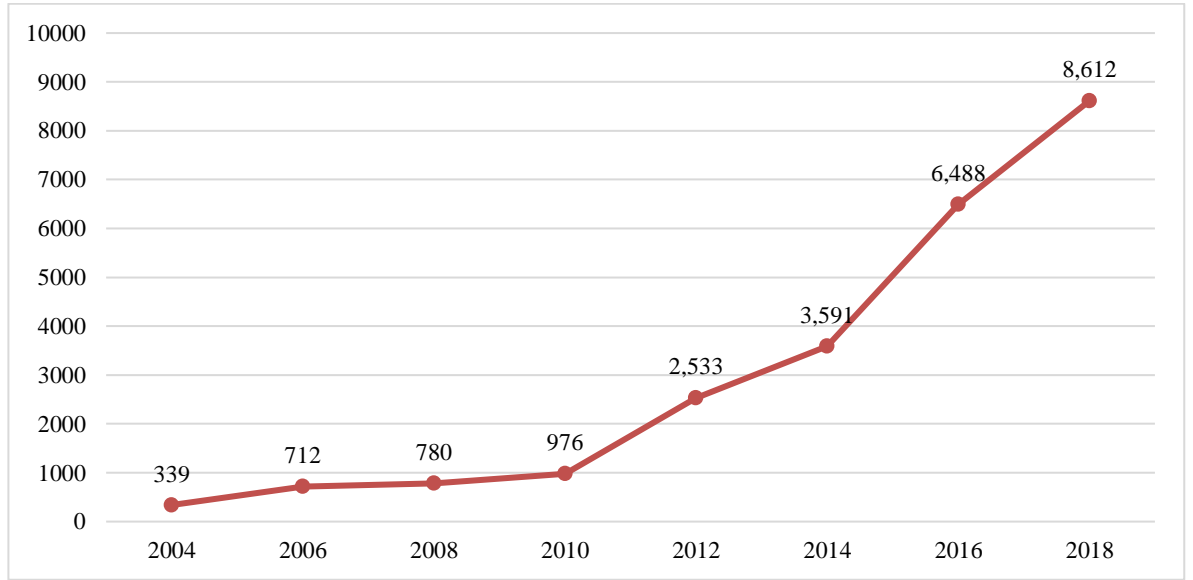
¹⁸⁴ Davutoğlu, "Turkey's Foreign Policy Vision", s. 82.

¹⁸⁵ Bkz. Murat Yeşiltaş, Ali Balcı, *A Dictionary of Turkish Foreign Policy in the AK Party Era: A Conceptual Map*, Center for Strategic Research, 2013.

dayalı güvenlik odaklı politikalar izlemiş olsa da Türkiye'nin komşularıyla yakınlaşma politikaları, dış politikasında diplomasiye öncelik vermesi ve hükûmetin öncülük ettiği güvenliksizleştirme süreci, Türk yumuşak gücünün gelişmesine katkıda bulunmuştur.¹⁸⁶

AK Parti hükûmetleri, daha güçlü ikili ilişkiler geliştirmek, vize kısıtlamalarını ve gerekliliklerini kaldırmak, yüksek düzeyli stratejik konseyler kurmak, insani yardım çabalarına katkıda bulunmak ve Türkiye'nin arabuluculuk girişimlerini artırmak gibi bir dizi dış politika faaliyeti uygulayarak bölgedeki etkilerini artırmaya çalışmıştır. Bölge ülkeleriyle yaşadığı krizlere ve çıkar çatışmalarına rağmen Türkiye bölgede önemli ve etkili bir aktör olmayı başarmıştır. Pew Araştırma Merkezi tarafından 2017 yılında yapılan bir ankete göre Ortadoğu halkları Türkiye'yi Rusya'dan sonra bölgedeki en önemli ikinci devlet olarak görmektedir.¹⁸⁷

Grafik 2. Türkiye'nin Resmî Kalkınma Yardımları (milyon ABD doları)¹⁸⁸

Dış yardımlar, Türk dış politikasının en önemli yumuşak güç araçlarından birini oluşturmaktadır. Yukarıdaki grafikte gösterildiği gibi Türkiye'nin uluslararası insani yardım

¹⁸⁶ Oğuzlu, a.g.m., s. 88-89.

¹⁸⁷ Janell Fetterolf, Jacob Poushter, *Key Middle East Publics See Russia, Turkey and U.S. All Playing Larger Roles in Region*, Washington, D.C.: Pew Research Center, 2017, s. 2.

¹⁸⁸ TİKA, *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2019*, Ankara, TİKA, 2020, s. 15.

çabalarına katkısı 2002'den bu yana gözle görülür şekilde artmıştır. Bu dönemde Türkiye, ABD, Almanya ve İngiltere'yi geride bırakarak 2018 yılında sekiz milyar doları aşan dış yardımları harcamalarıyla dünyanın en çok bağış yapan ülkesi olmuştur.¹⁸⁹ Türkiye'nin uluslararası insani ilkelere bağlılığına ilişkin Türk karar vericiler tarafından yapılan çeşitli konuşmalarda, Türkiye'nin bu ilkelerin önemini kabul ettiği ve benimsediği iddia edilmiştir. Örneğin Cumhurbaşkanı Erdoğan, Letonya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yaptığı konuşmada, “[ü]lkemizde, bölgemizde ve dünyada barışı, dayanışmayı ve vicdana dayalı uluslararası ilişkileri savunuyoruz. BM, NATO, G20 ve AB'de insani ilkeleri ve evrensel değerleri güçlü bir şekilde savunuyoruz” demiştir.¹⁹⁰ Bu açıklama, Türkiye'nin küresel değerlere bağlılığını ve insani gelişmeye katkıda bulunma istekliliğini göstermektedir. Türkiye, kendisini insani ilkelerin rehberlik ettiği normlara uyan önemli bir donör devlet olarak kabul ettirmek için uluslararası kitlelere yönelmektedir. Bunu yaparken, Türk hükûmet ve sivil toplum kuruluşları çok sayıda kamu diplomasisi faaliyeti aracılığıyla çeşitli bölgelerle ilişki kurmaktadır.¹⁹¹

2015-2021 yılları arasında yayımlanan küresel yumuşak güç endeksi yıllık raporlarına göre¹⁹² Türkiye yumuşak güç açısından bölgesinde birinci sırada yer almaya devam etse de bölgedeki siyasi çalkantılar ve Suriye krizi nedeniyle yumuşak gücünde bir düşüş kaydedilmiştir.¹⁹³ Türkiye'nin Suriye'ye müdahil olmasının imajını olumsuz etkilediği ve hem bölge hem de Batılı devletlerle ilişkilerinde sorunlara neden olduğu belirtilmektedir.

---

¹⁸⁹ Gökhan Ergöçün, *Turkey Remains Most Generous Donor of Humanitarian Aid*, 30 Eylül 2019, <https://www.aa.com.tr/en/world/turkey-remains-most-generous-donor-of-humanitarian-aid/1597587> (e.t. Kasım 21, 2021).

¹⁹⁰ T.C. Cumhurbaşkanlığı, *The Unresponsiveness of the West Against the Tragedy of the East Wounds the Consciences*, 23 Ekim 2014, <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/3313/the-unresponsiveness-of-the-west-against-the-tragedy-of-the-east-wounds-the-consciences> (e.t. Kasım 21, 2021).

¹⁹¹ Gaye Asli Sancar, “Turkey’s Public Diplomacy: Its Actors, Stakeholders and Tools”, *Turkey’s Public Diplomacy*, ed. Senem B. Çevik, Philip Seib, New York: Palgrave Macmillan, 2015, ss. 13-42.

¹⁹² Yumuşak güç endeksi raporlara erişim için bkz. The Soft Power 30, <https://softpower30.com/>.

¹⁹³ Ekşi, Erol, a.g.m., s. 48.

Ancak yine de Türkiye'nin yumuşak gücünün Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da hâlâ etkin olduğunu ileri süren argümanlar mevcuttur.¹⁹⁴

2.2. Türk Kamu Diplomasisi

Türkiye, kendi yumuşak gücünü geliştirmek için diplomatik faaliyetlerinde kamu diplomasisine önem veren ülkelerin arasında yer almaktadır. Yükselen diğer orta güçler gibi Türkiye, bölgesel ve küresel forumlarda varlığını tesis etmek ve imajını geliştirmek için kamu diplomasisinden yararlanmaktadır.¹⁹⁵ TÜRKSOY¹⁹⁶ gibi eski örnekleri bulunan Türk kamu diplomasisi, 2000'li yıllardan sonra Türkiye'nin yumuşak güç faaliyetleri ve bölgesindeki artan rolüyle ivme kazanmaya başlamıştır.¹⁹⁷ Türkiye, bölgesel ve küresel hedeflerine ulaşmak için mevcut tüm araç ve yöntemleri kullanarak kamu diplomasisini, yeni uluslararası ortama uyum sağlaması, etkisini artırması ve kendisine yönelik algıları yönetmesine olanak tanıyan kurumsal bir mekanizmaya dönüştürmüştür.¹⁹⁸ Bu bağlamda kamu diplomasisi adını taşıyan ilk kurum olan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü 2010 yılında kurulmuştur.¹⁹⁹

Türk kamu diplomasisi, bir yandan başta bakanlıklar ve bazı kamu kurumları olmak üzere hükûmet, diğer yandan sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Türk kamu diplomasisinin uygulanmasında başlıca kamu kurumları arasında T.C. Dışişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, TİKA, TRT, AA, YTB, Yunus Emre Vakfı ve Yunus Emre Enstitüsü, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, AFAD, Diyanet İşleri Başkanlığı

---

¹⁹⁴ Ali Omid, "The Evolutionary Feature of Turkey's Soft Power in the Middle East, 2011-2020," *Insight Turkey*, C. 23, S. 4 (2021), ss. 11-25.

¹⁹⁵ Donelli, a.g.m., s. 123.

¹⁹⁶ Bkz. Dusen Kaseinov, *TURKSOY: A Rising Actor in Regional Cooperation in Eurasia*, Center for Strategic Research, 2015.

¹⁹⁷ Faruk Yazar, *Türkiye'de Kamu Diplomasisinin Kurumsallaşması*, 9 Eylül 2020. <https://kritikdergi.com/medya-kritik/turkiyede-kamu-diplomasisinin-kurumsallasmasi> (e.t. Kasım 9, 2021).

¹⁹⁸ Yeşiltaş, Balcı, a.g.e., s. 21-22.

¹⁹⁹ Başbakanlık, *Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü*, 30 Ocak 2010, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130-19.htm>. (e.t. Kasım 9, 2021)

yer almaktadır.²⁰⁰1992’de kurulan ve 140’tan fazla ülkede kalkınma yardımları kapsamında iş birliği projeleri yürüten TİKA, Türk kamu diplomasisinin en önemli aktörlerinden biridir. TİKA’nın yürüttüğü proje ve faaliyetler Türkiye’nin olumlu imajına büyük katkı sağlamaktadır.²⁰¹ TİKA, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına katkıda bulunmak ve bu ülkelerle ekonomik, ticari ve sosyal alanlarında projeler ve programlar aracılığıyla iş birliğini geliştirmek amacıyla 1992 yılında kurulmuştur. Kurumun raporuna göre, TİKA’nın 2020 yılı itibarıyla altmış ülkede altmış iki ofisi bulunmaktadır.²⁰²

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Türk kamu diplomasisinin uygulanmasında bir diğer önemli kurumdur. İlgili Başkanlık, uluslararası kamuoyunu doğru bilgilendirmek amacıyla, kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak, Türkiye’nin yurt dışı tanıtım faaliyetlerine yön vermek, kamu kurum ve kuruluşlarıyla sivil toplum kuruluşları arasında tanıtım faaliyetlerinde iş birliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla 2018 yılında kurulmuştur.²⁰³ Türkiye, ayrıca medya ağı aracılığıyla kamu diplomasisini uygulamaktadır. TRT, uluslararası yayın için Arapça ve İngilizce dâhil olmak üzere çeşitli dillerde yayın yapan kanallara sahiptir. TRT’nin bünyesinde olan TRT World kanalı, ülkenin küresel olaylara ilişkin bakış ve duruşunu dünya kamuoyuna sunmaya amaçlamaktadır. TRT World, Türkiye’nin dünyaya açılan penceresi olarak değerlendirilmektedir.²⁰⁴

Yunus Emre Vakfı, Türk kamu diplomasisinin bir diğer önemli kurumudur. Vakfın amaç ve kapsamı, Türkiye’yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, Türkiye’nin diğer ülkelerle dostluğunu güçlendirmek ve kültürel etkileşimi artırmak olarak belirlenmiştir.²⁰⁵ YTB, Türk kamu diplomasisinin yürütülmesinden sorumlu kamu kurumları

---

²⁰⁰ Senem B. Çevik, Philip Seib, “Introduction: Why Turkey’s Public Diplomacy Matters”, *Turkey’s Public Diplomacy*, ed. Senem B. Çevik, Philip Seib, New York: Palgrave Macmillan, 2015, ss. 1-11.

²⁰¹ Erman Akıllı, Bengü Çelenk, “TİKA’s Soft Power”, *Insight Turkey*, C. 21, S. 3 (2019), ss. 135-152.

²⁰² TİKA, *TİKA 2020 Faaliyet Raporu*, Faaliyet Raporu, Ankara, TİKA, 2020.

²⁰³ T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, *Kurum Hakkında*. t.y.
<https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda> (e.t. Nisan 14, 2022).

²⁰⁴ Fatih Barıtcı, Hediyeullah Aydeniz, “Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Medya: TRT World Örneği.” *Erciyes İletişim Dergisi*, C. 6, S. 2 (2019), ss. 1551-1576.

²⁰⁵ T.C. Resmî Gazete, *Yunus Emre Vakfı Kanunu*, 18 Mayıs 2007,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070518-3.htm> (e.t. Nisan 11, 2022).

arasında yer almaktadır. YTB'nin görevleri, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarıyla ilgili çalışmalar yapmak, [Türk] soydaş ve akraba topluluklarla sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkiler geliştirmek ve Türkiye'de eğitim görmesi uygun görülen uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki eğitim süreçlerinin başarılı bir şekilde sonuçlanması için ilgili kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak olarak açıklanmıştır.²⁰⁶

Kamu kurumlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşları ve iş insanları da Türk kamu diplomasisi için stratejik öneme sahiptir. Türkiye son yıllarda ekonomik durumunu iyileştirmiş, dünyanın birçok ülkesine yatırım yapan, iş ilişkileri kuran ve ülkelerin büyümesine önemli katkı sağlayan bir ülke konumuna gelmiştir. Bu bağlamda Türk iş insanları, Türkiye'nin kamu diplomasisi vizyonuna yardımcı olabilecek potansiyele sahip olmuştur.²⁰⁷ Türkiye, kamu ve sivil toplum kuruluşları da dâhil olmak üzere çeşitli aktörler aracılığıyla çeşitli alanlarda kamu diplomasisi yürütmektedir.

3. TÜRKİYE–SOMALİ İLİŞKİLERİ

Türkiye–Afrika ilişkileri 21. yüzyılın ilk yirmi yılında önemli ölçüde gelişmiştir. Türkiye, Soğuk Savaş sonrası dönemde Sahra Altı Afrika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmek amacıyla 1998 yılında Afrika'ya Açılım Eylem Planı'nı geliştirmiştir. Bu girişim sadece Türkiye'nin Afrika'ya olan ilgisini göstermekle kalmamış, aynı zamanda Türkiye–Afrika arasında kapsamlı ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir adım olmuştur.²⁰⁸ Son yıllarda Türk hükümetlerinin Afrika kıtasına olan ilgisi güvenlik, insani yardım ve ekonomik ilişkiler alanlarına doğru genişlemiştir. Ülkenin özellikle Somali'deki angajmanı, kıta genelinden ilgi görmüş ve Türkiye'nin Afrika'daki konumunun güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Siyasi, ekonomik ve yakın güvenlik iş birliği Türkiye–Somali ilişkilerinin temelini oluşturmuştur.²⁰⁹

---

²⁰⁶ T.C. Resmî Gazete, “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”, *Resmî Gazete*, 6 Nisan 2010, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/04/20100406-1.htm> (e.t. Nisan 11, 2022).

²⁰⁷ Abdullah Özkan, *21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu*, s. 19.

²⁰⁸ Oktay Bingöl, “Somali’de Barış ve Kalkınma Sürecinde Türkiye’nin Rölü”, *Akademik Bakış*, C. 7, S. 13 (2013), ss. 81-106.

²⁰⁹ Özkan, “Turkey’s Political-Economic Engagement With Africa,” s. 217.

Bu kısımda, Türkiye–Somali ilişkilerinin durumu, kapsamı ve boyutları hakkında kapsamlı bir bilgi verilmektedir. Tarihsel olarak Türkiye–Somali ilişkileri üç döneme ayrılabilir. İlk dönem, 1923 öncesindeki Osmanlı Devleti’nin Somali halkıyla olan temaslarını kapsamaktadır. 1923’ten 2010’a kadar olan ikinci dönem, Türkiye–Somali ilişkilerinin en düşük seviyede seyrettiği dönemdir. 2010 yılından bu yana her iki ülke liderinin üst düzey ziyaretleriyle Türkiye–Somali ilişkilerinde önemli bir canlanma yaşanmıştır.

3.1. 1923 Öncesi Dönem

Türkiye’nin Somali’deki angajmanı özellikle 2011’den beri kamuoyuna duyurulsa da iki ülke arasındaki ilişkiler, Osmanlı Devleti’nin Doğu Afrika kıyılarına ulaştığı 16. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bir tarafta Krallığını genişletmek isteyen Habeşistan ve diğer tarafta Doğu Afrika’daki İslami yerel yönetimlerle birlikte Somalililer arasında yaşanan uzun süreli mücadeleler, her iki tarafın da dış yardıma başvurmasıyla sonuçlanmıştır. Habeşliler Portekiz’e yönelirken, *İmam Ahmed İbrahim* (1506-43) liderliğindeki Somalililer Osmanlı Devleti’nden destek istemişlerdir.²¹⁰ Osmanlı Devleti, Habeşistan’daki Hıristiyan düşmanlarına karşı önemli bir başarı elde eden Somalililere ateşli silahlar sağlamıştır.²¹¹ Ayrıca *İmam Ahmed*’in Türklerle temas kurması, 1557’de Masava’nın (Eritre’nin Kızıldeniz kıyısındaki liman kenti) Osmanlı Devleti’nin eline geçmesini beraberinde getirmiştir. 17. yüzyıla gelindiğinde, Osmanlı Devleti ile bağları olan yerel hanedanlıklar Somali kıyı şehirlerini yönetmiştir.²¹²

---

²¹⁰ I. M. Lewis, *A Modern History of the Somali: Nation and State in the Horn of Africa*, Oxford: James Currey, 2002, s. 26.

²¹¹ Tom J. Farer, “Somali Democracy”, *Africa Today*, C. 12, S. 5 (1965), ss. 5-7.

²¹² Lewis, a.g.e., s. 27-33.

Harita 2. 17. Yüzyıl Osmanlı Devleti Haritası²¹³

²¹³ Bu harita, Ensonhaber, *Doğuştan Yükseliş-Zirveden Çöküş Osmanlı Haritası*, t.y. <https://www.ensonhaber.com/galeri/dogustan-yukselise-zirveden-cokuse-osmanli-haritasi> (e.t. Temmuz 21, 2022) sitesindeki bilgiler ışığında yazar tarafından yeniden oluşturulmuştur.

Türkler ve Somaliler arasındaki ilişkiler, Osmanlı Devleti'nin 18. yüzyılın başlarında Mısır valisi *Mehmed Ali Paşa*'nın Sudan'a yaptığı askerî seferler sırasında Somali halkı da dâhil olmak üzere birçok yerel yönetimle ilişkiler kurmasıyla devam etmiştir. Osmanlılar, bu seferler sırasında Mogadişu halkıyla tanışmıştır.²¹⁴ Kaydedilen bir başka temas, Somali'de sömürgeciliğe karşı büyük bir direniş hareketinin olduğu 20. yüzyılın başında gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti, 1899 ve 1920 yılları arasında faaliyet gösteren Derviş Harekâtı'nın Avrupa sömürgeciliğine karşı mücadelesine ateşli silahlar, topçular ve eğitim sağlayarak yardım etmiştir. Osmanlı Türk askerî danışmanları da 1918 yılına kadar yardım kaynağı olarak bölgede kalmaya devam etmiştir.²¹⁵ Ayrıca 1917'de İtalyan Somali Yönetimi'nin Osmanlı Devleti'nden *Seyid Mohamed'e* destek garantisi veren ve onu Somali ulusunun Emiri ilan eden bir belgeye el koyması da bu ilişkilerin devamlılığını göstermiştir.²¹⁶

3.2. 1923–2010 Arası Dönem

Osmanlı Devleti ile Doğu Afrika arasındaki ilişkiler, 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra kopma noktasına gelmiştir. Bunun nedeni, Türkiye'nin imparatorluk geçmişinden uzaklaşma girişimi olarak değerlendirilmiştir.²¹⁷ Türkiye'nin 2000'li yılların başına kadar Doğu Afrika ülkeleriyle ilişkilerini hep en alt seviyede tutmasının²¹⁸ bir diğer nedeni de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin Batı yanlısı bir dış politika izlemesi olarak gösterilmiştir. Türkiye'nin Batı'ya kayması, Batı'nın

---

²¹⁴ Volkan İpek, "Turkey's Foreign Policy towards Sub-Saharan Africa", *Turkish Foreign Policy: International Relations, Legality and Global Reach*, ed. Pınar Gözen Ercan, Ankara, Palgrave Macmillan, 2017, ss. 217-236.

²¹⁵ Ali Buyruk, "Türkiye–Somali İlişkileri", *Somali: Barış, İstikrar ve Kurumsallaşma*, ed. Güngör Şahin, İstanbul: Milli Savunma Üniversitesi, 2018, ss. 91-114.

²¹⁶ Lewis, a.g.e., s. 78.

²¹⁷ Fırat, a.g.m., s. 2.

²¹⁸ Abdurrahim Sıradağ, "Turkish-Somali Relations: Changing State Identity and Foreign Policy", *Inquiry-Sarajevo Journal of Social Science*, C. 2, S. 2 (2016), ss. 89-106.

emperyalist devletlerinin önderlik ettiği herhangi bir askerî ittifakı reddeden bağlantısız ülkelerle Türkiye arasındaki ilişkilerin giderek azalmasına neden olmuştur.²¹⁹

Öte yandan Somali, bağımsızlığını takip eden on yılda bağlantısız ülkeler arasında yer alarak bağlantısız bir dış politika izlemiştir. Ancak 1970 yılında iktidara gelen askerî yönetim, Somali'nin 'bilimsel sosyalist' ilkelere göre yönetileceğini ilan etmiştir. Bu girişim, Somali'nin Türkiye'nin yer aldığı Batıyla olan ilişkisini sekteye uğratmıştır. 1978 yılında Somali'nin SSCB'yle olan diplomatik ilişkilerinin kopmasının ardından Somali, Batı'yla yeniden yakınlaşma politikasını izlemeye başlamıştır. Bu bağlamda 1979 yılında Somali, Ankara'da büyükelçilik açarken, Türkiye karşılıklı olarak aynı yıl Mogadişu'da büyükelçiliğini açmıştır.²²⁰

Fotoğraf 1. UNOSOM II Kapsamında Somali'deki Türk Birlikleri²²¹

²¹⁹ Kemal İnat, "Republic of Turkey", *Foreign Poicy Of States: A Handbook on World Affairs*, ed. Wolfgang Gieler, Kemal İnat, Claudio Kullmann, İstanbul: TASAM Publications, 2005, ss. 499-506.

²²⁰ Sıradağ, a.g.m., s. 91.

²²¹ Bkz. *Turkish Land Forces circle flag cockade decal*. t.y. <https://forum.warthunder.com/index.php?/topic/546810-turkish-land-forces-circle-flag-cockade-decal/>.

Ancak 1991’de ülkede iç savaşın başlamasıyla Türk diplomatik temsilciliği kapatılmıştır. O zamandan beri iki ülkenin ilişkileri tüm zamanların en düşük seviyesine gerilemiştir. 1991-1992 Somali İç Savaşı sırasında, az sayıda Türk sivil toplum kuruluşu yerel ortakları aracılığıyla Somali halkına yardım etmiştir. TSK de Korgeneral Çevik Bir’in 1993 yılında komutanlığına atandığı UNOSOM II bünyesinde bir tabur olarak Somali’de görev yapmıştır.²²²

2000-2012 yılları arasında Somali Geçiş hükûmetlerinin yönetimi boyunca, Türkiye–Somali arasındaki resmî temaslar sınırlı kalmıştır. Başbakan Erdoğan ve merhum Cumhurbaşkanı Abdullahi Yusuf, 29-30 Ocak 2007 AfB zirvesinde Addis Ababa’da bir araya gelmişlerdir. Erdoğan, Somali hükûmetinin ihtiyaçlarını Ankara’ya sunmak üzere bir Somali heyetini davet etmiş ancak bu davetin devamı olarak herhangi bir gelişme kaydedilmemiştir. Eski Somali Cumhurbaşkanı Şerif Şeyh Ahmed, Erdoğan Somali’yi ziyaret etmeden önce Türkiye’yi üç kez ziyaret etmişse de bu ziyaretlerin ardından kayda değer gelişmeler yaşanmadığını söylemek mümkündür.²²³

Türkiye’nin Somali’yle kapsamlı ilişkileri, Somali’de barışın inşası ve kalkınma için bir yol haritası oluşturmak amacıyla Cibuti Anlaşması²²⁴ çerçevesinde 21-23 Mayıs tarihlerinde ilk İstanbul–Somali Konferansı’na ev sahipliği yaptığı 2010 yılında başlamıştır. Türkiye ve Somali askerî, eğitim, teknik ve bilimsel iş birliği alanlarında ikili anlaşmalar imzalamak suretiyle ilişkilerini yeniden canlandırmaya başlamıştır.²²⁵

---

²²² Bingöl, a.g.m., s. 97.

²²³ International Crises Group, *Assessing Turkey’s Role in Somalia*, Nairobi/Istanbul/Brussels, International Crises Group, 2012, s. 3.

²²⁴ Cibuti Anlaşması, 2008’de Somali Hükûmeti ile Somali’nin Yeniden Kurtuluşu İttifakı (*Alliance for the Re-Liberation of Somalia*) arasında yapılan bir anlaşmadır. O dönemde Somali’de iki ana çatışan grup olarak taraflar, uzlaşma ve siyasi iş birliğine olan bağlılıklarını teyit ederek sonunda birlikte yeni bir hükûmet kurmuştur. Anlaşma için bkz. UN Peacemaker, *Agreement between the Transitional Federal Government of Somalia (TFG) and the Alliance for the Re-Liberation of Somalia (ARS) (Djibouti Agreement)*, 19 Ağustos 2008, <https://peacemaker.un.org/somalia-djiboutiagreement2008> (e.t. Kasım 11, 2021).

²²⁵ Pınar Akpınar, *From Benign Donor to Self-assured Security Provider: Turkey’s Policy in Somalia*. İstanbul: IPC Policy Brief, 2017, s. 3.

3.3. 2010 Sonrası Dönem

2011’de Afrika Boynuzu’nun bazı bölgelerinde son altmış yılın en kötü kuraklığı yaşanmıştır. Bölge genelinde 10 milyondan fazla insanın kuralıktan etkilendiği tahmin edilmiştir. Somali’nin, Etiyopya’nın, Cibuti’nin ve Kenya’nın bazı alanları kriz bölgesi olarak belirtilmiştir.²²⁶ Erdoğan, bu krize yanıt olarak 2011 yılında aile üyeleri, bakanlar, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, iş insanları, medya temsilcileri ve sanatçılardan oluşan kalabalık bir heyetle Somali’yi ziyaret etmiştir. Yirmi yıl aradan sonra Afrika dışından Somali’ye resmî ziyarette bulunan ilk lider olarak Erdoğan’ın ziyareti, Somali’yle siyasi ve diplomatik ilişkilerin kurulmasında bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihten itibaren Türkiye 1 Kasım 2011’de Mogadişu’daki büyükelçiliğini yeniden açarak Somali’deki diplomatik faaliyetlerine resmî olarak başlamıştır. Erdoğan’ın bu diplomatik ziyareti, Türkiye’nin güçlü bir insani yardım ve kalkınma kampanyası aracılığıyla Somali’yi uluslararası gündeme taşıma konusundaki kararlılığını göstermiştir.²²⁷

Tablo 3. Türkiye–Somali İlişkilerinin Dönemleri²²⁸

Dönem	1923 Öncesi	1923-2010 Arası	2010 Sonrası
Olaylar ve özellikler	<ul style="list-style-type: none"> Osmanlı ile yerel sultanlıkların dostane ilişkileri İmam Ahmed Gurey ve Seyid Mohamed dönemlerinde askerî yardımlaşma	<ul style="list-style-type: none"> Düşük ilişkiler 1970’lerde büyükelçiliklerin açılması Türkiye’nin UNOSOM II’ye askerî katkı sağlaması 2007-2010 arasında iki ülke arasında AfB bünyesinde sınırlı temaslar	<ul style="list-style-type: none"> Yoğun ilişkiler Diplomatik ilişkilerin yeniden başlaması Üst düzey karşılıklı ziyaretler İnsani yardım ve kalkınma yardımı Askerî ve ekonomik iş birlikleri Çeşitli alanlarda ikili anlaşmalar Ticari hacminin artması Kapsamlı kamu diplomasisi

²²⁶ Birleşmiş Milletler, *Millions Facing Severe Food Crisis Amid Worsening Drought in Horn of Africa – UN*, 28 Haziran 2011, <https://news.un.org/en/story/2011/06/379982-millions-facing-severe-food-crisis-amid-worsening-drought-horn-africa-un> (e.t. Ağustos 2, 2021).

²²⁷ Akpınar, a.g.m., s. 3; Sıradağ, a.g.m., s. 92.

²²⁸ Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'nin Somali'ye angajmanı acil insani yardımla başlasa da iki ülke arasındaki ilişki, çok yönlü bir ilişkiye dönüşmüştür. On yıl içinde Türkiye–Somali ilişkileri önemli derecede gelişerek Türkiye'nin Somali'deki varlığı gözle görünür hâle gelmiştir. Türkiye, insani yardım sağlama, mevcut altyapı, hastaneler ve kamu kurum binalarını iyileştirme, burslar ve askerî eğitimi sağlama, siyasi diyalogu kolaylaştırma, kurumsal kapasite gelişimini destekleme ve bütçe yardımı yapma gibi çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Türkiye, bu faaliyetleri devlet kurumları başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve çeşitli aktörler aracılığıyla gerçekleştirmiştir.

4. TÜRKİYE–SOMALİ İLİŞKİLERİNİN BOYUTLARI

Yukarıdaki paragraflarda değinildiği gibi Türkiye–Somali ilişkileri çeşitli alanlarda gelişmiştir. 2010 sonrası Türkiye–Somali ilişkileri, devlet kurumları, yardım kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, dinî kuruluşlar ve özel sektör gibi çeşitli aktörleri bir araya getiren siyasi, ekonomik, sosyal ve güvenlikle ilgili boyutları içermektedir. İki ülke arasındaki ilişkiler, genellikle ya insani yardım ve kalkınma yardımı ya da güvenliğe odaklanan Batı'nın Somali'yle ilişkilerinden farklılık göstermektedir.²²⁹ Bu kısımda 2010 sonrası Türkiye–Somali ilişkileri siyasi, ekonomik, sosyal ve güvenlikle ilgili olmak üzere dört boyut kapsamında incelenecektir.

4.1. Siyasi ve Diplomatik Boyutu

Türkiye, 1998 yılında Afrika'yla ekonomik, kültürel ve diplomatik ilişkiler kurmak amacıyla Afrika'ya Açılım Eylem Planı'nı geliştirmiştir. Ancak Türkiye'nin koalisyon hükûmetleri bu planı uygulamamıştır. Yeni Türk dış politikası bağlamında, AK Parti hükûmetleri Türkiye'nin Sahra Altı Afrika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmek için önemli adımlar atmış ve Türkiye'nin Afrika politikasına ivme kazandırmıştır.²³⁰ Bu kapsamda

---

²²⁹ Willem van den Berg, Jos Meester, *Turkey in the Horn of Africa: Between the Ankara Consensus and the Gulf Crisis*, Policy Brief, Wassenaar: Clingendael Institute, 2019, s. 7.

²³⁰ Fırat, a.g.m., s. 4.

Türkiye ile Somali arasında siyasi ve diplomatik ilişkilerin artırılması yönünde önemli adımlar atılmıştır. Ülkeler arasında üst düzey ziyaretler, yeni büyükelçiliğin açılması, uluslararası kuruluşlarla Somali konusunda ortak çalışmalar yapılması ve parlamentolar arasında dostluk gruplarının kurulması, Türkiye ile Somali arasındaki siyasi yakınlaşmayı artırmıştır. Bununla birlikte Türkiye ile Somali arasındaki siyasi ve diplomatik ilişkilerinin kapsamı ilerleyen dönemde önemli ölçüde genişlemiştir.²³¹

Türkiye'nin Somali'ye uluslararası destek sağlamak için Somali sorunlarını uluslararası platformlarda gündeme getirme girişimleri bu boyutta değerlendirilebilir. Türkiye, Somali'nin sorunlarına kapsamlı bir uluslararası çözüm bulmak amacıyla çok sayıda üst düzey katılımlı uluslararası konferans düzenlemiştir veya bu konferanslara ev sahipliği yapmıştır. Türkiye'nin ev sahipliğinde Somali konulu ilk konferans, BM öncülüğünde 21-23 Mayıs 2010 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Bu konferansa yirmisi bakan olmak üzere elliden fazla ülke temsilcisi katılmıştır. Üç günlük konferansta, Somali liderlerine Somali'de istikrar ve barışın sağlanması için destek sözü verilmiştir. Konferansa ev sahipliği yapan Türkiye, Somali halkının iç savaştan kurtulmasına yardım etme sözü vermiştir.²³² Ayrıca Ağustos 2011'de Türkiye, Somali'deki kıtlık krizine ilişkin olarak İstanbul'da İİT üyelerini acil toplantıya çağırarak Somali sorunlarını gündeme getirmeye çalışmıştır.²³³ Bu toplantıda İİT üyeleri Somali için 350 milyon dolarlık kıtlık yardımı sözünü vermiştir.²³⁴

Türkiye, 31 Mayıs – 1 Haziran 2012 tarihleri arasında İstanbul'da bir kez daha Somali konulu bir konferans düzenlemiştir. Daha önce 2010 yılında İstanbul'da düzenlenen konferansın devamı niteliğindeki iki günlük konferans, Somali'nin tekrarlayan sorunlarına

---

²³¹ Sıradağ, a.g.m., s. 92.

²³² Reliefweb, *Istanbul Conference on Somalia Is A Breakthrough For All Stakeholders*, 24 Mayıs 2010, <https://reliefweb.int/report/somalia/istanbul-conference-somalia-breakthrough-all-stakeholders> (e.t. Temmuz 22, 2021).

²³³ BBC News, *Somali Kıtlığı İKÖ Gündeminde*, 17 Ağustos 2011, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/08/110817_somalia_turkey (e.t. Temmuz 19, 2021).

²³⁴ Richard Connor, *Islamic Leaders Respond to Turkish Plea for Somalia Famine Aid*, 17 Ağustos 2011, <https://www.dw.com/en/islamic-leaders-respond-to-turkish-plea-for-somalia-famine-aid/a-15324271> (e.t. Temmuz 19, 2021).

ve hükümet başarısızlığına uzun vadeli çözümler üzerine odaklanmıştır.²³⁵ Konferansa elli dört ülkenin Cumhurbaşkanı, Başbakan veya Bakan düzeyinde üst düzey yetkililerin yanı sıra BM Genel Sekreteri, AfB Komisyonu Başkanı başta olmak üzere uluslararası ve bölgesel kuruluşların temsilcileri katılmıştır.²³⁶

Erdoğan, 2011 yılında Somali'ye yaptığı ziyarette uluslararası toplumu Somali'ye yardım etmeye çağırılmış ve Somali'deki durumun zor olduğunu belirterek, insanlığın vicdanının sınındığını belirtmiştir. Özkan'a göre Erdoğan'ın uluslararası topluma yardım çağrısı, özellikle İslam dünyasında Somali konusuyla ilgili farkındalığın ve sempatinin artmasına katkıda bulunmuştur.²³⁷ 2011 yılında BM Genel Kurulu'nun 66. oturumunda Erdoğan konuşmasının önemli bir bölümünde Somali'ye odaklanmıştır. Erdoğan, "Somali'nin feryadını duymayan dünyada kimse barıştan, adaletten, medeniyetten söz edemez" diyerek uluslararası topluma seslenmiştir. Erdoğan, ayrıca "Somali'deki barış ve istikrarın tesisine bütün uluslararası toplumun çok acilen destek vermesi gerekiyor" demiştir.²³⁸

Somali için uluslararası destek sağlama çabalarında Erdoğan, 2011'de *Foreign Policy*'de "The Tears of Somalia" (Somali'nin Gözyaşları) başlıklı bir makaleyi bizzat kaleme alarak uluslararası toplumu kıtlık sırasında Somali'ye yardım etmeye çağırılmış ve Türkiye'nin bu yöndeki çabalarını özetlemiştir.²³⁹ Bu makale, Erdoğan'ın ailesi ve kalabalık heyetiyle birlikte yirmi yıl aradan sonra Afrika dışından Mogadişu'yu ziyaret eden ilk hükümet başkanı olarak tarihe geçmesinden bir ay sonra yayınlanmıştır.

---

²³⁵ BBC News, *İstanbul'da Somali konferansı*, 31 Mayıs 2012, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/05/120531_somalia_istanbul (e.t. Kasım 14, 2021).

²³⁶ T.C. Dışişleri Bakanlığı, *No: 149, 29 Mayıs 2012, II. İstanbul Somali Konferansı Hk*, t.y. https://www.mfa.gov.tr/no_-149_-29-mayis-2012_-ii_-istanbul-somali-konferansi-hk_tr.mfa (e.t. Aralık 21, 2021).

²³⁷ Mehmet Özkan, *Doğu Afrika Jeopolitiği ve Türkiye'nin Somali Politikası*, İstanbul: SETA, 2014, s. 89.

²³⁸ Sabah, *BM Konuşmasının Tam Metni*, 23 Eylül 2011, <https://www.sabah.com.tr/amerika/2011/09/23/erdoganin-bm-konusmasinin-tam-metni> (e.t. Temmuz 19, 2021).

²³⁹ Recep T. Erdoğan, *The Tears of Somalia*, 10 Ekim 2011, <https://foreignpolicy.com/2011/10/10/the-tears-of-somalia/> (e.t. Nisan 17, 2022).

Mogadişu'daki Türkiye Büyükelçiliğinin yeniden açılması, Türkiye–Somali diplomatik ilişkileri açısından önem taşımaktadır. Büyükelçilik açmak tek başına diplomatik ilişkiler kurma arzusunu gösterse de T.C. Mogadişu Büyükelçiliğinin büyüklüğü (80,000m² alan üzerinde) Türkiye'nin Somali halkına ve dünyaya kararlılık mesajı olarak tercüme edilebilir. 2015 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan, “*Büyükelçilik noktasında attığımız adımla da çok farklı gelişmeyi sağlarken, hala konteynerler içerisinde bu [büyükelçilik] hizmeti veren ülkeler de var*” diyerek uluslararası topluma Somali'yle ilişkilerini güçlendirme çağrısında bulunmuştur.²⁴⁰ Aynı şekilde 2016 yılında T.C. Mogadişu Büyükelçiliğinin açılış töreninde konuşan Erdoğan, “*Mogadişu Büyükelçilik Külliyesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin dünyadaki bir numaralı külliyesidir*” diyerek Türkiye'nin “*muhterem anlayışıyla çalışan büyükelçilik*” istemediğini vurgulamıştır.²⁴¹ Bütün bu çabalar Türkiye'nin kendisini diğer aktörlerden farklılaştırma çabaları olarak değerlendirilebilir.

Fotoğraf 2. T.C. Mogadişu Büyükelçiliği²⁴²

²⁴⁰ Recep T. Erdoğan, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Somali Cumhurbaşkanı Şeyh Mahmud ile Ortak Basın Toplantısı Düzenledi”, T.C. Cumhurbaşkanlığı. 26 Ocak 2015, *Youtube videosu*, 2:24-2:56, <https://www.youtube.com/watch?v=inYRSLa5dJw> (e.t. Eylül 10, 2021).

²⁴¹ Recep T. Erdoğan, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Mogadişu Büyükelçiliğini Açtı”, T.C. Cumhurbaşkanlığı. 6 Haziran 2016, *Youtube videosu*, 1:48-5:38, <https://www.youtube.com/watch?v=9I9yRIIq9Kg> (e.t. Ağustos 12, 2021).

²⁴² Fotoğraf için bkz. Daily Sabah, *Turkey-Somalia Multitiered Relations: Economic Vantage Point*, Eylül 21, 2021. <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/turkey-somalia-multitiered-relations-economic-vantage-point> (e.t. Aralık 9, 2021).

Siyasi ve diplomatik anlamda bir diğer önemli girişim de Türkiye'nin Somali'yle ilişkilerinde barış ve devlet inşasına yönelik politikalarıdır. Bu yönde atılan ilk adım olarak Türkiye, Somali'yle tek taraflı bağımsızlığını ilan eden Somaliland yönetimi arasında aracılık yaparak Somali'nin iç barışına ve istikrarına katkıda bulunmaya çalışmıştır. Türkiye, Somali taraflarının (Somali ve Somaliland) talebi ve onayı üzerine 2010 ve 2011 yıllarında İstanbul'da uluslararası kuruluşların temsilcilerinin katıldığı Somali konulu konferanslara ev sahipliği yapmıştır.²⁴³

Türkiye'nin Somali barış sürecine katkı sağlamaya çalıştığı bir diğer girişim de Somali devlet inşası süreci bağlamında Somali sivil toplumu ve diasporasıyla temas kurma çabalarıdır. Bu yönde ilk girişim, Türkiye'nin ev sahipliğinde İstanbul'da düzenlenen Somali sivil toplum konferansı olmuştur. 27–30 Mayıs 2012 tarihleri arasında gerçekleşen konferansta, çeşitli ülkelerden gelen yaklaşık 300 kişilik Somali heyeti, Somali'nin geleceğini görüşmek üzere bir araya gelmiştir.²⁴⁴

Özkan, Somali'nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden sonra, Türkiye'nin devlet inşasına katkıda bulunduğu ikinci ülke olduğuna dikkat çekmektedir. Türkiye'nin Somali'ye katkıları, sahadaki görünürlüğü ve dünyanın Somali sorunlarına yeniden ilgi duyması, Türkiye'yi Somali'de görüşleri geniş çapta takdir edilen önemli bir paydaş hâline getirmiştir.²⁴⁵

4.2. Ekonomik ve Ticari Boyutu

Bazı analistlere göre Türkiye'nin Somali ve Sahra Altı Afrika'ya olan ilgisi pazarını genişletme arzusundan kaynaklanmaktadır.²⁴⁶ Somali'nin ihracata olan bağımlılığı bu iddiayı

---

²⁴³ Kaan Devecioğlu, *Turkey's Humanitarian Diplomacy in Somalia: From Past to Present*, 16 Ekim 2019, <https://www.dailysabah.com/op-ed/2019/10/16/turkeys-humanitarian-diplomacy-in-somalia-from-past-to-present> (e.t. Temmuz 20, 2021).

²⁴⁴ Ladan Affi, *Somali Civil Society Discusses Somalia's Future*, 12 Temmuz 2012, <https://www.peaceinsight.org/en/articles/istanbul-conference-somalia-civil-society/?location=somalia&theme=culture-media-advocacy> (e.t. Temmuz 9, 2021).

²⁴⁵ Mehmet Özkan, *Doğu Afrika Jeopolitiği*, s. 26.

²⁴⁶ Catherine Long, "High-Risk Opportunity: Turkish Entry into the Somali Market's Critical Juncture", *St. Antony's International Review*, C. 11, S. 1 (2016), ss. 121-155; Ambassador Tom Wheeler, "Ankara to

desteklemektedir. Türkiye, yaptığı yardımlar sonucunda Somali halkının gözünde büyük bir önem kazanmıştır. Dolayısıyla Türk ürünlerine olan talep hızla yükselmiştir. Eş zamanlı olarak Türk firmaları da Somali'deki yatırımlarını artırmıştır.²⁴⁷

Türkiye'nin Somali'yle olan bağlarının gelişmesinde ekonomik kazanç önemli bir faktör olmuştur. Uluslararası Ticaret Merkezi'ne göre Türkiye 2010-2020 yılları arasında Somali'ye ihracat yapan ülkeler arasında 17. sıradan 5. sıraya yükselmiştir.²⁴⁸ Aşağıdaki grafikte verilen rakamlar, Çin veya Hindistan'ın Somali'yle yaptığı ticaretle karşılaştırıldığında büyük bir başarı göstermeyebilir ancak bu rakamlar, on yıl önceki benzer rakamlarla karşılaştırıldığında etkileyici bir fark ortaya çıkmaktadır. Artan ticaretin yanı sıra Somali'deki Türk yatırımları toplam bir milyar ABD doları değerine ulaşmıştır.²⁴⁹ Türk firmaları, Somali hükûmetinin gelirinin yaklaşık %80'ini sağlayan Mogadişu'nun uluslararası havalimanını ve limanını yenilemekte, geliştirmekte ve işletmektedir. Somali'nin en önemli gelir kaynaklarının ve altyapı projelerinin Türk firmaları tarafından işletilmesi, Türkiye'nin Somali üzerindeki etkisini pekiştirmektedir.²⁵⁰

Africa: Turkey's Outreach Since 2005", *South African Journal of International Affairs*, C. 18, S. 1 (2011), ss. 43-62; Brendon Cannon, "Deconstructing Turkey's efforts in Somalia", *Bildhaan: Journal of Somali Studies*, 2016, ss. 98-123; Umut Korkut, Ilke Civelekoglu, "Becoming a Regional Power while Pursuing Material Gains: The Case of Turkish Interest in Africa", *International Journal*, C. 68, S. 1 (2012), ss. 187-203.

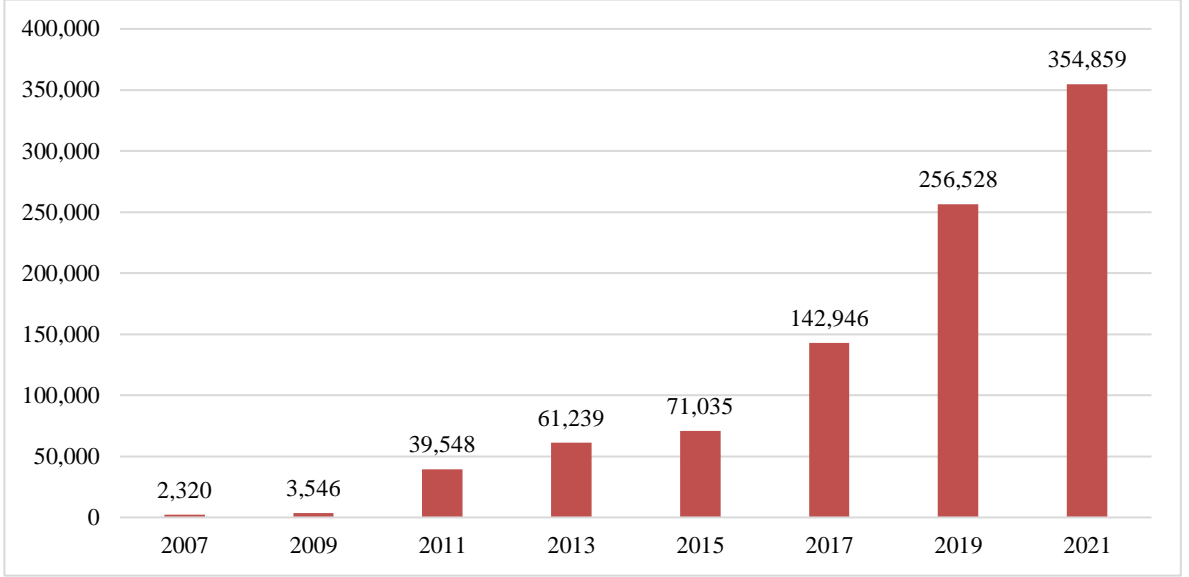
²⁴⁷ Buyruk, a.g.e., s. 98.

²⁴⁸ International Trade Centre, *List of Supplying Markets for A Product Imported By Somalia*, 2021, <https://bit.ly/2ZG4sgl> (e.t. Ağustos 10, 2021).

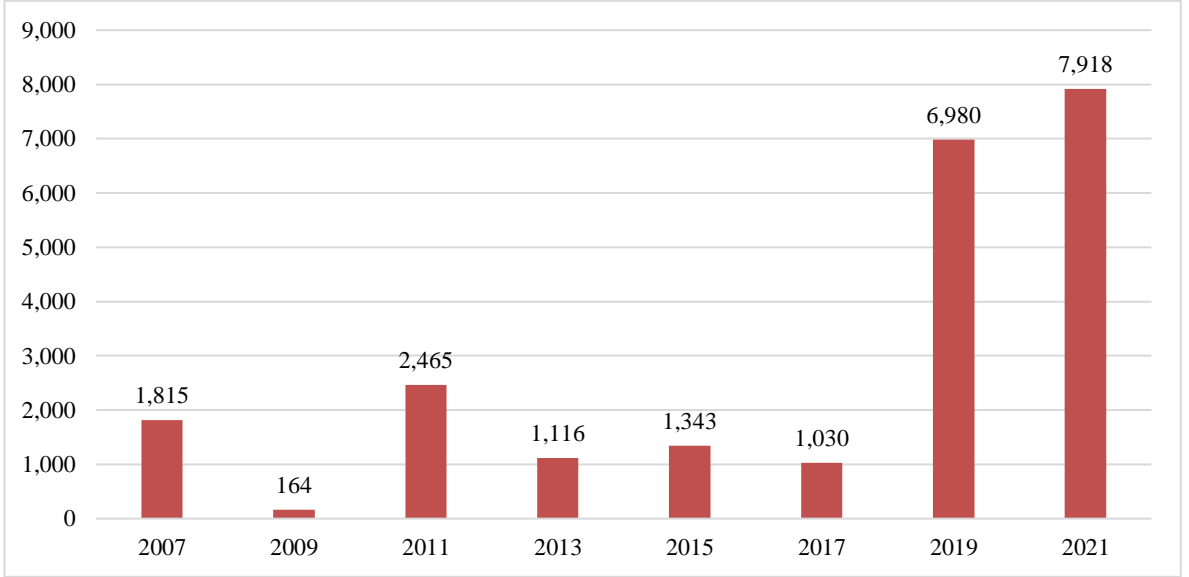
²⁴⁹ Hazal Özcan, *Turkish Investment in Somalia Had Broader Economic Impact: Official*, 13 Kasım 2020, <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-investment-in-somalia-had-broader-economic-impact-official-159985> (e.t. Kasım 29, 2021).

²⁵⁰ Ash Rossiter, Brendon J. Cannon, "Re-examining the Base", *Insight Turkey*, C. 21, S. 1 (2019), ss. 167-188.

Grafik 3. Türkiye'nin Somali'ye İhracatı (milyon ABD doları)²⁵¹

Grafik 4. Somali'nin Türkiye'ye İhracatı (milyon ABD doları)²⁵²

²⁵¹ Uluslararası Ticaret Merkezi verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur. <https://bit.ly/2ZG4sgl> (e.t. Ağustos 10, 2021).

²⁵² Uluslararası Ticaret Merkezi verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur. <https://bit.ly/2ZG4sgl> (e.t. Ağustos 10, 2021).

Tablo 4. Türkiye Somali Arasında Ekonomik ve Ticari Alanında Yapılan Anlaşmalar²⁵³

İmzalandığı Tarih	İmzalandığı Yer	Anlaşma/Mutabakat Zaptı/Protokol
22 Şubat 2016	İstanbul	Ticari ve Ekonomik İş Birliği Anlaşması
3 Haziran 2016	Mogadişu	Enerji ve Madencilik Alanında İş Birliğine Dair Mutabakat Zaptı
3 Haziran 2016	Mogadişu	Çalışma, İstihdam ve İşgücünün Gelişimi Alanlarında Mutabakat Zaptı
3 Haziran 2016	Mogadişu	Hayvan Sağlığı Alanında İş Birliği Mutabakat Zaptı
3 Haziran 2016	Mogadişu	Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması
3 Ekim 2017	Ankara	Tarım Alanında İş Birliğine İlişkin Mutabakat Zaptı
12 Ocak 2018	Ankara	Balıkçılık ve Kültür Balıkçılığı Mutabakat Zaptı

Türkiye ve Somali hükümetleri çeşitli anlaşmalar imzalamak yoluyla ekonomik ve ticaret alanlarındaki iş birliğini artırmaya çalışmıştır. Söz konusu alanlarda Türkiye ve Somali, 2016'da ticari ve ekonomik iş birliği anlaşması, hayvan sağlığı alanında iş birliği anlaşması, çalışma, istihdam ve işgücü geliştirme alanlarında iş birliği mutabakat zaptını imzalamıştır. Benzer şekilde iki devlet, 2017 ve 2018 yıllarında tarım alanlarında iş birliği mutabakatı ve balıkçılık sektöründe iş birliği anlaşması da dâhil olmak üzere çeşitli anlaşmalar ve mutabakatlara varmıştır.²⁵⁴

²⁵³ Bu anlaşmalara ilişkin bilgiler için bkz. T.C. Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/> (e.t. Nisan 14, 2022).

²⁵⁴ T.C. Resmî Gazete, *Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması*. 25 Ocak 2020. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/01/20200125-3.pdf> (e.t. Nisan 12, 2022). ; *Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Somali Federal Hükümeti Arasında Tarım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı*, 3 Ekim 2017. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/02/20180227-4.pdf> (e.t. Nisan 12, 2022). ; *Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Somali Federal Hükümeti Arasında Balıkçılık ve Kültür Balıkçılığı Mutabakat Zaptı*, 12 Ocak 2018. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180627-1.pdf> (e.t. Nisan 12, 2022). ; *Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Somali Federal Hükümeti Arasında Balıkçılık ve Kültür Balıkçılığı Mutabakat Zaptı*, 12 Ocak 2018. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180627-1.pdf> (e.t. Nisan 12, 2022).

4.3. Güvenlik ve Askerî Boyutu

Güvenlik, Türkiye–Somali ilişkilerini görünür kılan en önemli sektörlerden biridir. Türk ve Somali hükûmetleri arasında bu sektörde anlaşmalar yapılmış ve kayda değer gelişmeler kaydedilmiştir. BM öncülüğünde 2010 yılında İstanbul’da düzenlenen Somali konulu ilk konferansı, Türkiye–Somali ilişkilerinin başlangıç noktası olmuştur. Somali’de barış ve kalkınmanın yol haritasının belirlendiği bu konferansta, Türkiye ile Somali arasında başta askerî olmak üzere eğitim, teknoloji ve bilimsel iş birliği alanlarında ikili anlaşmalar yapılmıştır.²⁵⁵ Askerî anlaşmalarının resmî olarak uygulanması, Türkiye’nin Somali polis kuvvetlerine eğitim vermeye başladığı 2012’de başlamıştır.

Tablo 5. Türkiye Somali Arasında Askerî ve Güvenlik Alanında Yapılan Anlaşmalar²⁵⁶

İmzalandığı Tarih	İmzalandığı Yer	Anlaşma/Mutabakat Zaptı/Protokol
22 Mayıs 2010	İstanbul	Askerî Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Anlaşması
12 Şubat 2013	Mogadişu	Güvenlik İş Birliği Anlaşması
25 Ocak 2015	Mogadişu	Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşması
3 Haziran 2016	Mogadişu	Polis Eğitimi İş Birliği Protokolü
3 Ekim 2018	Mogadişu	Askerî Eğitim İş Birliği Anlaşması

Güvenlik alanında atılan en önemli adımlardan biri olarak 30 Eylül 2017’de Türkiye, Somali’nin başkenti Mogadişu’da resmî olarak büyük bir askerî eğitim tesisi olan STGK’yı açmıştır.²⁵⁷ Uluslararası medya, söz konusu tesisi Türkiye’nin en büyük yurt dışı ‘askerî

²⁵⁵ Selami Kökçam, *Yeni Bir Model: Türkiye–Somali İlişkileri*, 20 Mayıs 2021. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/yeni-bir-model-turkiye-somali-iliskileri-581920.html> (e.t. Nisan 5, 2022).

²⁵⁶ Anlaşmalara ilişkin bilgiler için bkz. T.C. Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/> (e.t. Nisan 14, 2022).

²⁵⁷ DW, *Türkiye’nin Somali’deki Askerî Kampı Açıldı*, 30 Eylül 2017, <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyenin-somalideki-askeri-e%C4%9Fitim-kamp%C4%B1-a%C3%A7%C4%B1ld%C4%B1/a-40759672> (e.t. Haziran 29, 2022).

üssü' olarak nitelendirmiştir.²⁵⁸ Ancak Türkiye'nin eski Mogadişu Büyükelçisi Olgan Bekar, Türk basınına yaptığı açıklamada, medyanın haberlerine yanıt olarak tesisin Türkiye'nin Katar'daki üssü gibi bir askerî üssü değil, bir askerî eğitim tesisi olduğunu belirtmiştir.²⁵⁹ Türk Silahlı Kuvvetlerinin Katar üssünde kara kuvvetleri ve topçu birlikleri bulunurken, Mogadişu'daki tesis, bir Türk askerî eğitim ekibine ev sahipliği yapmaktadır.²⁶⁰

50 milyon ABD doları tutarındaki maliyeti ve 10 binden fazla askerin yetiştirilmesi hedefiyle Türkiye'nin en büyük yurt dışı askerî tesisi olan STGK, Türkiye'nin Afrika Boynuzu'ndaki ortağına verdiği desteğin somut bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.²⁶¹ Bugüne kadar yaklaşık 2.500 Somalili asker STGK'den mezun olmuş ve Somali Silahlı Kuvvetleri'ne dâhil edilmiştir. Türk eğitilmiş kuvvetler, Somali Silahlı Kuvvetlerinin bir parçası olarak Eş-Şebab'a karşı mücadelede ön saflarda yer almakta ve Somali'nin güneydoğu bölgelerinde yeni stratejik kasabaları kontrol altına alarak operasyonlarını sürdürmektedir.²⁶²

---

²⁵⁸ Rossiter, Cannon, a.g.m., s. 167. Ayrıca bkz. Al Jazeera, *Turkey Sets Up Largest Overseas Army Base in Somalia*, 1 Ekim 2017, <https://www.aljazeera.com/news/2017/10/1/turkey-sets-up-largest-overseas-army-base-in-somalia> (e.t. 29 Haziran, 2022), Abdurahman Hussein, Orhan Çoşkun, *Turkey Opens Military Base in Mogadishu to Train Somali Soldiers*, 30 Eylül 2017, <https://www.reuters.com/article/us-somalia-turkey-military-idUSKCN1C50JH> (e.t. Haziran 29, 2022); Moahmed Olad Hassan, *Turkey Opens Largest Foreign Military Base in Mogadishu*, 30 Eylül 2017, <https://www.voanews.com/a/turkey-opens-largest-foreign-military-base-in-mogadishu/4051001.html> (e.t. Haziran 29, 2022); Africanews. *Somalia Hosts Turkey's Largest Overseas Military Base*. 30 Eylül 2017. <https://www.africanews.com/2017/09/30/somalia-hosts-turkey-s-largest-overseas-military-base/> (e.t. Haziran 29, 2022).

²⁵⁹ TRT World, *Why is Turkey Launching A New Military Training Camp In Somalia?*, 27 Mart 2017, <https://www.trtworld.com/mea/why-is-turkeys-launching-a-new-military-training-camp-in-somalia-326407> (e.t. Ağustos 12, 2021).

²⁶⁰ Selcan Hacaoğlu, Dana Khraiche, Glen Carey, *Turkey Adds Troops In Qatar In Defiance of Saudi-Led Isolation*, 17 Temmuz 2017, <https://www.worldoil.com/news/2017/7/17/turkey-adds-troops-in-qatar-in-defiance-of-saudi-led-isolation> (e.t. Ağustos 12, 2021).

²⁶¹ Akpınar, a.g.m., s. 3.

²⁶² Ibrahim Mukhtar, *Turkey's Growing Smart Power Approach In Somalia Significant For Both Sides*, 19 Ağustos 2021, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/opinion-turkey-s-growing-smart-power-in-somalia/2340384>. (e.t. Eylül 1, 2021).

Fotoğraf 3. STGK Askerî Mezuniyet Töreni²⁶³

Türkiye, kırılgan bir devletin insani ihtiyaçlarının karşılanması için güvenliğin bir ön koşul olduğunu savunarak güçlü Somali ordusunun kurulmasını öncelikli olarak desteklemiştir. Eski Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkiye'nin Somali'nin güvenliği ve istikrarını sağlayan Somali silahlı kuvvetlerinin ve polis teşkilatının kurulması için çabalarını sürdürdüğünü belirtmiştir.²⁶⁴

4.4. Sosyal ve Kültürel Boyut

Türkiye–Somali ilişkilerinin canlanması, sosyal ve kültürel ilişkilere de belirgin bir şekilde yansımıştır. İki ülke sosyal alanlarda iş birliğini güçlendirmek için çeşitli anlaşmalar yapmıştır. Eğitim alanında iş birliği anlaşması, gençlik ve spor alanlarında iş birliği anlaşması, kültür, sanat, bilim ve teknoloji alanlarında iş birliği anlaşması ve kültürel değişim programı sosyal alanlarda iş birliği girişimleri arasında yer almaktadır.

²⁶³ Fotoğraf için bkz. T.C. Millî Savunma Bakanlığı, *Somalili Askerler İçin Yemin Töreni İcra Edildi*, 18 Ekim 2020, <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/18102020-17378> (e.t. Ekim 14, 2021).

²⁶⁴ Hürriyet Daily News, *Turkey to Lobby for Somalia's Security*, Aralık 6, 2012, <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-to-lobby-for-somalias-security-36210> (e.t. Ağustos 9, 2021).

Tablo 6. Türkiye Somali Arasında Sosyal ve Kültür Alanında Yapılan Anlaşmalar²⁶⁵

İmzalandığı Tarih	İmzalandığı Yer	Anlaşma/Mutabakat Zaptı/Protokol
27 Haziran 2013	İstanbul	Sağlık ve Tıp Bilimleri Alanlarında İş Birliği Anlaşması
25 Ocak 2015	Mogadişu	Gençlik ve Spor Alanında İş Birliği Anlaşması
3 Haziran 2016	Mogadişu	Eğitim Alanında İş Birliği Anlaşması
26 Nisan 2017	Ankara	Kalkınma İş Birliği Anlaşması
27 Aralık 2017	Ankara	Sağlık Alanında Hibe Anlaşması
12 Ocak 2018	Ankara	Kültürel Değişim Programı
27 Nisan 2020	Ankara	Sağlık Alanında Hibe Anlaşması

Türkiye'nin Somalili öğrencilere yönelik bursları bu boyutta değerlendirilebilir. Erdoğan'ın 2011 yılında 1.200'den fazla Somalili öğrenciye burs sağlanacağına dair söz vermiştir.²⁶⁶ Türkiye'nin Mogadişu Büyükelçisi Mehmet Yılmaz, Somali ile Türkiye arasındaki iş birliğinin temel direklerinden birinin eğitim olduğunu vurgulayarak, 1990'lardan bu yana 1.246 Somalili öğrenciye devlet bursu verildiğini açıklamıştır.²⁶⁷ Söz konusu bursların çoğu 2011 yılından sonra verilmiştir. Türkiye Bursları kapsamında Somalili öğrencilere verilen devlet destekli bursların koordinasyonu YTB tarafından yapılmaktadır. Sosyal bilimler, ziraat, inşaat mühendisliği, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler gibi belirli bölümlerde okumak isteyen öğrencilere, ülkenin bölüm ihtiyaçlarına göre öncelik verilmektedir.²⁶⁸ Burs sağlanan öğrencilerin yanı sıra kendi imkânlarıyla lisansüstü eğitim için Türkiye'yi tercih eden Somalili öğrencilerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Örneğin 2013-2014 eğitim öğretim yılında Türk üniversitelerine kayıtlı Somalili öğrenci sayısı 638

²⁶⁵ Anlaşmalara ilişkin bilgiler için bkz. T.C. Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/> (e.t. Nisan 14, 2022).

²⁶⁶ Mehmet Özkan, *Doğu Afrika Jeopolitiği*, s. 91.

²⁶⁷ Yunus Emre Enstitüsü, *GSD Summit on Somali Diaspora in Turkey Held*, 23 Ağustos 2021, <https://www.yee.org.tr/en/news/gsd-summit-somali-diaspora-turkey-held> (e.t. Ağustos 8, 2021).

²⁶⁸ Mehmet Özkan, *Doğu Afrika Jeopolitiği*, s. 92.

iken, 2019-2020 eğitim öğretim yılında bu sayı 6.104 öğrenciye yükselmiştir.²⁶⁹ Türkiye’de okuyan öğrencilerin ülkelerinin sosyal, ekonomik ve politik örgütlenmesinde ve yeniden inşasında önemli bir rol oynamaları beklenmektedir.²⁷⁰

THY’nin Mogadişu–İstanbul arası günlük direkt uçuşları, sosyal boyutta değerlendirilebilecek Türkiye’nin bir diğer önemli politikasıdır. Türkiye’yi turizm ve iş amacıyla ziyaret eden Somalililerin sayısında da büyük bir artış olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2014 yılında Türkiye’deki Somali vatandaşı sayısı 1.031 iken, 2019 yılında bu rakam 16.598’e yükselmiştir.²⁷¹ Daha önce Avrupa ve Kuzey Amerika merkezli olan Somali diasporası giderek daha fazla Türkiye’ye yatırım yapmakta ve yerleşmektedir. Somali’de de iş insanları, doktorlar, mühendisler ve insani yardım çalışanları da dâhil olmak üzere Türk diasporası bulunmaktadır.²⁷²

Türkiye’nin Somali’ye yaptığı insani yardımlar sosyal ilişkiler boyutunda değerlendirilebilir. Ayrıca Türkiye, Somali’yle ilişkilerini genişletmek için kalkınma faaliyetlerinde de bulunmuştur. Bu bağlamda Aden Abdulle Uluslararası Havalimanı’nın rehabilitasyonu iki ülke arasında üzerinde anlaşmaya varılan ilk ve en önemli projelerden biri olmuştur. 2013 yılında Favori’ye, bagaj taşıma, kargo, güvenlik ve akaryakıt hizmetleri de dâhil olmak üzere 20 yıl boyunca havalimanını yönetme görevi verilmiştir. Benzer şekilde 2013 yılında Albayrak Grubu’na Mogadişu limanını 20 yıl süreyle işletme hakkı verilmiştir.

273

---

²⁶⁹ Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, *Uyruğa Göre Öğrenci Sayıları Raporu*, 2021, <https://istatistik.yok.gov.tr/> (e.t. Temmuz 20, 2021).

²⁷⁰ Mehmet Özkan, *Doğu Afrika Jeopolitiği*, s. 91.

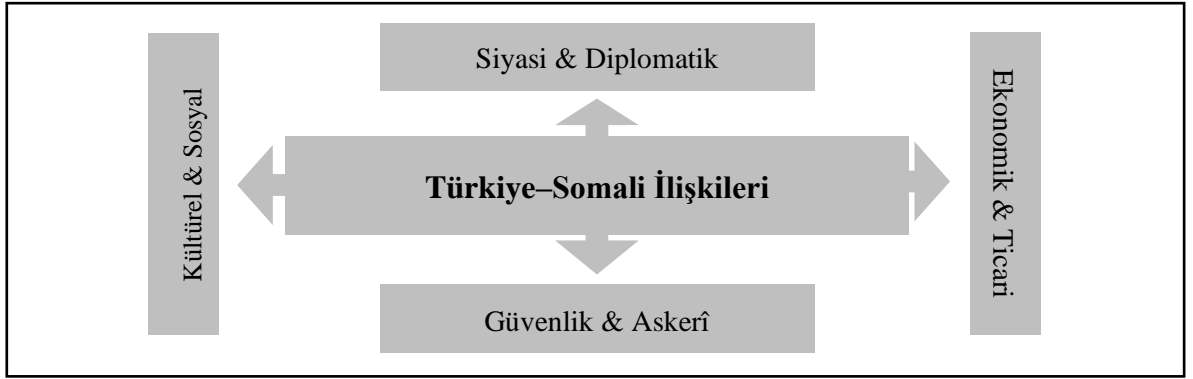
²⁷¹ Türkiye İstatistik Kurumu, *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*, 2020, 4 Şubat 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> (e.t. Temmuz 7, 2021).

²⁷² Anadolu Ajansı, *‘İstanbul’a Common Female Name in Somalia as Turkish Influence Gains Momentum*, 12 Aralık 2021, <https://www.aa.com.tr/en/africa/istanbul-a-common-female-name-in-somalia-as-turkish-influence-gains-momentum/2456289> (e.t. Nisan 17, 2022).

²⁷³ Jason Stearns, Gizem Sucuoğlu, “South-south Cooperation and Peacebuilding: Turkey’s Involvement in Somalia”, *South African Institute of International Affairs*, 2017, s. 4.

Devlet kurumları siyaset, diplomasi ve güvenliğe ağırlık verirken, özel firmalar da ekonomiye katkı sağlayan yatırımlar yapmaktadır. Somali'yle ilişkileri olan diğer devletler, yatırım yapmak için önce Somali'nin istikrara kavuşmasını beklerken, Türkiye Somali'nin istikrarına yatırım yapmaktadır. Türkiye, yolları, okulları, hastaneleri ve havaalanlarını yeniden inşa etmiş ve diğer altyapı projelerine de katkıda bulunmaktadır.²⁷⁴

Şekil 3. Türkiye–Somali İlişkilerinin Boyutları²⁷⁵

Türkiye ile Somali arasındaki ilişkiler siyasetten güvenliğe, sosyal ve kültürel ilişkilerden ticarete kadar çeşitli alanlarda gelişmektedir. Çok boyutlu ve çok aktörlü yapısı nedeniyle bu iki ülke arasındaki ilişkiler Türkiye–Sahra Altı Afrika ilişkilerine örnek teşkil etmektedir. Dahası Türkiye–Somali ilişkilerinin çeşitliliğine bakıldığında, bu ilişkilerin Somali'nin diğer ülkelerle olan ilişkilerine göre özgün olduğu söylenebilir. Gelişen ve çok boyutlu doğasının yanı sıra, iki ülke arasındaki bu ilişkiler kazan-kazan temelinde yürütülmektedir. Bu da iki ülke arasında daha güçlü ilişkiler kurulmasını ve iş birliğine yönelik beklentileri artırmaktadır.

²⁷⁴ Abdurahman Ali, "Turkey's Foray into Africa: A New Humanitarian Power?" *Insight Turkey*, C. 13, S. 4 (2011), ss. 65-73.

²⁷⁵ Yazar tarafından oluşturulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE–SOMALİ İLİŞKİLERİNDE TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ

Bu bölümde Türkiye'nin Somali'ye yönelik kamu diplomasisi bir yumuşak güç unsuru olarak analiz edilmektedir. 2010 sonrası Türkiye–Somali ilişkileri bağlamında KDK, TİKA, T.C. Sağlık Bakanlığı, YTB, YEE, Türk Kızılayı, THY ve TSK başta olmak üzere Somali'ye yönelik Türk kamu diplomasisinin yürütülmesinden sorumlu Türk kurumları ve bunların ilgi alanlarına göre faaliyetleri analiz edilmektedir. Bu bölüm Somali'deki Türk kamu diplomasisinin etkilerinin yanı sıra sınırlılıklarını da tartışarak genel bir değerlendirmeye son bulmaktadır.

1. SOMALİ'YE YÖNELİK TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ

Kamu diplomasisi, Türkiye'nin Somali'yle olan ilişkilerinde uyguladığı diplomasi yöntemlerinden biridir. Somali'yle tarihî bağları bulunan ve ağırlıklı olarak Müslüman bir nüfusa sahip demokratik bir ülke olan Türkiye, Somali halkı tarafından diğer devletlerden farklı olarak algılanmakta ve ülke genelinde Türkiye'ye yakınlık duyulmaktadır. Türkiye'nin Somali halkı nezdindeki bu olumlu imajı, ülkedeki Türk kurumlarının doğrudan ve görünür eylemleriyle güçlenmiştir. Üst düzey ziyaretler, büyükelçiliğin yeniden açılması ve Mogadişu–İstanbul arasında direkt uçuşların başlaması, Türkiye'nin Somali'deki imajını olumlu yönde etkilemiştir.²⁷⁶

---

²⁷⁶ Saferworld, *Türkiye ve Somali: Yardımların Barışa Hizmet Etmesi*, Politika Notu, İstanbul: Saferworld, 2015, s. 7.

1.1. Türkiye'nin Somali'deki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

1.1.1. İnsani ve Kalkınma Yardımı

İnsani yardım ve kalkınma yardımı dâhil olmak üzere Türk dış yardımı, Türkiye'nin küresel iletişim çabalarının ve marka kimliğinin ayrılmaz bir unsurudur.²⁷⁷ Türkiye'nin insani yardım faaliyetleri, ilişki kurmaya yönelik uzun vadeli bir kamu diplomasisi aracı olarak tanımlanabilir. Bu faaliyetler, Türkiye'nin diğer gelişmekte olan ülkelerdeki küresel yumuşak gücünü artırmasına, güvene dayalı ilişkiler kurmasına ve gelişen ekonomik pazarlarda yer almasına yöneliktir.²⁷⁸

Türkiye'nin Somali'yle ilişkisi, 2011 yılında, Afrika Boynuzu'nun Somali'de en az 260.000 kişinin ölümüne neden olan şiddetli kuraklık ve kıtlığa ilişkin olarak Türkiye tarafından yürütülen büyük bir insani yardım çabasıyla yoğunlaşmıştır.²⁷⁹ Söz konusu insani yardım, Türkiye'nin bugüne kadarki en büyük dış yardım operasyonu ve Somali'nin şimdiye kadar aldığı en kapsamlı dış yardım olması nedeniyle hem Türkiye hem de Somali için önemlidir.²⁸⁰ 2011 yılında Türk hükûmeti acil yardım olarak Somali'ye 200 milyon dolar değerinde insani yardım göndermiştir.²⁸¹ Ayrıca Türkiye, 2011-2016 yılları arasında AFAD koordinasyonunda Diyanet İşleri Başkanlığı, TİKA, T.C. Sağlık Bakanlığı, Türk Kızılayı ve sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla Somali'ye yaklaşık 500 milyon liralık insani yardım ve kalkınma yardımında bulunmuştur.²⁸²

---

²⁷⁷ Çevik, "Reassessing Turkey's Soft Power" s. 61.

²⁷⁸ Senem B. Çevik, "The Benefactor: NGOs and Humanitarian Aid", *Turkey's Public Diplomacy*, ed. Senem B. Çevik, Philip Seib, New York: Palgrave Macmillan, 2015, ss. 121-152.

²⁷⁹ BBC News, *Somalia Famine 'Killed 260,000 People*, 3 Mayıs 2013, <https://www.bbc.com/news/world-africa-22380352> (e.t. Kasım 18, 2021).

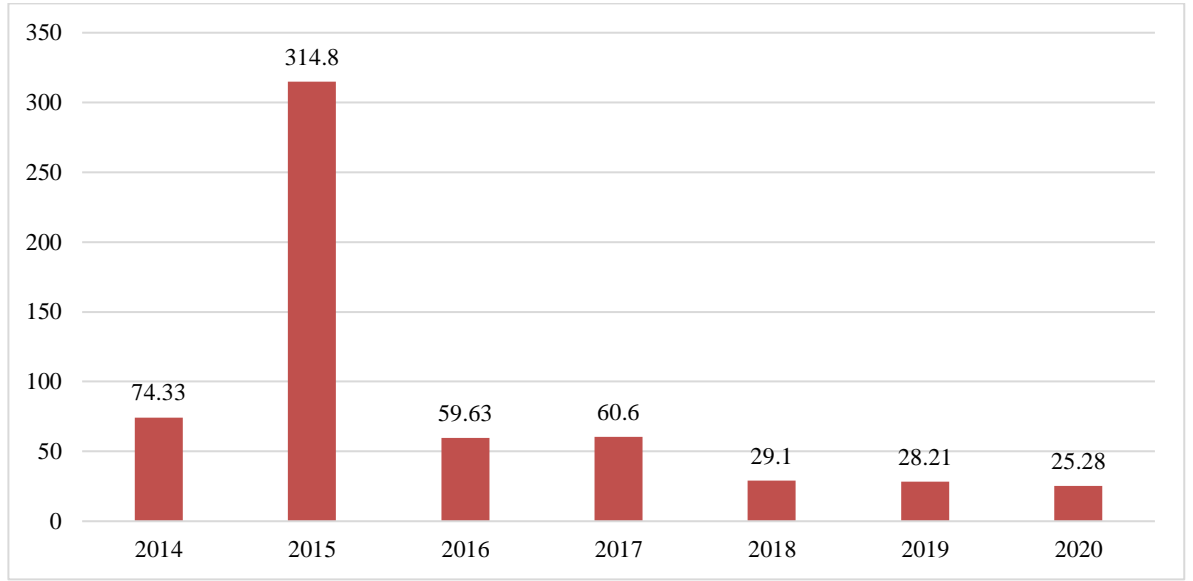
²⁸⁰ Anadolu Ajansı, *Türkiye'den Somali'ye Yardım Eli*, 3 Mart 2016, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyeden-somaliye-yardim-eli-/530788> (e.t. Kasım 20, 2021).

²⁸¹ Volkan İpek, "The 2011 Landing of Turkey on Somalia: The "State To People" Aspect of Turkish Foreign Policy Towards Sub-Saharan Africa", *European Scientific Journal*, (2014), ss. 412-428.

²⁸² Anadolu Ajansı, *Türkiye'den Somali'ye Yardım Eli*.

Grafik 5. 2014-2020 Yılları Arasında Somali'nin Aldığı Türk Dış Yardımları (milyon ABD doları)²⁸³

Türkiye'nin Somali'ye yaptığı yardım hem insani yardımları hem de Somali Federal Hükûmeti'ne sağladığı kalkınma yardımlarını içermiştir. İlk iki yıl boyunca, BM Somali'deki kıtlık krizinin sona erdiğini ilan edene kadar, Somali'deki Türk operasyonlarının neredeyse tamamı insani ihtiyaçlara odaklanmıştır.²⁸⁴ 2011 yılında Somali'de yaşanan insani krizin sona ermesinden sonra, Türkiye'nin ülkeye yaptığı yardımların bir kısmı eğitim, sağlık, ulaşım, tarım, altyapı ve güvenlik gibi alanlarda kalkınma desteğine aktarılmıştır.

1.1.2. Üst Düzey Ziyaretler

Türkiye'nin Somali'yle ilişkilerinde bulunduğu kamu diplomasisi faaliyetleri arasında üst düzey ziyaretler de yer almaktadır. Erdoğan, ülkedeki güvenlik endişelerine rağmen, bir kez Başbakan ve iki kez Cumhurbaşkanı olarak Somali'yi üç kez ziyaret etmiştir. Erdoğan'ın ziyareti basında geniş yer bularak dünya çapında ilgi görmüş ve Somali halkı tarafından destek ve dayanışma göstergesi olarak algılanmıştır.

²⁸³ TİKA'nın yıllık kalkınma yardımı raporlarının verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur. Raporlara ilişkin ayrıntılar için bkz. *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporları*, https://www.tika.gov.tr/tr/yayin/liste/turkiye_kalkinma_yardimlari_raporlari-24?page=1.

²⁸⁴ VOA, *UN Declares End of Somalia Famine*, 2 Şubat 2012, <https://www.voanews.com/a/un-declares-end-of-somalia-famine-138634414/151505.html> (e.t. Kasım 20, 2021).

Erdoğan'ın Somali'ye ilk resmî ziyareti 2011 yılında gerçekleşmiştir. Bu ziyaretin ve müteakip temasların, şiddetli bir kuraklık yaşayan Somali halkına manevi destek sağlamak, AK Parti hükûmetlerinin Afrika'ya açılma girişimlerini yoğunlaştırmak, Türkiye'nin Afrika Boynuzu'ndaki etkisini ve uluslararası alandaki prestijini artırmak ve Türkiye'nin yumuşak gücünü küresel çapta geliştirmek gibi birçok amacı olduğu iddia edilmiştir.²⁸⁵ Dönemin Dışişleri Bakanı Davutoğlu BBC'ye yaptığı açıklamada, Erdoğan'ın ziyareti Mogadişu'nun gidilmez bir bölge olduğu fikrini kırmak, Somali'deki 'kardeşlerle' dayanışma kurmak ve insani yardım sağlamak amaçlı olduğunu belirtmiştir.²⁸⁶ Dönemin Somali Cumhurbaşkanı Hassan Şeyh Mohamud, Erdoğan'ın Somali'ye olan ziyaretlerinin uluslararası toplumun dikkatini uyandırdığını ifade etmiştir.²⁸⁷

Mogadişu'nun diplomatik izolasyonunu kırmayı amaçladığı bildirilen Erdoğan'ın ziyaretinin ardından Mogadişu'ya diplomatik ilgi artmıştır. Örneğin Erdoğan'ın ziyaretinden üç ay sonra BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon da Mogadişu'yu bilgi toplama ve insani yardım amaçlı olarak ziyaret etmiştir.²⁸⁸ Ardından İngiltere Dışişleri Bakanı William Hague Mogadişu'yu ziyaret etmiş ve İngiltere 20 yıl aradan sonra ilk kez Mogadişu'ya büyükelçi atamıştır.²⁸⁹ O zamandan beri, birçok ülke diplomatik misyonlarını Mogadişu'da yeniden açmaya başlamış ve diplomatik ziyaretler artmıştır.

---

²⁸⁵ Bkz. İpek, "The 2011 Landing of Turkey on Somalia," s. 412; Kathryn Achilles, Mohammed Enow, Onur Sazak, Thomas Wheeler, Auveen Woods, *Turkish Aid Agencies in Somalia; Risks and Opportunities for Building Peace*, İstanbul: Safeworld / İstanbul Policy Center, 2015, s. 19; Cannon, a.g.e., s. 98; Gullo, a.g.e., s. 2.

²⁸⁶ BBC News, *Somalia Famine 'Killed 260,000 People*, 3 Mayıs 2013, <https://www.bbc.com/news/world-africa-22380352> (e.t. Kasım 18, 2021).

²⁸⁷ Hassan Şeyh Mohamud, "Eski Somali Cumhurbaşkanı", A Haber, Şubat 24, 2016, *rapörtaj videosu*, 1:10-1:35, Somali Cumhurbaşkanı A Haber'e konuştu 'Bize önce Türkiye yardım etti' - YouTube (e.t. Ekim 12, 2021).

²⁸⁸ Mohamed Ibrahim, Jeffrey Gettleman, *U.N. Chief Pays Surprise Visit to Somalia*, 9 Aralık 2011, <https://www.nytimes.com/2011/12/10/world/africa/un-chief-pays-surprise-visit-to-somalia.html> (e.t. Eylül 10, 2021).

²⁸⁹ The Guardian, *William Hague Begins Somalia Visit*, 2 Şubat 2012, <https://www.theguardian.com/world/2012/feb/02/william-hague-begins-somalia-visit>, (e.t. Kasım 2, 2021).

Erdoğan'ın 2011'deki ziyaretinin şiddetli bir kıtlık ve kuraklık döneminde istikrarsızlık yaşayan Somali halkına manevi destek verdiği söylenmektedir. Erdoğan'ın, yerel makamlardan bile nadiren yüksek profilli ziyaretler alan mülteci kamplarına yaptığı ziyaret sırasında sergilediği sakin tavır kamuoyunda dikkat çekerken, Somali Cumhurbaşkanı ile düzenlediği ortak basın toplantısında Somali halkına umut verici vaatleri halk arasında tartışılmıştır.²⁹⁰ Volkan İpek'in de belirttiği gibi Erdoğan'ın 2011 yılındaki ziyareti sadece Somali halkını değil, tüm Sahra Altı Afrika halkını da etkilemiştir.²⁹¹

Erdoğan'ın üst düzey ziyaretlerinin Türk kamu diplomasisi faaliyetinin zeminini hazırladığını ve Türkiye'nin Somali'deki yumuşak gücünün temel taşı olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye'nin Somali halkıyla dayanışma içinde olduğunu ortaya koyan bu ziyaretler, Somali halkının Türkiye'yi dost ve kardeş ülke olarak kabul etmesiyle sonuçlanmıştır. Başka bir deyişle, Erdoğan'ın tarihi ziyaretleri Somali halkının “kalplerini ve zihinlerini” kazanma yolunda önemli bir adım olmuştur.²⁹² Ayrıca ziyaretler, Türkiye liderlerinin Somali halkıyla dayanışma konusundaki söylem ve ısrarlarını doğrular niteliğindedir.

1.1.3. Burslar

Türkiye'nin Somali'yle ilişkilerinde uyguladığı bir diğer kamu diplomasisi faaliyeti, Somalili öğrencilere verilen devlet destekli yükseköğretim burslarıdır. Türkiye'nin 2011 yılındaki Somalili öğrencilere 1200 devlet destekli burs sözü her iki ülke için de emsalsizdir. Türk devleti daha önce hiçbir ülkeye bu kadar burs tahsis etmemişken, Somali'nin herhangi bir ülkeden tek bir teklifte aldığı en fazla burs olmuştur. Dolayısıyla vaat edilen burslar, Somali halkının Türkiye'nin cömertliğine yönelik olumlu görüşlerini güçlendirmiştir.²⁹³

Türkiye'de okumuş ve okumakta olan burslu ve burssuz binlerce Somalili öğrencinin yanı sıra, kendi ülkelerindeki Somalililer de Türkçe öğrenmeye başlamış, Somali'de Arapça

---

²⁹⁰ Ali, a.g.m., s. 67-68.

²⁹¹ İpek, “The 2011 Landing of Turkey on Somalia,” s. 413.

²⁹² Alpaslan Özerdem, “İnsaniyetçilik ve Türk Dış Politikası”, *Uluslararası İlişkiler*, C. 13, S. 52 (2016), ss. 129-149.

²⁹³ Julia Harte, “Turkey Shocks Africa”, *World Policy Journal*, C. 29, S. 4 (2013), ss. 27-38.

ve İngilizcenin yanı sıra Türkçe de giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Ülkedeki Türk okulları, eğitim ve fırsat açısından en iyileri olarak kabul edilmekte ve Türkiye Bursları Programı, öğrencilerin başarı umutlarını artırmak için Türkçeye daha fazla odaklanmalarını teşvik etmektedir.²⁹⁴ Burslu Somalili öğrencilerin yanı sıra yüksek öğrenim hedefi olarak Türkiye'yi seçen ve kendi kendini finanse eden Somalili öğrencilerin sayısı da artmaktadır. Türkiye'deki üniversitelere kayıtlı Somalili öğrenci sayısının giderek artmasını, Türkiye'nin Somali'deki yumuşak gücünün bir yansıması olarak değerlendirmek mümkündür.

Yüksek Öğrenim Politikaları Enstitüsü (*Higher Education Policy Institute*) tarafından yapılan yıllık anket, 2018 yılında yaklaşık 200 ülkede iktidarda olan cumhurbaşkanları, başbakanlar ve kralların 58'inin ABD'de, 57'sinin İngiltere'de ve 40'ının Fransa'da öğrenim gördüğünü ortaya koymuştur. Enstitü Direktörü Hillman, yumuşak güç ile diğer ülkelerin seçkin insanlarına eğitim fırsatlarının sağlanması arasında doğrudan bir ilişki olduğunu iddia etmiştir.²⁹⁵ Buna göre bugünün Türkiye'deki Somalili öğrencilerinin Somali'de daha yüksek ve önemli görevler üstlenme potansiyeline sahip olmaları ve bunun da Türkiye'nin ülkedeki yumuşak güç etkisini en üst düzeye çıkarabileceği iddia edilebilir.

1.1.4. Vize Programları

Vize programları yumuşak güç politikaları arasında değerlendirilmektedir.²⁹⁶ Türk hükûmeti, Türkiye'nin Afrika'yla bağlarını güçlendirme çabaları kapsamında vize kısıtlamalarını kaldırmıştır.²⁹⁷ Somalililer, turizm, iş, sağlık ve eğitim gibi farklı vize programlarıyla Türkiye'ye seyahat etmelerini sağlayan Türk göç politikasından

---

²⁹⁴ Liban Obsiye, *Opinion - Turkey's Growing Soft Power at Display in Somalia*, 23 Mayıs 2019, <https://www.aa.com.tr/en/africa/opinion-turkey-s-growing-soft-power-at-display-in-somalia/1485368> (e.t. Eylül 8, 2021).

²⁹⁵ Nick Hillman, *UK Slips behind the US, Which Takes The Number One Slot, for Educating The World's Leaders*, 12 Ağustos 2018, <https://www.hepi.ac.uk/2018/08/14/uk-slips-behind-us-takes-number-one-slot-educating-worlds-leaders/> (e.t. Eylül 9, 2021).

²⁹⁶ Matthew La Corte, Alexander Voisine, *How U.S. Immigration Policy Creates A Robust Soft Power Advantage for America*, 29 Eylül 2020, <https://www.niskanencenter.org/how-u-s-immigration-policy-creates-a-robust-soft-power-advantage-for-america/> (e.t. Eylül 15, 2021).

²⁹⁷ Kalın, "Turkish Foreign Policy", s. 12.

yararlanmıştı. Türkiye ile Mogadişu arasındaki direkt uçuşlar, transit süreyi ortadan kaldırarak Somali diasporasının ülkelerine geri dönüşünü kolaylamıştır.

Ülkede hâlen vize hizmeti vermeye yetkili olmayan büyükelçilikler bulunurken, Türkiye'nin büyükelçiliği ve konsoloslugu aracılığıyla Somali halkına vize hizmeti vermesi Somali halkı için ayrı bir önem taşımaktadır. Türkiye'yi farklı amaçlarla ziyaret eden Somalililerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Türkiye hem kendi ülkelerindeki Somalililer hem de Avrupa, Kuzey Amerika ve Ortadoğu'da yaşayan Somali diasporası için turizm açısından gözde bir yer hâline gelmiştir. Somalililerin Türkiye'yi tercih etmelerinin Türkiye'nin Somali'deki yumuşak gücünün sonuçlarından biri olduğu ileri sürülebilir. Yumuşak gücün göstergeleri arasında yer alan turizm ve diaspora hareketliliği de bu argümanı desteklemektedir.

2. TÜRKİYE'NİN SOMALİ'DEKİ KAMU DİPLOMASİSİ AKTÖRLERİ

Türkiye'nin Somali politikasının temel özelliği çok boyutlu ve çok aktörlü olmasıdır. Türkiye'nin Somali'ye yönelik dış politikasının mühim bir unsuru olan kamu diplomasisi faaliyetleri söz konusu olduğunda, önde gelen kamu kurum ve kuruluşları KDK, TİKA, YTB, T.C. Sağlık Bakanlığı, YEE, Türk Kızılayı, THY ve TSK'dır. Öte yandan, sivil toplum kuruluşları da ülkedeki Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemli bir kısmını yürütmektedir. Bu kısımda bahsi geçen kurumların Somali'deki faaliyetleri Türk kamu diplomasisi bağlamında ele alınmaktadır.

2.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü

2010 yılında kamu diplomasisi faaliyetlerini düzenlemek amacıyla kurulan KDK, Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişiyle birlikte yerini Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bırakmış ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bağlanmıştır. KDK'nın kuruluş genelgesinde, uluslararası toplumu etkilemede kamu diplomasinin ve devletler arası resmî diplomasinin önemi vurgulanarak, Türkiye'nin

uluslararası platformlarda haklılığını ortaya koyma çabalarının başarılı olabilmesi için uluslararası toplumun doğru bilgilendirmesinin önemine dikkat çekilmiştir.²⁹⁸

KDK'nın kuruluş amacı, Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda görünürlüğünü ve etkinliğini artırmaktır. Bu nedenle KDK, Somali'de ve başka yerlerde Türk hükûmetinin ve sivil toplum kuruluşlarının tüm çalışmalarını ve faaliyetlerini takip etmekte ve arşivlemektedir. KDK Somali'de fiziki olarak herhangi bir faaliyette bulunmamış olsa da Türk halkının Somali'deki Türkiye'nin rolünü anlamalarını sağlamaktadır. Kurumun resmî web sitesinde düzenli olarak Türkiye'nin Somali'deki faaliyetleri hakkında kamuya açık kapsamlı raporlar ve makaleler yayınlanmaktadır.²⁹⁹

KDK, Türkiye'nin Somali'deki projeleri ve kamuoyunun tepkisini anlatan belgesel hazırlamıştır. Belgesel, ulusal televizyonda çeşitli zamanlarda yayınlanmış ve Türk halkının Türkiye'nin Somali girişimini anlamasına destek olmuştur. Ayrıca KDK, Somali'yle ilgili 200'den fazla haber makalesi yayınlamış ve birçok televizyon programı düzenlemiştir.³⁰⁰ Genel olarak KDK'nın çalışmalarının çıktısı, Somali'yi gündemde tutarak Somali'ye yönelik Türk kamu diplomasisi faaliyetlerine Türkiye'nin iç siyasetinde destek sağlamaktır.

2.2. T.C. Sağlık Bakanlığı

Küreselleşme, diplomatik amaçlar ve uygulamalarda değişikliklerin ortaya çıkmasını beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda sağlık sorunları, küresel diplomasi gündeminde giderek daha fazla öne çıkmaktadır.³⁰¹ Bu durum, kamu diplomasisi alanında sağlık diplomasisinin kullanılmasına yol açmıştır. Sağlık diplomasisi, özellikle çatışma bölgelerinde ve kaynakların kısıtlı olduğu durumlarda hem küresel sağlığı hem de

---

²⁹⁸ Başbakanlık, *Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü*, 30 Ocak 2010, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130-19.htm>. (e.t. Kasım 9, 2021)

²⁹⁹ Mehmet Özkan, *Doğu Afrika Jeopolitiği*, s. 104.

³⁰⁰ a.g.e., s. 105.

³⁰¹ Rebecca Katz vd., "Defining Health Diplomacy: Changing Demands in the Era of Globalization", *The Milbank Quarterly*, C. 89, S. 3 (2011), ss. 503-523.

uluslararası ilişkileri iyileştirmeye yönelik ikili hedefleri karşılayan bir uygulama olarak tanımlanmıştır.³⁰²

COVID-19 salgını sırasında, Türk askerî uçakları, ülkenin salgınla mücadelesine destek vermek için tıbbi ve ekipman ulaştırmak üzere Somali'ye havalanmıştır. Yardım paketleri üzerinde Türkiye Cumhurbaşkanlığı mührü ile Türk ve Somali bayrakları ve Mevlâna'nın anlamlı sözü, “[ü]mitsizliğin ardında nice ümitler vardır, karanlığın ardında nice güneşler vardır” yazılmıştır.³⁰³ Bu eylem, ülkede zaten kurulmuş olan popülerite ve dostluk üzerinden yürütülen bilinçli bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak değerlendirilebilir.

Fotoğraf 4. Türkiye'den Somali'ye Tıbbi Yardım³⁰⁴

³⁰² Domenico Valenza, *The Irresistible Rise of Health Diplomacy: Why Narratives Matter in the Time of COVID-19*, 30 Mart 2020, <https://cris.unu.edu/health-diplomacy-narratives> (e.t. Ekim 15, 2021).

³⁰³ Orhan Onur Gemici, *Türkiye'den Somali'ye Tıbbi Yardım Malzemesi Ulaştıracak, TSK'ya Ait Uçak Hareket Etti*, 4 Mayıs 2020. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyeden-somaliye-tibbi-yardim-malzemesi-ulaştırarak-tskya-ait-ucak-hareket-etti/1827854#:~:text=T%C3%BCrkiye%27nin%2C%20yeni%20tip%20koronavir%C3%BCs,t%C4%B1bbi%20malzeme%20yard%C4%B1mlar%C4%B1%20devam%20ediyor> (e.t. Haziran 4, 2022).

³⁰⁴ Fotoğraf için bkz. *Daily Sabah. Turkey Sends Medical Aid, Ventilators to Somalia to Fight Virus*, Mayıs 2, 2020, <https://www.dailysabah.com/turkey/turkey-sends-medical-aid-ventilators-to-somalia-to-fight-virus/news> (e.t. Ekim 22, 2021).

T.C. Sağlık Bakanlığı, Türk kamu diplomasisinin Somali’de başarılı bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunan devlet kurumlarından biridir. Bakanlık, Mogadişu’da Türkiye tarafından rehabilite edilmiş hastanelerin yönetimi, sahra hastanelerinin kurulması, sağlık personelinin eğitimi ve hastane ekipmanlarının temini dâhil olmak üzere bir dizi faaliyette bulunmuştur. 2012 yılı sonu itibarıyla T.C. Sağlık Bakanlığı Somali’ye 263.380 hastaya tıbbi bakım sağlayan hekim, eczacı, sağlık pratisyeni, teknisyen ve şeflerden oluşan 265 sağlık personeli göndermiştir.³⁰⁵

2017 yılında Somali, resmî kaynaklara göre 587 kişinin öldüğü ve 300’den fazla kişinin yaralandığı³⁰⁶ Afrika tarihinin en kanlı terör intihar saldırısına uğramıştır.³⁰⁷ Saldırının hemen ardından Türkiye Cumhurbaşkanı’nın talimatıyla, Sağlık Bakanı öncülüğünde başta cerrah ve uzman doktorlardan oluşan bir tıbbi yardım ekibi, bu insan kaynaklı felaketin yükünü hafifletmek için Mogadişu’ya hareket etmiştir. Yerel hastanelerin sınırlı kapasitesi nedeniyle ağır yaralı otuz beş kişi, tedavi edilmek üzere Türk askerî kargo uçağıyla Türkiye’ye transfer edilmiştir.³⁰⁸ Benzer şekilde T.C. Sağlık Bakanlığı, 28 Aralık 2019’da Somali’nin Başkenti Mogadişu’yu sarsan ve en az doksan kişinin ölümüne neden olan intihar saldırısında ağır yaralanan on beş kişiyi tedavi edilmek üzere askerî uçakla Türkiye’ye getirmiştir.³⁰⁹

Türkiye’nin bu tür sağlık programlarını sunması, Somali halkı için sembolik bir öneme sahip olup, Türkiye’nin güvenilirliğini ve itibarını pekiştirerek yeni bir dostluk hikâyesi oluşturmuştur. Türk bayraklı önlükler giyen Türk doktorlar, Somali’nin çeşitli

---

³⁰⁵ Mehmet Özkan, *Turkey’s Involvement in Somalia: Assesment of A State-building in Progress*, İstanbul: SETA, 2014, s. 41.

³⁰⁶ Hiiraan Online, *Committee: 587 dead in Oct 14 Terror Attack*, 15 Mart 2018, https://hiiraan.com/news4/2018/Mar/157047/committee_587_dead_in_oct_14_terror_attack.aspx (e.t. Eylül 15, 2021).

³⁰⁷ Mohamed Sheikh Nor, *Somali Victims Recount Africa’s Deadliest Terrorist Attack*, 18 Ekim 2018, <https://www.voanews.com/a/somali-victims-recount-africas-deadliest-terrorist-attack/4618052.html> (e.t. Eylül 15, 2021).

³⁰⁸ Maggie Fick, *Somalia Calls For Blood Donations after Bombing, Turkey Sends Doctors*, 17 Ekim 2017, <https://www.reuters.com/article/somalia-attacks-idINL8N1MS28N> (e.t. Aralık 13, 2021).

³⁰⁹ Abdi Sheikh, *Truck Bomb Kills at least 90 in Mogadishu: International Organization*, 28 Aralık 2019, <https://www.reuters.com/article/us-somalia-blast-idUSKBN1YW048> (e.t. Eylül 17, 2021).

hastanelerinde yüzlerce hastayı muayene etmiş ve etmektedirler. Türk sağlık ekipleri 2011 yılındaki kuraklığında takdire şayan bir performans sergilemiş ve Somali hükûmeti, Türk halkına teşekkür ederek minnettarlığını ifade etmiştir.³¹⁰

2.3. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı

Türkiye'nin dış yardımlarının koordinasyonundan birinci derecede sorumlu olan TİKA, okul inşaatı ve onarımından tarımsal eğitime, ücretsiz sağlık taramalarından kültür varlıklarının restorasyonuna, kadınlara yönelik mesleki eğitimden temiz içme suyu teminine kadar çok çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir.³¹¹ Somali bağlamında TİKA, 2011 yılından beri ülkede faaliyet gösteren başlıca devlet kurumlarından biridir.

TİKA'nın Somali'deki faaliyetleri arasında insani yardım, tıbbi destek ve tefriş, kapasite geliştirme programları, eğitim, devlet binalarının rehabilitasyonu, yol yenileme ve güvenlik eğitimleri yer almaktadır. 2011-2016 yılları arasında TİKA, Mogadişu'da otuz dört km yol yapımı ve tam donanımlı 200 yataklı hastane yapımı dâhil olmak üzere kalkınma yardımlarında bulunmuştur. TİKA, söz konusu yıllar arasında Somali'de 350 milyon dolar değerinde kalkınma yardımı yapmıştır.³¹² Türkiye, TİKA aracılığıyla Somali'nin tüm bölgelerine kalkınma yardımı ulaştırmıştır. Mogadişu'nun yanı sıra Hargeysa, Berbera, Galkayo, Baidoa ve Kismayo'da kalkınma ve insani yardım projeleri gerçekleştiren TİKA, projelerinin ayak izlerinin ülkenin farklı bölgelerinde görülmesini sağlamıştır.³¹³

---

³¹⁰ Garowe Online, *Madaxweynaha Soomaaliya oo u Mahad Celiyay Dowlada Turkiga*. Ekim 16, 2017. <https://www.garoweonline.com/en/war-saxaafaded/madaxweynaha-soomaaliya-oo-u-mahad-celiyey-dowlada-turkiga> (e.t. Ekim 4, 2022).

³¹¹ Hatice Doğan, "Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, C. 3, S. 2 (2014), ss. 67-90.

³¹² Baffour Ankomah, *Turkey and Africa Pledge Co-Operation*, 20 Aralık 2016, <https://newafricanmagazine.com/13598/> (e.t. Kasım 12, 2021).

³¹³ Salad Sheikh Yusuf Addow, "Turkish Model in Somalia: Civilian Power Approach in State Building Process," *Somali Studies*, C. 2 (2017), ss. 31-59.

2.4. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

2010 yılında kurulan YTB, yurtdışında yaşayan Türkler, akraba topluluklar ve Türkiye Bursları programı faaliyetlerini koordine etmek ve bu alanlarda yürütülen hizmet ve faaliyetleri geliştirmekle görevlidir.³¹⁴ Türkiye, bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak değerlendirilebilecek uluslararası öğrencilere yönelik burs programını YTB aracılığıyla yürütmektedir. 2012 yılında faaliyete geçen Türkiye Bursları, uluslararası öğrencilere lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında burs desteği sağlamaktadır. Lisans, yüksek lisans ve doktora bursları kapsamında öğrencilere Türkiye'ye geliş uçak bileti, 1 yıllık Türkçe dil kursu, konaklama, öğrenim ücreti, sağlık sigortası, aylık burs ve mezuniyet sonrası dönüş için uçak bileti sağlanmaktadır.

YTB fiziki olarak Somali'de bulunmasa da Somali'ye yönelik Türk kamu diplomasisini yürüten Türk kamu kurumları arasında yer almaktadır. YTB, Türkiye Bursları programı kapsamında Somalili öğrencilere burs vermektedir. Bu program kapsamında 2019 yılında 446 Somalili öğrenci Türkiye'de öğrenim görürken, 304 öğrenci mezun olarak Somali'ye dönmüştür.³¹⁵ Türkiye'de lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerini tamamladıktan sonra ülkelerine dönen mezunlarla iletişimini sürdüren YTB, bu öğrencilerle 'mezuniyet toplantıları' aracılığıyla iletişim kurmaktadır. Somalili mezunlar, YTB'nin de yardımıyla Somali Türkiye Mezunlar Derneği'ni kurarak Somali'de tanıtım başta olmak üzere çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır.³¹⁶ YTB'nin Somalili öğrencilere yönelik bu burs programı, kamu diplomasisinin uzun vadeli ilişki kurma bağlamında değerlendirilebilir.

³¹⁴ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, *Başkanlığımız*, t.y. <https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2> (e.t. Kasım 19, 2021).

³¹⁵ Anadolu Ajansı, *Somali'nin 'Kara Gün Dostu' Türkiye*, 31 Aralık 2019, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/somalinin-kara-gun-dostu-turkiye/1688536#:~:text=Somali%20halk%C4%B1na%20e%C4%9Fitim%20ve%20k%C3%BCl%C3%BCr,T%C3%BCrkiye%20burslar%C4%B1ndan%20yararlanarak%20mezun%20oldu> (e.t. Kasım 19, 2021).

³¹⁶ YTB, *Türkiye-Afrika İş Birliğine YTB'nin Türkiye Bursları Damgasını Vurdu*, 27 Ocak 2020, <https://www.ytb.gov.tr/haberler/turkiye-afrika-is-birligine-ytbnin-turkiye-burslari-damgasini-vurdu> (e.t. Nisan 12, 2022).

2.5. Yunus Emre Enstitüsü

Türkiye, kültürel birikiminden yararlanarak daha kapsamlı bir kamu diplomasisi yürütmeye çalışmaktadır.³¹⁷ Kültür diplomasisine yoğunlaşan ilk resmî kuruluş, 2007 yılında Türk dilini, tarihini, kültürünü ve toplumunu küresel çapta geliştirmek ve diğer ülkelerle kültürel ve bilimsel alışverişi teşvik etmek amacıyla kurulan YEV'dir.³¹⁸ Vakıf, Türkiye tarihinde yabancı toplumlarla kültürel bağlar kurma konusunda farklı bir misyona sahip olan ilk kuruluş olmamakla birlikte, bunu hem yurt içinde hem de yurt dışında sistematik olarak gerçekleştiren ilk resmî kuruluştur.³¹⁹

YEV'ye bağlı YEE, Vakfın amaçlarını gerçekleştirmek üzere yurt dışında yabancılara Türkçe öğretimi ve Türkiye'nin tanıtımı başta olmak üzere kültürel ve sanatsal faaliyetler yürütmektedir.³²⁰ Mogadişu YEE, faaliyetlerine başladığı 2017 yılından bu yana Enstitü içi ve dışı kurslarda toplam 1.650 kişiye Türkçe öğretmiştir.³²¹ Somali'deki Türkçe dil kurslarının erişilebilirliği, birçok insanı Türkiye'ye seyahat etmek veya ülkedeki Türk firma ve kuruluşlarıyla çalışmak gibi farklı amaçlarla Türkçe öğrenmeye teşvik etmiştir. Dolayısıyla Somali'de bir kültür enstitüsü kurmak, Türkiye'nin Somali'de yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin bir parçası olarak Türk yumuşak gücünü desteklemektedir.

2.6. Türk Kızılayı

1868'de kurulan Türk Kızılayı, Uluslararası Kızılay ve Kızıllaç'ın insanlık, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik değerlerine bağlı faaliyetlerini sürdürmektedir. Kızılay'ın misyonu topluluğun gücünü ve kaynaklarını her zaman, her yerde, her koşulda insan onurunu korumak için seferber ederek savunmasız ve ihtiyacı olan

---

³¹⁷ Donelli, a.g.m., s. 123.

³¹⁸ Yunus Emre Institute, *Yunus Emre Institute*, t.y., <https://www.yee.org.tr/en/corporate/yunus-emre-institute> (e.t. Kasım 19, 2021).

³¹⁹ Donelli, a.g.m., s. 124.

³²⁰ Yunus Emre Institute, "*Yunus Emre Institute*."

³²¹ Yunus Emre Institute, *Graduation Excitement In Mogadishu*, 10 Ağustos 2021, <https://www.yee.org.tr/en/news/graduation-excitement-mogadishu>, (e.t. Kasım 19, 2021).

kişilere yardım sağlamak ve toplumların afetlerle başa çıkma kapasitesinin artırılmasına destek olmak olarak ifade edilmiştir.³²²

Türk Kızılayı 2011 yılından bu yana Somali’de faaliyet göstermektedir. Ülkede çadır kurmaktan gıda dağıtımına, sağlık ve hijyen hizmetlerine kadar acil insani yardımlardan eğitim ve kentsel dönüşüm projelerine kadar farklı alanlarda faaliyetler yürütmektedir. Türk Kızılayı’nın Somali’deki insani yardım faaliyetlerine ilişkin 2015 yılında yayınladığı rapora göre, 2011-2014 yılları arasında Somali’ye 10 hava ve 8 deniz yoluyla toplam 18 sevkiyat yapılmış ve 44.356 ton yardım malzemesi sevk edilmiştir.³²³

2.7. Türk Hava Yolları

1933’te kurulan THY, AK Parti’nin Türkiye’yi önemli bir uluslararası aktör hâline getirme hedefine paralel olarak, ilk kez 2008 yılında dış hatlarda iç hatlardan daha fazla yolcu taşımıştır.³²⁴ THY, belirli coğrafyalardaki ülkelerle diplomatik ve ticari ortaklıklar kurulmasını da içeren Türkiye’nin dış politika girişimlerini aktif olarak desteklemektedir. Türk hükûmeti, bu nedenle THY’yi Türkiye’nin dünya çapındaki nüfuzunu artırmak için bir yumuşak güç aracı olarak görmektedir.³²⁵

Somali bağlamında THY’nin İstanbul–Mogadişu uçuşu (2012’den beri), Türkiye’nin Somali’deki angajmanı için önemli bir araç olmuştur. Bu ulaşım bağlantısı, Somali halkının güvenini ve desteğini kazanmada çok önemli rol oynamıştır. İstanbul’un uçuş merkezi statüsü, Somalililere dünyanın geri kalanına açılan bir pencere sağlamıştır.³²⁶ Mogadişu’ya seferlerine başlayan ilk uluslararası havayolu olan THY, Somali halkı tarafından Türkiye’den

---

³²² Özgür Külcü, Hande Uzun Külcü, “The Records Management Capacity Assessment System (RMCAS) as a Tool for Program Development at the Turkish Red Crescent Society”, *International Journal of Information Management*, 2009, ss. 483-487.

³²³ Türk Kızılay, *Somali Yardım Operasyonu*, Faaliyet Raporu, Türk Kızılay, 2015, 03101983_ekim-2015-somali-insani-yardim-operasyonu.pdf (kizilay.org.tr).

³²⁴ Julien Lebel, *Turkish Airlines: An International Strategic Instrument for Turkey*, İstanbul: Ifri, 2020, s. 13.

³²⁵ Hürriyet Daily News, *Turkey Makes Best Use of Soft Power: Turkish FM*, 12 Mayıs 2018, <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-makes-best-use-of-soft-power-turkish-fm-131707> (e.t. Kasım 13, 2021).

³²⁶ Özerdem, a.g.m., s. 142.

destek ve dayanışma hamlesi olarak algılanmıştır. Aynı zamanda, THY'nin Mogadişu uçuşları hem gelir sağlamak hem de Türkiye'nin ülkedeki nüfuzunu artırmak gibi ikili bir amaca sahiptir.

2.8. Türk Silahlı Kuvvetleri

Türkiye, ABD ve AB'nin yanı sıra güvenlik sektöründe Somali'nin ana ortağı hâline gelmiştir.³²⁷ Türk ve Somali hükûmetleri arasında 2010 yılında imzalanan askerî eğitim anlaşması, Türkiye ile Somali arasındaki askerî iş birliğinin ilk adımı olmuştur. Anlaşma kapsamında eğitim, teknik ve bilimsel iş birliği, ortak hizmet tatbikatları ve personel değişimi gibi konular yer almıştır.³²⁸ Anlaşmanın uygulanması, Türkiye'nin Somali polis ve askerî güçlerine eğitim vermeye başladığı 2012 yılında başlamıştır.³²⁹ Türkiye, Mogadişu'da polis, komando ve askerî personel de dâhil olmak üzere 10 bin askere eğitim vermeyi amaçlayan bir askerî eğitim üssü de açmıştır.³³⁰

2012'den bu yana Türkiye'nin eğittiği Somali güvenlik personeli sayısı 2.500'ü aşmış durumdadır.³³¹ Eğitim programı kapsamında kursiyerlere askerî bilgi ile ilgili teorik ve uygulamalı derslerin yanı sıra Türkçe dil eğitimi de verilmektedir.³³² Türkiye, STGK'de eğitim gören askerlerin yanı sıra, Türkiye'nin farklı illerinde de Somalili askerlere eğitim vermektedir. Yumuşak güç açısından, Türkiye'de eğitilen Somalili askerlerin Türkiye'nin

---

³²⁷ Abdırashid Diriye Kalmoy, *Turkey-Somalia Relations: A Decade of Substantial Strategic Cooperation*, 8 Ekim 2021, <https://politicstoday.org/turkey-somalia-strategic-cooperation/#:~:text=More%20crucially%2C%20Turkey%20has%20become,cadets%20in%20August%2031%2C%202021>, (e.t. Nisan 23, 2022).

³²⁸ T.C. Remî Gazete, *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Somali Hükûmeti Arasında Askerî Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Çerçeve Anlaşması*, 14 Nisan 2011, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-7.htm>, (e.t. Aralık 20, 2021).

³²⁹ Keymedia, *Turkey Trains Somali Police Recruits*, 30 Haziran 2012, https://www.keymedia.net/article/turkey_trains_somali_police_recruits, (e.t. Kasım 12, 2021).

³³⁰ Akpınar, a.g.m., s. 3.

³³¹ Mukhtar, “*Turkey's Growing Smart Power.*”

³³² Anadolu Ajansı, *Türkiye Somali Askerlerini Eğitmeye Devam Ediyor*, 10 Temmuz 2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-somali-askerlerini-egitmeye-devam-ediyor/1274839>, (e.t. Aralık 13, 2021).

demokratik ideallerini, sosyal normlarını ve askerî değerlerini bilinçli bir şekilde benimsemeleri söz konusudur.

Türkiye tarafından eğitilen Somali askerleri de Eş-Şebab'a karşı mücadelede önemli bir rol oynamakta ve Eş-Şebab'a karşı somut başarılar elde etmektedir. Türkiye'nin eğitim verdiği askerlerin etkinliği Türkiye'nin ülkedeki prestijini artırabilir ve yumuşak gücüne katkıda bulunabilir. Türkiye ile Somali arasındaki bu askerî iş birliğinin, Türkiye'nin Somali'nin güvenliği ve istikrarını destekleyen bir devlet olarak Somali'deki varlığının meşrulaştırılmasında önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Ayrıca, TSK'nın Somali'deki iş birlikçi eylemleri ve çabaları, bölge genelinde Türk ordusu ve genel olarak Türkiye hakkında olumlu tutumun oluşmasını sağlayabilir.

2.9. Diğer Kurumlar

Somali'de çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren başka kurumlar da bulunmaktadır. Bu kurumlar arasında projeleri eğitim ve din hizmetlerine odaklanan ve Somali'den Türkiye'deki ilahiyat fakültelerine dinî çalışmalar için öğrenci getiren Diyanet Vakfı ve Somali'de kıtlıkta ve kurallıkta yardım projeleri yürüten İHH bulunmaktadır.³³³ Bunun yanı sıra T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'yla birlikte Türkiye Cumhuriyeti adına yurt dışında eğitim kurumu açma yetkisine sahip olan Türkiye Maarif Vakfı, Somali'de eğitim ve yurt hizmetlerinde bulunmaktadır.³³⁴ Anadolu Ajansı da medya sektöründe faaliyet gösteren çok önemli bir kurumdur. Ana görevi iç ve dış kamuoyunu bilgilendirmek olan Anadolu Ajansı, Mogadişu'da temsilciliğini açarak hem İngilizce hem de Türkçe yayın yaparak halklar arasındaki bilgi akışını kolaylaştırmaktadır.³³⁵

Türkiye-Somali'nin ilişkileri, genel olarak yukarıda bahsi geçen kurumlar ve Somali'deki devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kurumsallaştığı

---

³³³ Mehmet Özkan, *Turkey's Involvement in Somalia*, s. 42; *Doğu Afrika Jeopolitiği*, s. 105.

³³⁴ Türkiye Maarif Vakfı, *Türkiye Maarif Vakfı*, t.y. <https://turkiyemaarif.org/page/50-Turkiye-Maarif-Vakfi-12> (e.t. Haziran 22, 2022).

³³⁵ Anadolu Ajansı, *Yurt Dışı Bürolar*. t.y., <https://www.aa.com.tr/tr/p/yurt-disi-burolar> (e.t. Kasım 19, 2021).

söylenbilir. Bu ilişkilerin devam ettiği sürede Somali’de üç parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçiminin yanı sıra yedi hükûmet kurulmuştur. Ancak Somali’deki bu siyasi değişimler iki ülke arasındaki ilişkinin seyrini değiştirmemiştir. Türkiye tarafına bakıldığında da, bu ilişkilerin kişilerden daha çok kurumlarla ve ikili anlaşmalar yoluyla yürütüldüğü görülmektedir. Türkiye–Somali ilişkileri, Somali’nin komşu bölgelerden, özellikle de Türkiye’yi dengelemek isteyen Körfez devletlerinden gelen baskılara maruz kaldığı zorlu bir ortama rağmen devam etmiştir. Örneğin BAE bu amaçla Somali’nin ayrılıkçı Somaliland eyaletiyle müzakere ederek Somali’nin toprak bütünlüğünü ihlal etmiştir.³³⁶ Bölgedeki jeopolitik rekabete rağmen, Türkiye–Somali ilişkilerinin gelişen doğası gelecekteki ikili ilişkilere yönelik olumlu beklentileri artırmaktadır.

3. SOMALİ’DEKİ TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Geçtiğimiz on yılda Türkiye, Somali’de yumuşak gücünü geliştirmeyi amaçlayan çeşitli faaliyetleri barındıran bir kamu diplomasisi uygulamıştır. Bu durum şu soruyu akla getirmektedir: Türk kamu diplomasisi Somali’de yumuşak güç geliştirmede başarılı mıdır? Kamu diplomasisi olumlu tutum ve imaj geliştirmek için kullanıldığından, Somali halkının Türkiye’ye ilişkin algıları Türkiye’nin Somali’deki kamu diplomasisinin etkinliğini belirlemede kritik öneme sahiptir. Somali üzerinde çalışmaları bulunan Mary Harper, ‘iki ülke arasında sıra dışı bir aşk hikâyesi’ başlıklı yazısında Somali halkının Türkiye’ye yönelik olumlu algısını aktarmıştır. Somali’de bulunduğu süre boyunca Türkiye’yi eleştirecek bir Somaliliye rastlamadığını belirten Harper, Somali halkının Türkiye’ye yönelik görüşleri diğer ülkelere olan görüşlerinden çok daha olumlu olduğunu vurgulamıştır.³³⁷ Benzer şekilde Somali’nin uzun vadeli bir ortak kazandığı algısıyla birçok Somalilinin Türkiye ile ilişkilerin Somali için faydalı olduğuna inandığı iddia edilmiştir.³³⁸ Somali halkının ayrıca Türkiye’nin

---

³³⁶ Reliefweb, *UAE Port Deal with Somaliland Stirs up Trouble in the Horn*. Mayıs 18, 2018.

<https://reliefweb.int/report/somalia/uae-port-deal-somaliland-stirs-trouble-horn> (e.t. Ağustos 14, 2022).

³³⁷ Mary Harper, *The Unlikely Love Affair between Two Countries*. 15 Aralık 2014.

<https://www.bbc.com/news/magazine-30447039> (e.t. Haziran 29, 2022).

³³⁸ Stearns, Sucuoğlu, a.g.e., s. 32.

angajmanını Somali'nin durumunu iyileştirebilecek bir hamle olarak gördüğü da kaydedilmiştir.³³⁹

Somalili siyasi analistler arasında Somali'nin Türkiye ile olan ilişkisinin, Somali ile uzun süredir ilişkileri olan Körfez ya da Batı ülkeleri gibi diğer devletlerle olan ilişkisinden farklı olduğu konusunda yaygın bir fikir birliği vardır. Bu farkı tanımlamak için bazıları insani yardım, bazıları eğitim, bazıları sağlık, bazıları altyapı, bazıları da askerî iş birliği alanındaki desteklere atıfta bulunmaktadır. Örneğin katıldıkları radyo programında *Horn Economic and Social Policy Institute* direktörü Ali Isse ve politika analist Abdirahman Banadiri, Türkiye'nin desteğinin son yirmi yılda Somali'ye 'vaat edilen ancak verilmeyen' desteklerden farklı olduğunu savunmuştur. Isse ve Banadiri ayrıca Somali halkının Türkiye'nin Somali ile iş birliği yapma ve Somali'yi destekleme konusunda samimi olduğunu düşündüğünü iddia etmiştir. Aynı programda İİT insani yardım ofisinde görev yapmış ve farklı sivil toplum kuruluşlarıyla çalışmış olan Mohamed Nur Ga'al, Türkiye'nin insani yardımdan sağlığa, altyapıdan eğitime ve devlet inşasına kadar gerçekleştirdiği faaliyetlere dikkat çekerek Türkiye'nin Somali ile ilişkilerinde dünyaya örnek olduğunu vurgulamıştır.³⁴⁰ Bu iddialar ve benzerleri, Türk kamu diplomasisi girişimlerinin Somali'deki Türkiye algısını nasıl olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

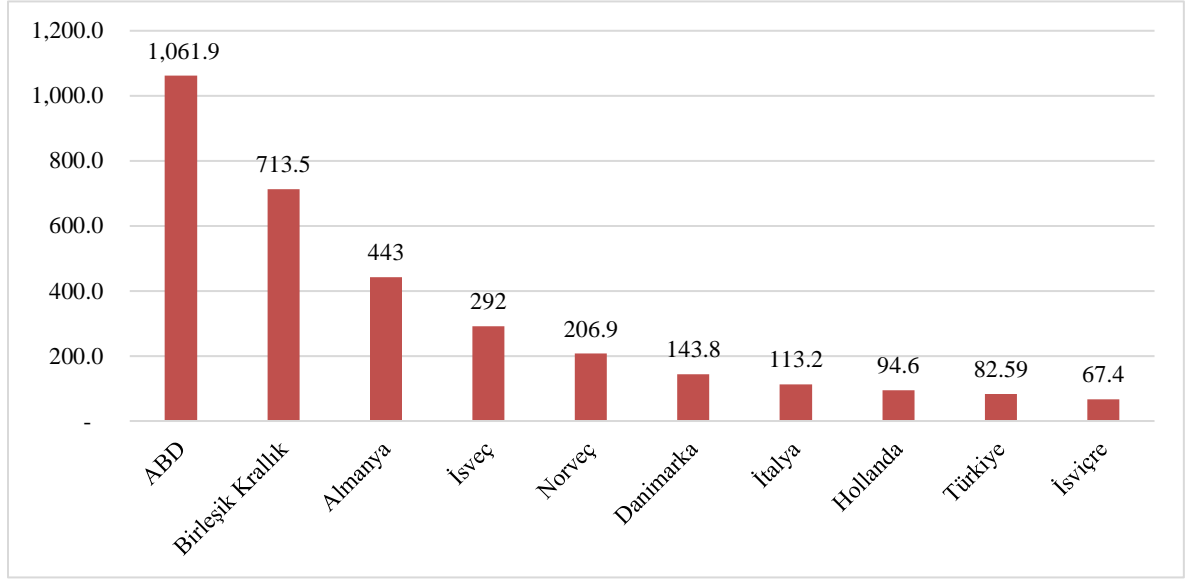
---

³³⁹ Yusuf Abdi Shire, *Turkey's Involvement in Somalia: How Somalis Perceive Turkey's Stabilization Efforts in Somalia*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019, s. 76.

³⁴⁰ VOA Somali, *Faaqidaadda: Saameynta Turkiga ee Soomaaliya*. 23 Ocak 2015. <https://www.voasomali.com/a/2610993.html> (e.t. Ağustos 12, 2022).

Grafik 6. 2018-2020 Arasında Somali'ye En Çok Resmî Yardım Yapan 10 Ülke (milyon ABD doları)³⁴¹

Türkiye'nin Somali'ye yönelik ilk hamlesi olan insani yardım, Somali'deki Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinin temel taşı olarak oluşturmaktadır. Her ne kadar yukarıdaki tablo Batılı ülkelerin Somali'ye Türkiye'den daha fazla para gönderdiğini gösterse de Türkiye'nin yardımları ulaştırmak için kullandığı yöntemin (kamu diplomasisi) Türkiye'yi diğer devlet aktörlerinden ayıran temel unsurlardan biri olduğunu söylemek mümkündür. Araştırmacı gazeteci olan Jamal Osman'a göre Somalili elitler Batı'nın demokrasi ve güvenliği desteklemek için yaptığı yardımları tartışabilirken, sıradan Somalililerin tek bir örnek vermesi pek mümkün değildir. Ancak onlara Türkiye'nin faaliyetleri hakkında soru sorulduğunda uzun bir liste verebilirler. Osman, yerel halkın Türkiye'nin ülkedeki varlığının hayatlarını iyileştirdiğine inandığını belirtmektedir.³⁴² Benzer şekilde Harte, Türkiye'nin sahadaki yardım çabalarının diğerlerini gölgede bıraktığını ileri sürmektedir.³⁴³ Addow,

³⁴¹ Bkz. Ministry of Planning, Investment and Economic Development of Somalia, *Aid Flows in Somalia*. Bakanlık Raporu, Mogadishu: Somali Federal Hükümeti, 2020. ; Ayrıca bkz. TİKA'nın Türkiye Kalkınma Yardımlarına ilişkin söz konusu yıllık raporları, *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporları*, https://www.tika.gov.tr/tr/yayin/liste/turkiye_kalkinma_yardimlari_raporlari-24?page=1.

³⁴² Jamal Osman, *How Turkey is Winning Hearts and Minds in Somalia*. Nisan 1, 2018. <https://newint.org/features/2018/04/01/turkey-somalia-humanitarian-aid> (e.t. Ağustos 12, 2022).

³⁴³ Harte, a.g.m., s. 29.

Türkiye'nin yeniden inşa ve kalkınma projelerine katkısına özellikle dikkat çekerek, bu katkının Türkiye'yi sadece insanı yardım faaliyetlerinde bulunan devlet aktörlerinden ayırdığını savunmaktadır.³⁴⁴

Türkiye'nin insani yardım hamlesini farklı kılan bir başka neden de, Batılı devletlerinin Somali'ye yönelik yardımları 'siyasileştirdiği'³⁴⁵ ve ülkeyi ciddi bir kıtlıkla başa bıraktığı bir döneme denk gelmesidir. Diğerleri yardımlarını bekletirken Türkiye'nin Somali'ye gitmesi, Türkiye'nin itibar kazanmasını ve diğer devletlerden farklılaşmasını sağlamıştır. Türk medyasının Somali sorununa yer vermesi, Türk hükûmetinin uluslararası topluma Somali halkına yardım çağrısı, Türk sivil toplum kuruluşlarının çabaları ve Somali halkıyla yakın teması ve Türkiye Cumhurbaşkanı'nın Mogadişu ziyareti, Somali'deki ilk olumlu Türkiye algısını şekillendiren başarılı kamu diplomasisi girişimleridir.

Somali'deki Türk kamu diplomasinin aktörleri olarak yukarıda ele alınan Türk kurumlarının yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri, Türkiye'ye Somali dışında da itibar ve güvenilirlik kazandırdığı söylenebilir. Örneğin 2011 yılına kadar, Güney Afrika da dâhil olmak üzere önemli Afrika ülkelerinin, Türkiye'nin Afrika kıtasına yönelik ilgisinin öncelikle ekonomik bir macera olduğuna inandıkları için sadece kısa vadeli iş birliğine

---

³⁴⁴ Addow, a.g.m., s. 40.

³⁴⁵ ABD ve bazı Batılı devletler, son 70 yılın en ağır kuraklığıyla karşı karşıya kalan Somali halkına yardım konusunda meseleye daha çok güvenlik merkezli yaklaşmıştır. ABD hükûmeti, kıtlıktan en çok etkilenen insanların El-Şebab'ın kontrolündeki bölgelerde yaşamasına rağmen, örgütün elindeki bölgelere herhangi bir yardımın ulaşmasını yasaklayan bir yasa çıkarmıştır. Bu eylemin arkasındaki mantık, El-Şebab'ın kontrol ettiği bölgelerdeki insanları aç bırakarak terör örgütüne karşı direnmelerini sağlamak amaçlı olarak yorumlanmıştır. ABD de dâhil olmak üzere Batılı bağışçıların, yardımların El-Şebab'ın eline geçmesi ve örgütün bu kaynakları şiddet eylemlerinde kullanması korkusuyla yardım sağlama konusunda ikilemde kaldıklarını da söylenmektedir. Her iki iddia da Batı'nın Somali'ye verdiği destekte güvenlik konularına öncelik verdiğini kanıtlamaktadır. Bkz. Sally Healy, *Who Is to Blame for the Somali Famine*, Ekim 1, 2011. <https://newint.org/sections/agenda/2011/10/01/who-blame-somalia-east-africa-famine> (e.t. Ekim 3, 2022); Laura Hammond, *Politicizing Famine Relief in the Horn of Africa Will Cost Lives*, Temmuz 27, 2011. <https://www.e-ir.info/2011/07/27/politicizing-famine-relief-in-the-horn-of-africa-will-cost-lives/> (e.t. Ekim 3, 2022); Nicholas Haan, Stephen Devereux, Daniel Maxwell, "Global Implications of Somalia 2011 for Famine Prevention, Mitigation." *Global Food Security*, 2012: 1-6; Nico Colombant, *US Accused of Politicizing Somalia Famine Aid*. Ekim 26, 2011. <https://www.voanews.com/a/us-accused-of-politicizing-somalia-famine-aid-132749308/159083.html> (e.t. Ağustos 12, 2022).

odaklanmıştır. Ancak, Türkiye'nin Somali'ye yönelik politikası hem kilit ülkelerde hem de bölgesel kuruluşlarda bahsi geçen algının değişmesine katkıda bulunmuştur.³⁴⁶

Türk kamu diplomasisinin Somali'deki başarısının yanı sıra karşı karşıya kaldığı bazı kısıtlardan da bahsedilebilir. Somali, istikrarsız bir siyasi yapıya sahip olan bir ülkedir. Bu durum, Türkiye'nin ülkedeki kamu diplomasisi faaliyetlerini kısıtlayabilir. Örneğin 2021 yılında Somali parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında bazı muhalifler, görev süresi sona eren hükûmeti muhalif sesleri bastırmak için Türkiye'nin eğittiği askerleri kullanmakla suçlamıştır. Söz konusu askerlerin Türkiye tarafından Somali devleti için askerî eğitim verilmiş ve Somali Silahlı Kuvvetleri'nin emir komuta zincirinde olmalarına rağmen, Türkiye'nin diktatörlükle suçlanan Somali hükûmetini desteklediği kamuoyuna yansıtılmıştır.³⁴⁷ Bu da Türkiye'nin Somali'deki itibarını zedeleyebilecek bir olasılığın ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir.

El-Şebab, Türkiye'nin Somali'deki varlığının önündeki bir diğer büyük engeldir. Türkiye, El-Şebab'ın kınanmasına yönelik uluslararası çabalara katılma ve Somali hükûmetini örgüte karşı mücadelesinde destekleme stratejisini benimsemiştir. Buna karşılık El-Şebab saldırılarını siviller, yardım görevlileri, doktorlar, mühendisler ve askerler de dâhil olmak üzere Türk vatandaşlarına yönelik saldırıları da kapsayacak şekilde genişletmiştir.³⁴⁸ Örgüt, Türkiye'yi Somali hükûmetinin etkili bir destekçisi olarak görmekte ve Türkleri Somali'den şiddet kullanarak çıkarmaya çalışmaktadır. El-Şebab bu doğrultuda Somali'de konuşlanmış Türk askerlerini yabancı 'işgalciler' olarak nitelendirmektedir.³⁴⁹ Örgüt, Türkiye'yi düşman ilan etmesinden sonra Mogadişu'daki Türkiye Büyükelçiliğine yapılan

---

³⁴⁶ Harte, a.g.m., s. 29.

³⁴⁷ Garowe Online. *How Turkey is Responsible for Somalia's Instability*. 20 Haziran 2021. <https://www.garoweonline.com/index.php/en/news/somalia/how-turkey-is-responsible-for-somalia-s-instability> (e.t. Ağustos 11, 2022).

³⁴⁸ Ardian Shajkovci, *'Soft-Power' Counterterrorism: Turkey's Military Presence in Somalia and Tactical and Operational Implications for Al-Shabaab*. 24 Mart 2020. <https://www.hstoday.us/subject-matter-areas/counterterrorism/soft-power-counterterrorism-turkeys-military-presence-in-somalia-and-tactical-and-operational-implications-for-al-shabaab/> (e.t. Ağustos 2, 2022).

³⁴⁹ Lucas Webber, *Al-Shabaab's Expanding Anti-Turkish Campaign in Somalia*. 25 Mart 2022. <https://jamestown.org/program/al-shabaabs-expanding-anti-turkish-campaign-in-somalia/> (e.t. Ağustos 2022, 2022).

ve bir Türk polis memurunun ölümüyle sonuçlanan saldırı da dâhil olmak üzere Türkiye'ye ve Somali'deki çıkarlarına karşı çeşitli saldırılar düzenlemiştir.³⁵⁰ Türkiye'nin Somali hükûmetinin El-Şebab'a karşı mücadelesini destekleme kararlılığı, El-Şebab'ın Türk çıkarlarına karşı saldırılarının devam etmesi ve belki de yoğunlaşması olasılığını artırmaktadır.

Türkiye'nin Somali'deki çabalarının bir diğer kısıtlaması, Türkiye'nin Somali'deki sınırlı varlığından kaynaklanmaktadır. Somali'nin klan sistemine göre yapılandırılmış altı eyaletten oluşan federal bir devlet olmasına rağmen, son on yılda Türkiye'nin faaliyetleri Mogadişu ve çevresindeki bölgelerde yoğunlaşmıştır. Türkiye'nin Mogadişu gibi belli bir bölgeye odaklanması diğer bölgelerde olumsuz algılar yaratabilir ve kamu diplomasisinin etkinliğine kısıtlayabilir.³⁵¹ Türkiye etkili bir kamu diplomasisi yürütebilmek için Somali siyasetinin iç dinamiklerinin farkında olmalıdır. Türkiye'nin Somali'deki kamu diplomasisi faaliyetleri sonucunda oluşan itibar ve olumlu imaj, Somali halkının yüksek beklentilerini de beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin sınırlı kaynaklarına karşılık Somali halkının yüksek beklentileri de Türk kamu diplomasisinin bir sınırlaması olarak değerlendirilebilir.

---

³⁵⁰ Anadolu Ajansı, *Somali'de Türk Elçilik Ek Binasına Saldırı*. 27 Temmuz 2013. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/somalide-turk-elcilik-ek-binasina-saldiri/229466> (e.t. Ağustos 2, 2022).

³⁵¹ Jamal Osman, *Somalia and Turkey Reap Rewards from Mutually Beneficial Relationship*, Ekim 12, 2017. <https://www.trtworld.com/opinion/somalia-and-turkey-reap-rewards-from-mutually-beneficial-relationship-11296> (e.t. Ağustos 13, 2022).

SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'nin Somali'de olumlu imaj ve itibar kazanmasında bir yumuşak güç unsuru olarak Türk kamu diplomasisinin rolü incelenmiştir. Türk kamu diplomasisinin Türkiye–Somali ilişkilerindeki rolünü açıklayabilmek için Türkiye'nin 2010 yılından sonra Somali'de yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri ve bu faaliyetleri yürüten kurumlar ele alınmıştır. Sonuçlar, Türkiye'nin Somali'yle ilişkilerinde insani yardım ve kalkınma yardımları, burslar, üst düzey ziyaretler, sağlık ve kültür programları gibi iki ülke arasındaki ilişkileri çok boyutlu hâle getiren faaliyetler aracılığıyla kamu diplomasisi uyguladığını göstermektedir. Kamu diplomasisi faaliyetleri, belirtilen kısıtlar da dikkate alındığında, Türkiye'nin Somali'deki varlığını güçlendiren ve Somali halkı nezdindeki itibarını artıran bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır.

Türkiye Somali'ye yönelik kapsamlı ve çok boyutlu bir kamu diplomasisi yürütmektedir. Bu bakımdan Somali'ye yönelik Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinin bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Türk kamu diplomasisi, Türkiye–Somali ilişkilerinin çeşitli alanlarda gelişmesini ve Somali toplumunda Türkiye'ye sempati duyulmasını sağlayan birincil faktör olarak işlev görmektedir. Aynı zamanda, Türk kamu diplomasisini yürüten Türk devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları, Türk değerlerini, kültürünü, iş ahlakını, iş anlayışını ve ürünlerini tanıtmıştır. Dolayısıyla Türk kamu diplomasisi hem Türkiye'ye yönelik sempatinin gelişmesinde hem de Türk firmalarının kârlı altyapı projeleri elde etmesinde ve ihracatta Somali pazarından kayda değer bir pay almasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetleri yoluyla Somali'deki etkinliğinin arttığı ileri sürülebilir.

Türkiye'nin Somali'de kazandığı olumlu imaj ve itibarın yanı sıra, Türk kamu diplomasisi faaliyetleri Türkiye'nin Somali'deki varlığının meşrulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin Somali'deki varlığına meşruiyet kazandıran faaliyetler arasında Türkiye'nin yerel halkla kurduğu ilişki, doğrudan (üçüncü taraf aracılığı olmadan) insani yardım çabaları ve Somalili askerlere yönelik eğitim çalışmaları yer almaktadır. Bu

faaliyetler, Türkiye'nin Somali'nin kalkınması ve istikrara kavuşmasında güvenilir bir dost ülke olarak konumlanması sürecine destek vermektedir.

Türkiye'nin Somali'deki olumlu imajına ve itibarına katkıda bulunan birincil faktör olarak öne sürülen Türk kamu diplomasisinin önünü açan ve her ne kadar Somali'deki çeşitli gruplar Türkiye'nin ülkedeki varlığı konusunda farklı görüşlere sahip olsa da Türkiye'nin Somali halkının çoğunluğu tarafından kabul görmesini destekleyen iki faktörün özellikle altının çizilmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki, Osmanlı Devleti ile Somalililer arasındaki tarihsel etkileşim ve dostane ilişkilerdir. Tarihsel yakınlık, Türkiye'nin Somali'yle olan ilişkilerini geliştirmesinde kolaylaştırıcı bir rol oynamıştır. Birincisiyle bağlantılı olarak ikinci unsur, iki devlet arasındaki dinî ortaklıktır. Ortak din olgusu, Türkiye'nin Somali'deki varlığına ilişkin olarak Somali halkının Türkiye'ye olan sempatisini güçlendirmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin Somali'deki faaliyetlerine yönelik Somali içerisinde muhalif görüşler olmakla birlikte, Türkiye'nin dış müdahaleye karşı hassas olan Somali halkının büyük bir kısmı tarafından kabul görmesinde, tarihsel etkileşim sürecinin ve dinî ortaklığın belirleyici faktörler arasında yer aldığı ve söz konusu faktörlerin Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerini desteklediği söylenebilir.

Çalışma kapsamında Türkiye–Somali arasındaki ikili ilişkilerin geleceğine ilişkin olarak bazı hususlar üzerinde durulabilir. Türkiye ve Somali, hâlihazırda kurulmuş olan ilişkileri geliştirmek ve daha ileriye taşımak için çaba sarf etmeli ve oluşturulan olumlu imajın zedelenmemesine dikkat etmelidir. Genel olarak Sahra Altı Afrika'daki toplumlar, topraklarında petrol veya doğal kaynaklarını kendi çıkarları adına kullanmaya çalışan yabancı ülkelerin gönülsüz dış yardım girişimlerine tepki göstermektedir. Dolayısıyla itibar ve güvenilirlik, Türkiye'nin Afrika girişimlerinde öncelik vermesi gereken en önemli unsurlar arasındadır. Türkiye'nin Somali'yle ilişkilerini geliştirmesi ve ülkedeki itibarını koruması açısından Somali'deki faaliyetleri, Afrika'da bir örnek teşkil edebilir ve Türkiye'nin kıtadaki girişimlerine katkıda bulunabilir.

Uzun bir süre Somali halkı, yabancı devletlere olan güvenini zedeleyen dış müdahalelere maruz kalmıştır. Özellikle iç politikaya yapılan dış müdahaleler ülke genelinde

yaygın bir tepkiyle karşılanmaktadır. Somali'nin iç siyasetine açıktan müdahale etmemiş bir aktör olan Türkiye'nin bugüne kadar olduğu gibi 'iç siyasete karışmama' ilkesine bağlı kalmaya devam etmesi yerinde olacaktır. İç siyasete karışmama ilkesi, Türkiye'nin ülkedeki kamu diplomasisi çabalarını destekleyecek ve Somali halkı üzerindeki olumlu imajını güçlendirecektir. Ayrıca Türkiye'nin Somali halkının ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak iş birliği faaliyetlerinde bulunması, Türkiye'nin ülkedeki çıkarlarını geliştirecek ve hâlihazırda kurulmuş olan kazan-kazan ilişkisini güçlendirecektir.

Türkiye'nin Somali'deki insani girişimleri, Türkiye'ye dünya kamuoyunda iyi bir itibar ve Somali'de olumlu bir imaj kazandırmıştır. Türkiye'nin Somali'deki başarısı, Somali'nin Türkiye için kıtaya açılan bir kapı olarak görülmesi nedeniyle Afrika'nın geri kalanı için bir örnek teşkil edecektir. Dolayısıyla Türkiye'nin Somali'nin barış ve güvenliğine katkı sağlamaya devam etmesi, Afrika'da sadece ekonomik çıkarları olan bir devlet olmaktan ziyade kıtanın siyasi ve güvenlik ortağı olmasını sağlayabilir. Bu da hem Türkiye hem de Afrika ülkeleri için fırsatlar sunabilir.

KAYNAKÇA

- ACAR, Hasan, ve Mustafa PEKCANDANOĞLU. “Türkiye’nin Uluslararası Askeri Harekât Deneyimi ve Terörle Mücadelede Askeri Kapasitesi.” *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* C. 3, S. 1 (2022): 80-101.
- ACHILLES, Kathryn, Mohammed ENOW, Onur SAZAK, Thomas WHEELER, ve Auveen WOODS. *Turkish Aid Agencies in Somalia; Risks and Opportunities for Building Peace*. İstanbul: Safeworld / İstanbul Policy Center, 2015.
- ADDOW, Salad Sheikh Yusuf. “Turkish Model in Somalia: Civilian Power Approach in State Building Process.” *Somali Studies* 2 (2017): 31-59.
- ADLER, Emanuel. “Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics.” *European Journal of International Relations* C. 3, S. 3 (1997): 319–363.
- Africanews. *Somalia Hosts Turkey’s Largest Overseas Military Base*. 30 Eylül 2017. <https://www.africanews.com/2017/09/30/somalia-hosts-turkey-s-largest-overseas-military-base/> (e.t. Haziran 29, 2022).
- AKGÜN, Mensur, ve Sabiha Senyücel GÜNDOĞAR. *The Perception of Turkey in the Middle East 2013*. İstanbul: TESEV, 2014.
- AKILLI, Erman. *Türkiye’de Devlet Kimliği ve Dış Politika*. 2. Ankara: Nobel, 2016.
- AKPEK, M. Murat. “Turkey’s Soft Power Policy towards the Sub-Saharan Africa.” *Decades of Relations between African Countries and Turkey* ed. yazar Kieran E. UCHEHARA, 51-64. İstanbul: Kriter, 2018.
- AKPINAR, Pınar. “From Benign Donor to Self-assured Security Provider: Turkey’s Policy in Somalia.” *Istanbul Policy Centre, IPC Policy Brief* 3 (2017).
- Al Jazeera. *Turkey Sets Up Largest Overseas Army Base in Somalia*. 1 Ekim 2017. <https://www.aljazeera.com/news/2017/10/1/turkey-sets-up-largest-overseas-army-base-in-somalia> (e.t. 29 Haziran, 2022).
- ALI, Abdirahman. “Turkey’s Foray into Africa: A New Humanitarian Power?” *Insight Turkey* C. 13, S. 4 (2011): 65-73.
- ALTBACH, Philip G., ve Patti McGill PETERSON. “Higher Education as a Projection of America’s Soft Power.” *Soft power superpowers: cultural and national assets of Japan and the United States* ed. yazar Watanabe Yasushi ve David L. McConnell, 37-53. New York: M.E. Sharpe, 2008.
- Anadolu Ajansı. *‘Istanbul’ a Common Female Name in Somalia as Turkish Influence Gains Momentum*. 12 Aralık 2021. <https://www.aa.com.tr/en/africa/istanbul-a-common-female-name-in-somalia-as-turkish-influence-gains-momentum/2456289> (e.t. Nisan 17, 2022).
- . *Somali’de Türk Elçilik Ek Binasına Saldırı*. 27 Temmuz 2013. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/somalide-turk-elcilik-ek-binasina-saldiri/229466> (e.t. Ağustos 2, 2022).
- . *Somali’nin ‘Kara Gün Dostu’ Türkiye*. 31 Aralık 2019. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/somalinin-kara-gun-dostu-turkiye/1688536#:~:text=Somali%20halk%C4%B1na%20e%C4%9Fitim%20ve%20k%C3>

- %BCIt%C3%BCr,T%C3%BCrkiye%20burslar%C4%B1ndan%20yararlanarak%20mezun%20oldu. (e.t. Kasım 19, 2021).
- . *Türkiye Somali Askerlerini Eğitmeye Devam Ediyor.* 10 Temmuz 2018. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-somali-askerlerini-egitmeye-devam-ediyor/1274839> (e.t. Aralık 13, 2021).
- Anadolu Ajansı. *Türkiye'den Somali'ye Yardım Eli.* 3 Mart 2016. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyeden-somaliye-yardim-eli-/530788> (e.t. Kasım 20, 2021).
- Anadolu Ajansı. *Yurt Dışı Bürolar.* t.y. <https://www.aa.com.tr/tr/p/yurt-disi-burolar> (e.t. Kasım 19, 2021).
- ANKOMAH, Baffour. *Turkey and Africa pledge co-operation.* 20 12 2016. <https://newafricanmagazine.com/13598/> (e.t. Kasım 12, 2021).
- ANTONOPOULOS, Paul, Oliver VILLAR, Drew COTTLE, ve Aweis AHMED. "Somalia: Turkey's Pivot to Africa in the Context of Growing Inter-Imperialist Rivalries." *Journal of Comparative Politics* C. 10, S. 2 (2017): 4-18.
- ARI, Tayyar. *Uluslararası İlişkiler Teorileri.* Bursa: Atüel, 2018.
- ARI, Tayyar, ve Ferhat PİRİNÇÇİ. "Turkey's New Foreign Policy towards the Middle East and the Perceptions In Syria and Lebanon." *Akademik Bakış* C. 4, S. 7 (2010): 1-16.
- AYATA, Ali, ve Gökberk YÜCEL. *Yeni Küresel Düzendeki Türk Dış Politikasının Kimlik Arayışı.* Ankara: Nobel, 2015.
- BALDWIN, David A. "Power and International Relations." *Handbook of International Relations* ed. yazan Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons, 273-297. Los Angeles: SAGE Publications, 2013.
- BALDWIN, David A. *Power and International Relations: A Conceptual Approach.* Princeton: Princeton University Press, 2016.
- BALTACI, Alişan. "Rusya Ukrayna Savaşı Kapsamında Türkiye'nin Siyasi ve Ekonomik Rolü." *International Congress on Social Sciences, China To Adriatic-XIV.* Kayseri: IKSAD Global, 2022. 517-526.
- BARİTÇİ, Fatih, ve Hediyeullah AYDENİZ. "Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Medya: TRT World Örneği." *Erciyes İletişim Dergisi* C. 6, S. 2 (2019): 1551-1576.
- BARNETT, Michael, ve Raymond DUVALL. "Power in Global Governance." *Power in Global Governance* ed. yazan Michael BARNETT ve Raymond DUVALL, 1-32. Cambridge : Cambridge University Press, 2005.
- BARNETT, Michael, ve Raymond DUVALL. "Power in International Politics." *International Organization* C. 59, S. 1 (2005): 39-75.
- Başbakanlık. *Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü.* 30 Ocak 2010. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130-19.htm>.
- BBC News. *İstanbul'da Somali konferansı.* 31 Mayıs 2012. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/05/120531_somalia_istanbul (e.t. Kasım 14, 2021).

- . *Somali Kutluğu İKÖ Gündeminde*. 17 Ağustos 2011. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/08/110817_somalia_turkey (e.t. Temmuz 19, 2021).
- . *Somalia Famine 'Killed 260,000 People'*. 3 Mayıs 2013. <https://www.bbc.com/news/world-africa-22380352> (e.t. Kasım 18, 2021).
- BERG, Willem van den, ve Jos MEESTER. "Turkey in the Horn of Africa: Between the Ankara Consensus and the Gulf Crisis." Clingendael Institute, 2019.
- BERRIDGE, G. R., Alan JAMES, ve Sir Brian BARDER. *A Dictionary of Diplomacy*. 2. New York: Palgrave Macmillan, 2003.
- BİNGÖL, Oktay. "Somali'de Barış ve Kalkınma Sürecinde Türkiye'nin Rölü." *Akademik Bakış* C. 7, S. 13 (2013): 81-106.
- Birleşmiş Milletler. *Millions facing severe food crisis amid worsening drought in Horn of Africa – UN*. 28 Haziran 2011. <https://news.un.org/en/story/2011/06/379982-millions-facing-severe-food-crisis-amid-worsening-drought-horn-africa-un> (e.t. Ağustos 2, 2021).
- BU, Liping. "Educational exchange and cultural diplomacy in the Cold War." *Journal of American Studies* C. 33, S. 3 (1999): 393-415.
- BUYRUK, Ali. "Türkiye–Somali İlişkileri." *Somali : Barış, İstikrar ve Kurumsallaşma*. ed. yazarın Güngör Şahin, 91-114. İstanbul: Milli Savunma Üniversitesi, 2018.
- BYRNE, Caitlin. "Public Diplomacy and Constructivism: A Synergistic and Enabling Relationship." *International Studies Association Annual Conference*. San Diego, 2012.
- . *Turkey's Cold War: Foreign Policy and Western Alignment in the Modern Republic*. Ankara: I.B. Tauris, 2017.
- CANNON, Brendon. "Deconstructing Turkey's efforts in Somalia." *Bildhaan: Journal of Somali Studies*, 2016: 98-123.
- CEYHUN, Huseyin Emre. *Turkey in the Middle East: Findings from the Arab Barometer*. Arab Barometer, 2018.
- ÇAĞAPTAY, Soner. *The Rise of Turkey: The Twenty-First Century's First Muslim Power*. ABD: Potomac Books, 2014.
- ÇAKIR, Ruşen. *Erdoğan: "Türkiye'nin yumuşak gücü artıyor"*. 6 Haziran 2005. <https://www.gazetevatan.com/gundem/erdogan-turkiyenin-yumusak-gucu-artiyor-54916> (e.t. Kasım 11, 2021).
- ÇALIŞ, Şaban Halis. *Ideas, Ideologies and Norms: Deconstructing the Foundations of Turkish Foreign Policy*. 1. Ankara: Nobel, 2021.
- ÇALIŞ, Şaban. "The Turkish State's Identity and Foreign Policy Decision Making Process." *Mediterranean Quarterly* C. 6, S. 2 (1995): 135-155.
- ÇAVUŞOĞLU, Mevlüt. "Turkish Foreign Policy in a Time of Perpetual Turmoil." *Insight Turkey* C. 19, S. 1 (2016): 11-16.
- ÇEVİK, Senem B. "Reassessing Turkey's Soft Power: The Rules of Attraction." *Alternatives: Global, Local, Political* C. 44, S. 1 (2019): 50-71.
- ÇEVİK, Senem B. "The Benefactor: NGOs and Humanitarian Aid." *Turkey's Public Diplomacy* ed. yazarın Senem B. ÇEVİK ve Philip SEİB, 121-152. New York: Palgrave Macmillan, 2015.

- ÇEVİK, Senem B., ve Philip SEIB. “Introduction: Why Turkey’s Public Diplomacy Matters.” *Turkey’s Public Diplomacy* ed. yazan Senem B. ÇEVİK ve Philip SEIB, 1-11. New York: Palgrave Macmillan, 2015.
- COLOMBANT, Nico. *US Accused of Politicizing Somalia Famine Aid*. Ekim 26, 2011. <https://www.voanews.com/a/us-accused-of-politicizing-somalia-famine-aid-132749308/159083.html> (e.t. Ağustos 12, 2022).
- CONNOR, Richard. *Islamic Leaders Respond to Turkish Plea for Somalia Famine Aid*. 17 Ağustos 2011. <https://www.dw.com/en/islamic-leaders-respond-to-turkish-plea-for-somalia-famine-aid/a-15324271> (e.t. Temmuz 19, 2021).
- CORTE, Matthew La, ve Alexander VOISINE. *How U.S. Immigration Policy Creates A Robust Soft Power Advantage for America*. 29 Eylül 2020. <https://www.niskanencenter.org/how-u-s-immigration-policy-creates-a-robust-soft-power-advantage-for-america/> (e.t. Eylül 15, 2021).
- COSTA, Valentin. “Shaping Public Diplomacy through Social Media Networks in the 21st Century.” *University of Bucharest C. 4, S. 1* (2017): 139-154.
- COX, M., ve R. CAMPANARO. *Introduction to International Relations*. Londra: University of London, 2016.
- CULL, Nicholas J. ‘*Public Diplomacy’ before Gullion: The Evolution of a Phrase*. 18 Nisan 2006. <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase> (e.t. Nisan 3, 2021).
- CULL, Nicholas J. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Los Angeles: Figueroa Press, 2009.
- DAHL, Robert A. “The Concept of Power.” *Behavioral Science C. 2, S. 3* (1957): 201-215.
- Daily Sabah. *Ankara, Mogadishu plan to enhance cooperation in media, information*. 16 Kasım 2020. <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/ankara-mogadishu-plan-to-enhance-cooperation-in-media-information> (e.t. Kasım 12, 2021).
- DAVUTOĞLU, Ahmet. *2014 Yılına Girerken Dış Politikamız*. T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2014.
- DAVUTOĞLU, Ahmet. “Turkey’s Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007.” *Insight Turkey C. 10, S. 1* (2008): 77-96.
- DEVECİOĞLU, Kaan. *Turkey’s Humanitarian Diplomacy in Somalia: From Past to Present*. 16 Ekim 2019. <https://www.dailysabah.com/op-ed/2019/10/16/turkeys-humanitarian-diplomacy-in-somalia-from-past-to-present> (e.t. Temmuz 20, 2021).
- DOĞAN, Hatice. “Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri.” *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2014: 67-90.
- DONELLI, Federico. “Persuading through Culture, Values, and Ideas.” *Insight Turkey C. 21, S. 3* (2019): 113-134.
- DREZNER, Daniel. “Power and International Relations: A Temporal View.” *European Journal of International Relations C. 27, S. 1* (2021): 29–52.
- DÜZ, Zehra Nur. *Number of Turkish Embassies in Africa Rises from 12 to 42*. 19 Ekim 2019. <https://www.aa.com.tr/en/africa/-number-of-turkish-embassies-in-africa-rises-from-12-to-42/1619429> (e.t. Kasım 21, 2021).
- DW. *The Role, Influence and Power of The Media in Public Diplomacy. Chinese and Western Perspectives*. 14 Haziran 2016. <https://www.dw.com/en/the-role-influence-and-power-of->

- the-media-in-public-diplomacy-chinese-and-western-perspectives/a-19255957 (e.t. Nisan 12, 2022).
- . *Türkiye'nin Somali'deki askeri kampı açıldı.* 30 Eylül 2017. <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyenin-somalideki-askeri-e%C4%9Fitim-kamp%C4%B1-a%C3%A7%C4%B1d%C4%B1/a-40759672> (e.t. Haziran 29, 2022).
- EKŞİ, Muharrem, ve Mehmet Seyfettin EROL. “The Rise and Fall Of Turkish Soft Power and Public Diplomacy.” *Akademik Bakış* C. 11, S. 23 (2018): 15-45.
- Ensonhaber. *Doğuştan Yükseliş-Zirveden Çöküş Osmanlı Haritası.* t.y. <https://www.ensonhaber.com/galeri/dogustan-yukselise-zirveden-cokuse-osmanli-haritasi> (e.t. Temmuz 21, 2022).
- ERDOĞAN, Recep Tayyip. *The Tears of Somalia.* 10 Ekim 2011. <https://foreignpolicy.com/2011/10/10/the-tears-of-somalia/> (e.t. Nisan 17, 2022).
- ERGÖÇÜN, Gökhan. *Turkey remains most generous donor of humanitarian aid.* 30 Eylül 2019. <https://www.aa.com.tr/en/world/turkey-remains-most-generous-donor-of-humanitarian-aid/1597587> (e.t. Kasım 21, 2021).
- AKILLI, Erman, ve ÇELENK, Beng. “TİKA’s Soft Power.” *Insight Turkey* C. 21, S. 3 (2019): 135-152.
- FARER, Tom J. “Somali Democracy.” *Africa Today* C. 12, S. 5 (1965): 5-7.
- European Council. *Turkey.* t.y. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/turkey/> (e.t. Kasım 4, 2022).
- FETTEROLF, Janell, and Jacob POUSHTER. *Key Middle East Publics See Russia, Turkey and U.S. All Playing Larger Roles in Region.* Washington, D.C.: Pew Research Center, 2017.
- FICK, Maggie. *Somalia calls for blood donations after bombing, Turkey sends doctors.* 17 Ekim 2017. <https://www.reuters.com/article/somalia-attacks-idINL8N1MS28N> (e.t. Aralık 13, 2021).
- FIERKE, K . M. “Constructivism.” *International Relations Theories: Discipline and Diversity* ed. yazan Tim DUNNE, Milja KURKI ve Steve SMITH, 187-204. Oxford : Oxford University Press, 2013.
- FINNEMORE, Martha. *National Interests in International Society.* Ithaca: Cornell University Press, 1996.
- FIRAT, Melek. “Türkiye- Afrika İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı ve Afrika Açılımlında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü.” *Türk-Afrika Kongresi.* 2007. 1-7.
- FISHER, Ali, ve Scott LUCAS. “Introduction.” *Trials of Engagement: The Future of US Public Diplomacy* ed. yazan Ali FISHER ve Scott LUCAS, 1-18. Leiden-Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011.
- GABER, Yevgeniya. *How Turkey Can Play a More Constructive Role in Russia’s War on Ukraine.* Eylül 2, 2022. <https://www.atlanticcouncil.org/expert/yevgeniya-gaber/> (e.t. Ekim 15, 2022).
- GALLAROTTİ, Giulio M. “Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness.” *Journal of Strategic Studies* C. 38, S. 3 (2015): 245-281.

- Garowe Online. *How Turkey is Responsible for Somalia's Instability*. 20 Haziran 2021. <https://www.garoweonline.com/index.php/en/news/somalia/how-turkey-is-responsible-for-somalia-s-instability> (e.t. Ağustos 11, 2022).
- Garowe Online. *Madaxweynaha Soomaaliya oo u Mahad Celiyay Dowlada Turkiga*. Ekim 16, 2017. <https://www.garoweonline.com/en/war-saxaafaded/madaxweynaha-soomaaliya-oo-u-mahad-celiyey-dowlada-turkiga> (e.t. Ekim 4, 2022).
- GEMİCİ, Orhan Onur. *Türkiye'den Somali'ye Tıbbi Yardım Malzemesi Ulaştıracak, TSK'ya Ait Uçak Hareket Etti*. 4 Mayıs 2020. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyeden-somaliye-tibbi-yardim-malzemesi-ulaştiracak-tsky-a-ait-ucak-hareket-etti/1827854#:~:text=T%C3%BCrkiye%27nin%2C%20yeni%20tip%20koronavir%C3%BCs,t%C4%B1bbi%20malzeme%20yard%C4%B1mlar%C4%B1%20devam%20ediyor>.
- GILBOA, Eytan. "Diplomacy in the Media Age: Three Models of Uses and Effects." *Diplomacy & Statecraft* C. 12, S. 2 (2001): 1-28.
- GILBOA, Eytan. "Searching for a Theory of Public Diplomacy." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 2008: 55-77.
- GRAY, Colin S. *Hard power and soft power: the utility of military force as an instrument of policy in the 21st century*. Carlisle: Strategic Studies Institute, 2011.
- GREGORY, Bruce. "Public Diplomacy: Sunrise of an Academic Field." *Annals of the American Academy of Political and Social Science* C. 616 (2008): 274-290.
- GÜDER, Süleyman, ve Muhammed Hüseyin MERCAN. "2000 Sonrası Türk Dış Politikasının Temel Parametreleri ve Ortadoğu Politikası." *İnsan & Toplum* C. 2, S. 3 (2012): 57-92.
- GULLO, Matthew T. "Turkey's Somalia Adventure: the Quest for Soft Power and Regional Recognition." *Centre for Policy Analysis and Research on Turkey (ResearchTurkey)*, 2012.
- GURGU, Elena, ve Aristide Dumitru COCIUBAN. "The Role of Public Diplomacy in International Relations in Full Process of Globalization." *Annals of Spiru Haret University, Economic Series* C. 7, S. 2 (2016): 125-143.
- GUZZINI, Stefano. "Power Analysis: Encyclopedia Entries." *Danish Institute for International Studies* C. 34 (2010): 4-24.
- GUZZINI, Stefano. "A Reconstructions of Social Constructivism in International Relations." *European Journal of International Relations* C. 6, S. 2 (2000): 147-187.
- HAAN, Nicholas, Stephen DEVEREUX, ve Daniel MAXWELL. "Global Implications of Somalia 2011 for Famine Prevention, Mitigation." *Global Food Security*, 2012: 1-6.
- HACAOĞLU, Selcan, Dana KHRAICHE, ve Glen CAREY. *Turkey adds troops in Qatar in defiance of Saudi-led isolation*. 17 Temmuz 2017. <https://www.worldoil.com/news/2017/7/17/turkey-adds-troops-in-qatar-in-defiance-of-saudi-led-isolation> (e.t. Ağustos 12, 2021).
- HEALY, Sally. *Who Is to Blame for the Somali Famine*. Ekim 1, 2011. <https://newint.org/sections/agenda/2011/10/01/who-blame-somalia-east-africa-famine> (e.t. Ekim 3, 2022).
- HALE, William. *Türk Dış Politikası*. Çeviren Petek Demir. London: Mozaik, 2000.
- HAMMOND, Laura. *Politicizing Famine Relief in the Horn of Africa Will Cost Lives*. Temmuz 27, 2011. <https://www.e-ir.info/2011/07/27/politicizing-famine-relief-in-the-horn-of-africa-will-cost-lives/> (e.t. Ekim 3, 2022).

- HARPER, Mary. *The Unlikely Love Affair between Two Countries*. 15 Aralık 2014. <https://www.bbc.com/news/magazine-30447039> (e.t. Haziran 29, 2022).
- HARTE, Julia. "Turkey Shocks Africa." *World Policy Journal* C. 29, S. 4 (2013): 27-38.
- HASSAN, Moahmed Olan. *Turkey Opens Largest Foreign Military Base in Mogadishu*. 30 Eylül 2017. <https://www.voanews.com/a/turkey-opens-largest-foreign-military-base-in-mogadishu/4051001.html> (e.t. Haziran 29, 2022).
- HAUGOM, Lars. "Turkish Foreign Policy Under Erdogan: A Change in International Orientation." *Comparative Strategy*, 2019: 206-223.
- HAYDEN, Craig. *The Rhetoric of Soft Power: Public Diplomacy in Global Contexts*. Lanham: Lexinton Books, 2012.
- HAYES, Louis D. "The Utility of the Concept of Power in the Study of International Relations." *Social Science* C. 43, S. 3 (1968): 153-159.
- HEYWOOD, Andrew. *Global Politics*. New York: Palgrave Macmillan, 2011.
- Hiiraan Online. *Committee: 587 Dead in Oct 14 Terror Attack*. 15 Mart 2018. https://hiiraan.com/news4/2018/Mar/157047/committee_587_dead_in_oct_14_terror_attack.aspx (e.t. Eylül 15, 2021).
- HILLMAN, Nick. *UK slips behind the US, which takes the number one slot, for educating the world's leaders*. 12 Ağustos 2018. <https://www.hepi.ac.uk/2018/08/14/uk-slips-behind-us-takes-number-one-slot-educating-worlds-leaders/> (e.t. Eylül 9, 2021).
- HOCKING, Brian. "Rethinking the 'New' Public Diplomacy." *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, ed. Jan Melissen, 28-45. New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- HOPF, Ted. "The Promise of Constructivism in International Relations Theory." *International Security* C. 23, S. 1 (1998): 171-200.
- HUIJGH, Ellen. "Changing Tunes for Public Diplomacy: Exploring the Domestic Dimension." *Exchange: The Journal of Public Diplomacy* 2 (2013): 62-73.
- Hürriyet Daily News. *Turkey Makes Best Use of Soft Power: Turkish FM*. 12 Mayıs 2018. <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-makes-best-use-of-soft-power-turkish-fm-131707> (e.t. Kasım 13, 2021).
- . *Turkey to lLobby for Somalia's Security*. 6 Aralık 2012. <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-to-lobby-for-somalias-security-36210> (e.t. Ağustos 9, 2021).
- HUSSEİN, Abdirahman, ve Orhan ÇOŞKUN. *Turkey Opens Military Base in Mogadishu to Train Somali Soldiers*. 30 Eylül 2017. <https://www.reuters.com/article/us-somalia-turkey-military-idUSKCN1C50JH> (e.t. Haziran 29, 2022).
- İBRAHİM, Mohamed, ve Jeffrey GETTLEMAN. *U.N. Chief Pays Surprise Visit to Somalia*. 9 Aralık 2011. <https://www.nytimes.com/2011/12/10/world/africa/un-chief-pays-surprise-visit-to-somalia.html> (e.t. Eylül 10, 2021).
- İNAT, Kemal. "Republic of Turkey." *Foreign poicy of states: A handbook on world affairs* ed. yazan Wolfgang Gieler, Kemal İnat ve Claudio Kullmann, 499-506. İstanbul: TASAM Publications, 2005.

- International Crises Group. *Assessing Turkey's Role in Somalia*. Nairobi/Istanbul/Brussels: International Crises Group, 2012.
- International Trade Centre. *List of supplying markets for a product imported by Somalia*. 2021. <https://bit.ly/2ZG4sgl> (e.t. Ağustos 10, 2021).
- İPEK, Volkan. "The 2011 Landing of Turkey on Somalia: The "State To People" Aspect of Turkish Foreign Policy Towards Sub-Saharan Africa." *European Scientific Journal*, 2014: 412-428.
- İPEK, Volkan. "Turkey's Foreign Policy towards Sub-Saharan Africa." *Turkish Foreign Policy: International Relations, Legality and Global Reach* ed. yazarın Pınar Gözen Ercan, 217-236. Ankara: Palgrave Macmillan, 2017.
- İŞYAR, Ömer Göksel. *Türk Dış Politikası: Sorunlar ve Süreçler*. Bursa: Dora Yayınları, 2021.
- JHA, D. C. "The Power Approach in International Relations." *The Indian Journal of Political Science* C. 38, S. 3 (1977): 357-374.
- KACHKACHISHVILI, Davit. *Ukrayna: Tahıl Koridoru Anlaşması Türkiye'nin Bölgesel Bir Güç Olduğunu Gösteriyor*. Ağustos 1, 2022. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukrayna-tahil-koridoru-anlasmasi-turkiyenin-bolgesel-bir-guc-oldugunu-gosteriyor/2650880> (e.t. Ekim 15, 2022).
- KALIN, İbrahim. "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey." *Dergi Park* C. 16, S. 3 (2011): 5-23.
- KALIN, İbrahim. "Turkish Foreign Policy: Framework, Values and Mechanisms." *International Journal*, 2011: 7-21.
- KALMOY, Abdirashid Diriye. *Turkey-Somalia Relations: A Decade of Substantial Strategic Cooperation*. 8 Ekim 2021. <https://politicstoday.org/turkey-somalia-strategic-cooperation/#:~:text=More%20crucially%2C%20Turkey%20has%20become,cadets%20in%20August%2031%2C%202021.> (e.t. Nisan 23, 2022).
- KARADAĞ, Haluk. "Forcing the Common Good: The Significance of Public Diplomacy in Military Affairs." *Armed Forces & Society*, 2016: 1-20.
- KATZ, Rebecca, Sarah KORNBLIT, Grace ARNOLD, Eric LIEF, ve Julie E. FISCHER. "Defining Health Diplomacy: Changing Demands in the Era of Globalization." *The Milbank Quarterly* C. 89, S. 3 (2011): 503-523.
- KEYMAN, Fuat. *Türkiye-Batı İlişkileri Kopuyor Mu?* Eylül 14, 2017. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/turkiye-bati-iliskileri-kopuyor-mu-/909935> (e.t. Ekim 4, 2022).
- Keymedia. *Turkey Trains Somali Police Recruits*. 30 Haziran 2012. https://www.keydmedia.net/article/turkey_trains_somali_police_recruits (e.t. Kasım 12, 2021).
- KIM, Hwajung. "Bridging the Theoretical Gap between Public Diplomacy and Cultural Diplomacy." *The Korean Journal of International Studies* C. 15, S. 2 (2017): 293-326.
- KIRIŞÇI, Kemal. *Turkey and the West: Fault Lines in a Troubled Alliance*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2018.
- KÖKÇAM, Selami. *Yeni Bir Model: Türkiye-Somali İlişkileri*. 20 Mayıs 2021. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/yeni-bir-model-turkiye-somali-iliskileri-581920.html> (e.t. Nisan 5, 2022).

- KORKUT, Umut, ve İlke CİVELEKOĞLU. “Becoming a Regional Power while Pursuing Material Gains: The Case of Turkish Interest in Africa.” *International Journal C.* 68, S. 1 (2012): 187-203.
- KÖSEBALABAN, Hasan. *Turkish Foreign Policy: Islam, Nationalism, and Globalization*. Yew York: Palgrave Macmillan, 2011.
- KÜLCÜ, Özgür, ve Hande Uzun KÜLCÜ. “The Records Management Capacity Assessment System (RMCAS) as a Tool for Program Development at the Turkish Red Crescent Society.” *International Journal of Information Management*, 2009: 483–487.
- KÜNTAY, Burak. “Türkiye’nin Yeni Dış Politikası Perspektifinde Latin Amerika ile İlişkileri.” *Latin Amerika Çalıştayı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2013. 145-154.
- KUSA, Iliya. *Turkey’s Goals in the Russia-Ukraine War*. Haziran 13, 2022. <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/turkeys-goals-russia-ukraine-war> (e.t. Ekim 15, 2022).
- LAKE, David A. “Theory Is Dead, Long Live Theory: The End of the Great Debates and the Rise of Eclecticism İn International Relations.” *European Journal of International Relations C.* 19, S. 3 (2013): 567–587.
- LEBEL, Julien. *Turkish Airlines: An International Strategic Instrument for Turkey*. İstanbul: Ifri, 2020.
- LEONARD, Mark. “Diplomacy by Other Means.” *Foreign Policy*, S. 32 (2002): 48-56.
- LEWIS, I. M. *A Modern History of the Somali: Nation and State in the Horn of Africa*. Oxford: James Currey, 2002.
- LI, Mingjiang. “Soft power: nurture not nature.” *Soft Power* ed. yazan Mingjiang, 1-18. Plymouth: Lexington Books, 2009.
- LONG, Catherine. “High-Risk Opportunity: Turkish Entry into the Somali Market’s Critical Juncture.” *St. Antony’s International Review* (St. Antony’s International Review) C. 11, S. 1 (2016): 121-155.
- LOUGH, Richard. *Insight: Turkey Tries Out Soft Power in Somalia*. 3 Haziran 2012. <https://www.reuters.com/article/us-somalia-turkey/insight-turkey-tries-out-soft-power-in-somalia-idUSBRE85203S20120603> (e.t. Ekim 10, 2021).
- MELISSEN, Jan. “The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice.” *The New Public Diplomacy* ed. yazan Jan Melissen, 3-27. Londra: Palgrave Macmillan, 2005.
- MUKHTAR, Ibrahim. *Turkey’s growing smart power approach in Somalia significant for both sides*. 19 Ağustos 2021. <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/opinion-turkey-s-growing-smart-power-in-somalia/2340384>.
- Mustaqbal Media. *Are the Somali soldiers trained by Turkey being used as “means of political pressure”, what does Ankara say about the allegations?* 18 Mayıs 2021. <https://mustaqbalmedia.net/en/are-the-somali-soldiers-trained-by-turkey-being-used-as-means-of-political-pressure-what-does-ankara-say-about-the-allegations/> (e.t. Ağustos 11, 2022).
- NOR, Mohamed Sheikh. *Somali Victims Recount Africa’s Deadliest Terrorist Attack*. 18 Ekim 2018. <https://www.voanews.com/a/somali-victims-recount-africas-deadliest-terrorist-attack/4618052.html> (e.t. Eylül 15, 2021).

- NYE, Joseph S. "Get Smart: Combining Hard and Soft Power." *Foreign Affairs* C. 88, S. 4 (2009): 160-163.
- NYE, Joseph S. "Power and Foreign Policy." *Journal of Political Power* C. 4, S. 1 (2011): 9-24.
- NYE, Joseph S. "Public Diplomacy and Soft Power." *The ANNALS of the American Academy* C. 616 (2008): 94-109.
- NYE, Joseph S. "Soft Power." *Foreign Policy*, 1990: 153-171.
- NYE, Joseph S. "Soft Power and Higher Education." *Forum For the Future of Higher Education*, 2005: 11-14.
- NYE, Joseph S. "Soft Power and Public Diplomacy Revisited." *Debating Public Diplomacy: Now and Next* ed. yazan Jan Melissen ve Jian Wang, 7-20. Leiden: Koninklijke Brill NV, 2019.
- . *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, 2004.
- NYE, Joseph S. "The Information Revolution and Soft Power." *Current History* C. 113, S. 759 (2014): 19-22.
- OBSIYE, Liban. *OPINION - Turkey's growing soft power at display in Somalia*. 23 Mayıs 2019. <https://www.aa.com.tr/en/africa/opinion-turkey-s-growing-soft-power-at-display-in-somalia/1485368> (e.t. Eylül 8, 2021).
- OĞUZLU, Tarik. "Soft Power in Turkish Foreign Policy." *Australian Journal of International Affairs* C. 61, S. 1 (2007): 81-97.
- OĞUZLU, Tarik, ve Mustafa KİBAROĞLU. "Is the Westernization Process Losing Pace in Turkey: Who's to Blame?" *Turkish Studies* C. 10, S. 4 (2009): 577-593.
- OMIDI, Ali. "The Evolutionary Feature of Turkey's Soft Power in the Middle East, 2011-2020." *Insight Turkey*, C. 23, S. 4 (2021): 11-25.
- OSMAN, Jamal. *How Turkey is Winning Hearts and Minds in Somalia*. Nisan 1, 2018. <https://newint.org/features/2018/04/01/turkey-somalia-humanitarian-aid> (e.t. Ağustos 12, 2022).
- OSMAN, Jamal. *Somalia and Turkey Reap Rewards from Mutually Beneficial Relationship*. Ekim 12, 2017. <https://www.trtworld.com/opinion/somalia-and-turkey-reap-rewards-from-mutually-beneficial-relationship-11296> (e.t. Ağustos 13, 2022).
- ÖZCAN, Hazal. *Turkish investment in Somalia had broader economic impact: Official*. 13 Kasım 2020. <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-investment-in-somalia-had-broader-economic-impact-official-159985> (e.t. Kasım 29, 2021).
- ÖZDAL, Barış. "Diplomasi." *Diplomasi Tarihi I* ed. yazan Barış ÖZDAL ve R. Kutay KARACA, 31-90. Bursa: Dora, 2012.
- ÖZERDEM, Alpaslan. "İnsaniyetçilik ve Türk Dış Politikası." *Uluslararası İlişkiler* C. 13, S. 52 (2016): 129-149.
- ÖZKAN, Abdullah. *21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkânları*. Stratejik Rapor 70, TASAM, 2015.
- ÖZKAN, Mehmet. *Doğu Afrika jeopolitiği ve Türkiye'nin Somali Politikası*. İstanbul: SETA, 2014.
- ÖZKAN, Mehmet. "The Turkish Way of Doing Development Aid?: An Analysis from the Somali Laboratory." *South-South Cooperation Beyond the Myths: Rising Donors, New Aid Practices?* ed. yazan Isaline Bergamaschi, Phoebe Moore ve Arlene B. Tickner, 59-78. Londra: Palgrave Macmillan, 2017.

- ÖZKAN, Mehmet. "Turkey's Political-Economic Engagement With Africa." *Emerging Powers in Africa: A New Wave in the Relationship?* ed. yazan Timothy M. Shaw, 2017-232. Cham: Palgrave Macmillan, 2016.
- . *Turkey's Involvement in Somalia: Assessment of A State-building in Progress*. İstanbul: SETA, 2014.
- ÖZKEÇECİ-TANER, Binnur. "Disintegration of the "Strategic Depth" Doctrine and Turkey's Troubles in the Middle East." *Cont Islam* 11 (2017): 201-214.
- PAMMENT, James. *New public diplomacy in the 21st century*. New York: Routledge, 2013.
- PANTOJA, Yadira Ixchel Martínez. *How Do Non-state Actors Enhance Public Diplomacy?* 22 Ekim 2018. <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/how-do-non-state-actors-enhance-pd> (e.t. Nisan 3, 2021).
- PISARSKA, Katarzyna. *The Domestic Dimension of Public Diplomacy*. Londra: Palgrave Macmillan, 2016.
- POLAT, Doğan Şafak. "Türkiye'nin Suriye'nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları." *Güvenlik Stratejileri* C. 16, S. 23 (2020): 53-96.
- PORTE, Teresa La. "The Legitimacy and Effectiveness of Non-state Actors and the Public Diplomacy Concept." *Public Diplomacy Theory and Conceptual Issues*, 2012.
- PURTAŞ, Fırat. "Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri- Kültürel Diplomasi." *Akademik Bakış* C. 7, S. 13 (2013): 1-14.
- Reliefweb. *Istanbul Conference on Somalia is a breakthrough for all stakeholders*. 24 Mayıs 2010. <https://reliefweb.int/report/somalia/istanbul-conference-somalia-breakthrough-all-stakeholders> (e.t. Temmuz 22, 2021).
- Reliefweb. *UAE Port Deal with Somaliland Stirs up Trouble in the Horn*. Mayıs 18, 2018. <https://reliefweb.int/report/somalia/uae-port-deal-somaliland-stirs-trouble-horn> (e.t. Ağustos 14, 2022).
- ROSSITER, Ash, ve Brendon J. CANNON. "Re-examining the "Base"." *Insight Turkey* C. 21, S. 1 (2019): 167-188.
- RUGGIE, John Gerard. *Constructing the World Polity*. London: Routledge, 1998.
- RUGGIE, John Gerard. "What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge." *International Organization* C. 52, S. 4 (1998): 855-885.
- Sabah. *BM konuşmasının tam metni*. 23 Eylül 2011. <https://www.sabah.com.tr/amerika/2011/09/23/erdoganin-bm-konusmasinin-tam-metni> (e.t. Temmuz 19, 2021).
- SAFERWORLD. "Türkiye ve Somali: Yardımların Barışa Hizmet Etmesi." 2015.
- SANKCAK, Kadir. *Dış Politikada bir Etkin Aracı Olarak Yumuşak Güç: Türkiye'nin Yumuşak Gücü Analizi ve Azerbaycan Üzerindeki Yumuşak Güç Kapasitesinin Değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi), Tapzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2015.
- SANCAR, Gaye Asli. "Turkey's Public Diplomacy: Its Actors, Stakeholders and Tools." *Turkey's Public Diplomacy* ed. yazan B. Senem Çevik ve Philip Seib, 13-42. New York: Palgrave Macmillan, 2015.
- SEARLE, John R. *The Construction of Social Reality*. New York: The Free Press, 1995.

- SEVIN, Efe. “Pathways of Connection: An Analytical Approach to the Impacts of Public Diplomacy.” *Public Relations Review* C. 41 (2015): 562–568.
- . *Public Diplomacy and the Implementation of Foreign Policy in the US, Sweden and Turkey*. Cham: Palgrave Macmillan, 2017.
- SHAJKOVCI, Ardian. ‘Soft-Power’ Counterterrorism: Turkey’s Military Presence in Somalia and Tactical and Operational Implications for Al-Shabaab. 24 Mart 2020. <https://www.hstoday.us/subject-matter-areas/counterterrorism/soft-power-counterterrorism-turkeys-military-presence-in-somalia-and-tactical-and-operational-implications-for-al-shabaab/> (e.t. Ağustos 2, 2022).
- SHEIKH, Abdi. *Truck bomb kills at least 90 in Mogadishu: international organization*. 28 Aralık 2019. <https://www.reuters.com/article/us-somalia-blast-idUSKBN1YW048> (e.t. Eylül 17, 2021).
- SHIRE, Yusuf Abdi. *Turkey’s Involvement in Somalia: How Somalis Perceive Turkey’s Stabilization Efforts in Somalia*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.
- SIRACUSA, Joseph M. *Diplomacy: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press, 2010.
- SIRADAĞ, Abdurrahim. “Turkish-Somali Relations: Changing State Identity and Foreign Policy.” *Inquiry-Sarajevo Journal of Social Science* C. 2, S. 2 (2016): 89-106.
- SMITH, Ayşegül. *Türkiye AB İlişkileri Zor Bir yıl Geçirdi*. Aralık 28, 2020. <https://www.voaturkce.com/a/turkiye-ab-iliskileri-zor-bir-yil-gecirdi/5715948.html> (e.t. Ekim 4, 2022).
- STEARNS, Jason, ve Gizem SUCUOĞLU. “South-south Cooperation and Peacebuilding: Turkey’s Involvement in Somalia.” *South African Institute of International Affairs*, 2017.
- SULTANOVA, Begimai. *Çin’in Yumuşak Güç Politika Uygulaması: Kazakistan-Kırgızistan Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. *Kurum Hakkında*. t.y. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda> (e.t. Nisan 14, 2022).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. *Latin Amerika ve Karayipler Bölgesiyle İlişkilerimiz, Çok Boyutlu Dış Politikamızın Temel Sütunlarından Birini Teşkil Ediyor*. 20 Ocak 2022. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/135421/-latin-amerika-ve-karayipler-bolgesiyle-iliskilerimiz-cok-boyutlu-dis-politikamizin-temel-sutunlarından-birini-teskil-ediyor-#:~:text=Cumhurba%C5%9Fkan%C4%B1%20Erdo%C4%9Fan%2C%20E1%20Salvador%20Cumhurba%C5%9Fkan> (e.t. Nisan 15, 2022).
- . *The Unresponsiveness of the West Against the Tragedy of the East Wounds the Consciences*. 23 Ekim 2014. <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/3313/the-unresponsiveness-of-the-west-against-the-tragedy-of-the-east-wounds-the-consciences> (e.t. Kasım 21, 2021).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. *No: 149, 29 Mayıs 2012, II. İstanbul Somali Konferansı Hk.* t.y. https://www.mfa.gov.tr/no_-149_-29-mayis-2012_-ii_-istanbul-somali-konferansi-hk_.tr.mfa (e.t. Aralık 21, 2021).
- T.C. Millî Savunma Bakanlığı. *Somalili Askerler İçin Yemin Töreni İcra Edildi*. 18 Ekim 2020. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/18102020-17378> (e.t. Ekim 14, 2021).

- T.C. Resmî Gazete. *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti İle Somali Federal Hükûmeti Arasında Tarım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı*. 3 Ekim 2017. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/02/20180227-4.pdf> (e.t. Nisan 12, 2022).
- . *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti İle Somali Federal Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması*. 25 Ocak 2020. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/01/20200125-3.pdf> (e.t. Nisan 12, 2022).
- . *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti İle Somali Federal Hükûmeti Arasında Hayvan Sağlığı İşbirliği Anlaşması*. 3 Haziran 2016. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161119-2.pdf> (e.t. Nisan 12, 2022).
- . *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Somali Hükûmeti Arasında Askeri Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Çerçeve Anlaşması*. 14 Nisan 2011. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-7.htm> (e.t. Aralık 20, 2021).
- T.C. Resmî Gazete. *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti İle Somali Federal Hükûmeti Arasında Balıkçılık ve Kültür Balıkçılığı Mutabakat Zaptı*. 12 Ocak 2018. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180627-1.pdf> (e.t. Nisan 12, 2022).
- . *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti İle Somali Federal Hükûmeti Arasında Çalışma, İstihdam ve İşgücünün Gelişimi Alanlarında Mutabakat Zaptı*. 3 Haziran 2016. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161015-1.pdf> (e.t. Nisan 12, 2022).
- . *Yunus Emre Vakfı Kanunu*. 18 Mayıs 2007. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070518-3.htm> (e.t. Nisan 11, 2022).
- . “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.” *Resmî Gazete*. 6 Nisan 2010. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/04/20100406-1.htm> (e.t. Nisan 11, 2022).
- TEPECİKLİOĞLU, Elem Eyricce. “Afrika Kıtasının Dünya Politikasında Artan Önemi ve Türkiye-Afrika İlişkileri.” *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi* C. 1, S. 2 (2012): 59-94.
- TEPECİKLİOĞLU, Elem Eyricce, ve Ali Onur TEPECİKLİOĞLU. “Introduction: Contextualizing Turkey’s Africa Policy.” *Turkey in Africa: A New Emerging Power?* ed. yazan Elem Eyricce TEOECİKLİOĞLU ve Ali Onur TEOECİKLİOĞLU, 1-16. New York: Routledge, 2022.
- The Guardian. *William Hague begins Somalia visit*. 2 Şubat 2012. <https://www.theguardian.com/world/2012/feb/02/william-hague-begins-somalia-visit>.
- The Ministry of Planning, Investment and Economic Development. *Somalia National Development Plan 2020 to 2024*. Mogadişu: The Ministry of Planning, Investment and Economic Development, 2020.
- The World Bank. *GDP (current US\$) - Türkiye*. 2022. https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2021&locations=TR&name_desc=false&start=2002&view=chart (e.t. Eylül 29, 2022).
- THEYS, Sarina. “Constructivism.” *International Relations Theory* ed. yazan Stephen McGLINCHEY, Rosie WALTERS ve Christian SCHEINPFLUG, 36-41. Bristol: E-International Relations, 2017.
- TİKA. *TİKA 2020 Faaliyet Raporu*. Faaliyet Raporu, Ankra: TİKA, 2020.
- TİKA. *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2019*. Ankara: TİKA, 2020.

- TOFT, Monica Duffy. "Religion and International Relations Theory." *Handbook of International Relations* ed. yazan Walter CARLSNAES, Thomas RISSE ve Beth A. SIMMONS, 673-691. Los Angeles: SAGE, 2013.
- TRT World. *Why is Turkey launching a new military training camp in Somalia?* 27 Mart 2017. <https://www.trtworld.com/mea/why-is-turkeys-launching-a-new-military-training-camp-in-somalia-326407> (e.t. Ağustos 12, 2021).
- TÜFEKÇİ, Özgür. *The Foreign Policy of Modern Turkey: Power and The Ideology of Eurasianism*. Londra: I.B. Tauris, 2017.
- Türk Kızılayı. *Somali Yardım Operasyonu*. Faaliyet Raporu, Türk Kızılay, 2015.
- Türkiye İstatistik Kurumu. *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2020*. 4 Şubat 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> (e.t. Temmuz 7, 2021).
- Türkiye Maarif Vakfı. *Türkiye Maarif Vakfı*. t.y. <https://turkiyemaarif.org/page/50-Turkiye-Maarif-Vakfi-12> (e.t. Haziran 22, 2022).
- UNWTO. *World Tourism Barometer*. Statistlik Rapor, Madrid: UNWTO, 2021. https://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e/unwto_barom21.pdf (e.t. Ekim 2, 2022).
- U.S. News & World Report. *Best Countries 2020: Global rankings, international news and data insights*. Philadelphia: U.S. News & World Report, 2020. <https://www.usnews.com/media/best-countries/overall-rankings-2020.pdf> (e.t. Ekim 2, 2022).
- VALENZA, Domenico. *The Irresistible Rise of Health Diplomacy: Why Narratives Matter in the Time of COVID-19*. 30 Mart 2020. <https://cris.unu.edu/health-diplomacy-narratives> (e.t. Ekim 15, 2021).
- VIOTTI, Paul R., ve Mark V. KAUPPI. *International Relations Theory*. Boston: Pearson, 2012.
- VOA Somali. *Faaqidaadda: Saameynta Turkiga ee Soomaaliya*. 23 Ocak 2015. <https://www.voasomali.com/a/2610993.html> (e.t. Ağustos 12, 2022).
- VOA. *UN Declares End of Somalia Famine*. 2 Şubat 2012. <https://www.voanews.com/a/un-declares-end-of-somalia-famine-138634414/151505.html> (e.t. Kasım 20, 2021).
- WALLER, J. Michael. *The Public Diplomacy Reader*. Washington: The Institute of World Politics Press, 2007.
- WALTZ, Kenneth N. *Theory of International Politics*. California: Addison-Wesley, 1979.
- WANG, Jay. "Public Diplomacy and Global Business." *Journal of Business Strategy* C. 27, S. 3 (2003): 41-49.
- WEBBER, Lucas. *Al-Shabaab's Expanding Anti-Turkish Campaign in Somalia*. 25 Mart 2022. <https://jamestown.org/program/al-shabaabs-expanding-anti-turkish-campaign-in-somalia/> (e.t. Ağustos 2022, 2022).
- WENDT, Alexander. "Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics." *International Organization* C. 46, S. 2 (1992): 391-425.
- WENDT, Alexander. "Collective Identity Formation and the International State." *The American Political Science Review* C. 88, S. 2 (1994): 384-396.
- WENDT, Alexander. "Constructing International Politics." *International Security* C. 20, S. 1 (1995): 71-81.

- . *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- WHEELER, Ambassador Tom. “Ankara to Africa: Turkey’s Outreach Since 2005.” *South African Journal of International Affairs* C. 18, S. 1 (2011): 43-62.
- WILSON, Ernest J. “Hard Power, Soft Power, Smart power.” *The Annals of the American academy of Political and Social Science* C. 616, S. 1 (2008): 110-124.
- YAZAR, Faruk. *Türkiye’de Kamu Diplomasisinin Kurumsallaşması*. 9 Eylül 2020. <https://kriterdergi.com/medya-kritik/turkiyede-kamu-diplomasisinin-kurumsallasmasi> (e.t. Kasım 9, 2021).
- YEŞİLTAŞ, Murat, ve Ali BALCI. *A Dictionary of Turkish Foreign Policy in the AK Party Era: A Conceptual Map*. Center for Strategic Research, 2013.
- YTB. *Başkanlığımız*. t.y. <https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2> (e.t. Kasım 19, 2021).
- YTB. *Türkiye-Afrika İş Birliğine YTB’nin Türkiye Bursları Damgasını Vurdu*. 27 Ocak 2020. <https://www.ytb.gov.tr/haberler/turkiye-afrika-is-birligine-ytbnin-turkiye-burslari-damgasini-vurdu> (e.t. Nisan 12, 2022).
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. *Uyruğa Göre Öğrenci Sayıları Raporu*. 2021. <https://istatistik.yok.gov.tr/> (e.t. Temmuz 20, 2021).
- YUN, Seong-Hun, ve Elizabeth L. TOTH. “Future Sociological Public Diplomacy and the Role of Public Relations: Evolution of Public Diplomacy.” *American Behavioral Scientist* C. 53, S. 4 (2009): 493–503.
- Yunus Emre Enstitüsü. *GSD Summit on Somali Diaspora in Turkey Held*. 23 Ağustos 2021. <https://www.yee.org.tr/en/news/gsd-summit-somali-diaspora-turkey-held> (e.t. Ağustos 8, 2021).
- Yunus Emre Institute. *Yunus Emre Institute*. t.y. <https://www.yee.org.tr/en/corporate/yunus-emre-institute> (e.t. Kasım 19, 2021).